

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Petra Žabkar

**Francoska Tujska legija v 19. stoletju -
primer enote za posebne namene?**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Žabkar

Mentor: doc. dr. Damijan Guštin

**Francoska Tujska legija v 19. stoletju -
primer enote za posebne namene?**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Francoska Tujska legija v 19. stoletju - primer enote za posebne namene?

Francoska Tujska legija je najemniška vojaška organizacija, ki je nastala s kraljevim odlokom leta 1831. Njene naloge so bile širjenje in ohranjanje francoskega kolonialnega imperija, namenjena je bila zlasti za izvajanje nalog za katere vojaški obvezniki ne bi bili ustrezni. Sestavljali so jo tuji rekruti in namenjena je bila izključno delovanju v tujini. Njen dom je postala Alžirija. V 19. stoletju je delovala v Afriki, Evropi, Severni Ameriki, Aziji in na Madagaskarju. Velik pomen je v nasprotju z načeli vojskovanja v Evropi v Legiji pridobila mobilnost enot ter sposobnost presenečenja. V francoski Tujski legiji je nastala tradicija dolgih pohodov, ki je pomembno vplivala na razvoj *esprit de corps* in izboljšanje odnosov med vojaki in častniki. Legija sčasoma prične sloveti kot enota, ki se bojuje do konca, kot primerno mesto za hitro vojaško kariero, ki pritegne tudi najboljši kader. Diplomsko delo obravnava francosko Tujsko legijo in njen nastanek, lastnosti ter odnos do francoske vojske. Namen dela je pojasniti motive za njen nastanek ter ugotoviti, če je že ob svojem nastanku ali pa pozneje v 19. stoletju razvila lastnosti enot za posebne namene. Poleg tega je raziskan njen odnos do Francoske vojske.

KLJUČNE BESEDE: francoska Tujska legija, francoski kolonialni imperij, Alžirija, 19. stoletje, enota za posebne namene.

French Foreign Legion in the 19th Century - an Example of Special Forces?

French Foreign Legion is a professional military organization that was created by royal decree in 1831. Its mandate in the past was to spread and preserve the French colonial empire. Legion was mainly intended for implementation of the tasks for which compulsory service recruits would not be suitable. Legionnaires were foreign recruits recruited for operations abroad. The home of the Foreign Legion became Algeria. In the 19th century the Foreign Legion carried out tasks in Africa, Europe, North America, Asia, and on Madagascar. Contrary to the principles of warfare in Europe Legion units focused on mobility and ability to surprise. The Legion formed a tradition of long marches, which has affected the development of *esprit de corps* and improved relations between soldiers and officers. Legion eventually became known as the unit that fights to the end, a perfect place for a rapid military career that attracts the best staff. Graduate paper deals with the French Legion and its formation, characteristics and relationship to the French army. The purpose of the work is to clarify the motive for the formation and determine if it possessed the characteristics of special forces units, or were they developed later on during 19th century. In addition, the paper deals with its relationship to the French army.

KEY WORDS: French Foreign Legion, French colonial empire, Algeria, 19th century, special forces unit.

KAZALO

1 UVOD.....	5
2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	6
2.1 OPREDELITEV PREDMETA PREUČEVANJA.....	6
2.2 CILJI PREUČEVANJA.....	6
2.3 HIPOTEZE.....	6
2.4 METODE RAZISKOVANJA.....	6
2.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV.....	7
3 ENOTE ZA POSEBNE NAMENE IN ELITNE ENOTE.....	9
4 FRANCOSKA NAJEMNIŠKA VOJSKA.....	12
5 NASTANEK FRANCOSKE TUJSKE LEGIJE.....	16
5.1 JULIJSKA REVOLUCIJA.....	16
5.2 ŠVICARSKI POLKI IN POLK HOHENLOHE.....	16
5.3 VIRI POLITIČNE NESTABILNOSTI.....	17
5.4 NASTANEK TUJSKE NAJEMNIŠKE VOJSKE.....	17
5.5 ORGANIZACIJSKI ZAPLETI.....	18
6 FRANCOSKI KOLONIALNI IMPERIJ.....	22
7 OPERACIJE FRANCOSKE TUJSKE LEGIJE V 19. STOLETJU.....	24
7.1 <i>Alžirija</i>	24
7.1 Vojaško delovanje Legije.....	26
7.2 <i>Španija</i>	33
7.2.1 Vojaško delovanje Legije.....	35
7.3 <i>Delovanje Francozov v Alžiriji po letu 1838</i>	41
7.3.1 Vojaško delovanje Legije.....	43
7.4 <i>Krim</i>	45
7.4.1 Vojaško delovanje Legije.....	46
7.5 <i>Italija</i>	49
7.5.1 Vojaško delovanje Legije.....	50
7.6 <i>Mehika</i>	52
7.6.1 Vojaško delovanje Legije.....	53
7.7 <i>Francija</i>	59
7.7.1 Vojaško delovanje Legije.....	60
7.8 <i>Tonkin</i>	62
7.8.1 Vojaško delovanje Legije.....	64
7.9 <i>Dahomej</i>	68
7.9.1 Vojaško delovanje Legije.....	69
7.10 <i>Madagaskar</i>	74
7.10.1 Vojaško delovanje Legije.....	77
8 VERIFIKACIJA HIPOTEZ.....	80
9 ZAKLJUČEK.....	85
10 LITERATURA.....	87
PRILOGI.....	91
Priloga A: Legionarji v različnih obdobjih.....	91
Priloga B: Camarón.....	91

1 UVOD

V 19. stoletju je v Franciji ustanovljena vojaška enota *sui generis*, ki vse od svojega nastanka buri duhove, je podlaga številnih zgodb mitoloških razsežnosti in pop ikon sodobnega časa. Za mnoge ta enota predstavlja ideal, zgled popolne vojske. Legionar, njen pripadnik, naj bi bil človek, ki se mu je zgodila krivica, celo človek zlomljenega srca¹, ki mu *Légion étrangère* (v nadaljevanju Legija) pomeni nov začetek. Je legionar mož, ki izjavi: "*Non, je ne regrette rien*"², kot poje Édith Piaf v pesmi posvečeni Tujski legiji? Ali bi o Tujski legiji lahko trdili, da je kazenska enota, v katero druge enote pošiljajo svoje disciplinsko najbolj problematične može? Ali pa je morebiti delavska enota? So legionarji nezanesljiva drhal, ki pretirano popiva? Je disciplina v njej res tako brutalna? In so po drugi svetovni vojni v njej našli zatočišče nacisti? Razširile so se celo govornice, da naj bi bila ukinjena (Windrow 1971, 3). Govornice in resnica, ki mnogokrat zveni še bolj neverjetno, so v tej zgodbi tesno prepletene. Legionarji pa so v našem pojmovanju tudi vojaška elita, izurjeni za delovanje, ki presega običajno vojaško urjenje. Morebiti celo enota za posebne namene, katere glavni namen je bil v preteklosti varovanje in širjenje francoskega kolonialnega imperija. Poleg tega bi bilo zanimivo raziskati, če je delovala v operacijah o katerih javnost ni bila obveščena ali pa jim je celo nasprotovala. Postavlja se tudi vprašanje, kako pravzaprav opredeliti lastnosti enote za posebne namene (Mullin 2003, 11)? In ali je Legija ena izmed njih?

Glede na to, da gre pri Legiji za številna nepotrjena verovanja, je moj cilj osvetliti in pojasniti sam nastanek in začetke francoske Tujske legije. Raziskovala bom, če ni bila Tujska legija nemara že ob nastanku primer enote za posebne namene in ali je bila to že v 19. stoletju elitna enota. Zaradi izredno širokega spektra operacij, ki so se jih udeležili na številnih kontinentih, pa bom svoje raziskovanje omejila na 19. stoletje.

¹ Kot primer naj navedem delo Erwina Rosena iz leta 1910 z naslovom *In the Foreign Legion*.

² Ne obžalujem ničesar (op. P.Ž.).

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 OPREDELITEV PREDMETA PREUČEVANJA

Predmet preučevanja bo francoska Tujska legija v 19. stoletju, njeni začetki in razvoj skozi operacije francoskih imperialističnih teženj.

2.2 CILJI PREUČEVANJA

Moj prvi cilj je spoznati dejavnike, ki so prispevali k ustanovitvi Legije. Pri tem bom uporabila analizo konkretnega političnega dogajanja v Franciji in tudi njeni bližnji okolici v tem času. Ugotavljala bom, če je bila Legija nadaljevanje močne tradicije tujih najemniških enot. Ker gre za vojaško organizacijo z močnim renomejem, se bom posvetila vprašanju, če morebiti Legija ne predstavlja primera enote za posebne namene oziroma ali je te lastnosti razvila v 19. stoletju. Poleg teh dveh točk se bom posvetila tudi odnosu Legije do francoske vojske in ali bi bilo moč trditi, da je bila Legija v odnosu do slednje elitna enota.

2.3 HIPOTEZE

1. hipoteza: Nastanek francoske Tujske legije je nadaljevanje tradicije služenja tujih najemniških enot.
2. hipoteza: Francoska Tujska legija je že v 19. stoletju razvila lastnosti enot za posebne namene.
3. hipoteza: Francoska Tujska legija je bila v odnosu do francoske vojske elitna enota.

2.4 METODE RAZISKOVANJA

1. Metoda zbiranja virov. Glede na specifičnost izbrane teme se bom posluževala predvsem tuje literature, ki bo izbrana glede na dostopnost in relevantnost. Izpostavila bom eminentne avtorje s področja raziskovanja zgodovine Legije, ki so svoja dela objavili v angleškem jeziku.

2. Analiza in interpretacija sekundarnih virov. Analizirala bom vsebino dostopnih virov o francoski Tujski legiji v 19. stoletju in naredila sintezo, ki bo ustrezala ciljem naloge.

3. Historiografska metoda ali zgodovinsko razvojna metoda. Ta metoda mi bo pomagala ustvariti si celostno podobo o francoski Tujski legiji v 19. stoletju in njen razvoj.

4. Metoda primerjalnega raziskovanja. Opredelila bom lastnosti enot za posebne namene in jih primerjala z lastnostmi francoske Tujske legije v 19. stoletju.

5. Opisna metoda. Opisovala bom poteke bojov in bitk, ki mi bojo v oporo ali v pomoč pri identificiranju potencialnih (prevladujočih) značilnosti enot za posebne namene.

2.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

TUJSKA LEGIJA - posebna vojna formacija Francije in Španije³, sestavljali so jo prostovoljci plačanci. Tujske legije so bile oborožene in izurjene za delovanje v kolonijah in prekomorskih posestih. Za razliko od drugih tujskih enot, ki so obstajale tekom zgodovine, je tujska legija stalni, z zakonom in formacijo predviden del oboroženih sil (Gažević 1973, 33).

ENOTE ZA POSEBNE NAMENE - prejemajo osnovno vojaško urjenje in so ustanovljene kot regularne vojaške enote, zatem pa so organizirane, usposobljene in opremljene za operacije značilne za nekonvencionalno vojskovanje. Njihov namen je doseganje vojaških, političnih, gospodarskih ali psiholoških ciljev. Te operacije izvajajo med vojno in v kriznih situacijah (*OOTW- operations other than war*), samostojno ali pa v sodelovanju s konvencionalnimi silami. Od konvencionalnih enot se razlikujejo predvsem v višji stopnji tveganja, operativnih tehnik, načina uporabe, neodvisnosti od podpore in veliki odvisnosti od obveščevalnih podatkov in izkoriščanje naravnih danosti.

³ Španska Tujska legija »*Tercio de estarnjeros*« (oziroma tujski polk) je nastala leta 1920. Zgledovala se je po francoski Tujski legiji in je bila nastanjena v Maroku. Maroko je s pogodbo s Francijo leta 1912 postal španski protektorat. Uporna plemena španske sile niso mogle pokoriti zgolj z rezervisti in vpoklicanimi vojaki, zato je Millán Astray predlagal ustanovitev nove enote - tujske legije. Potem, ko je predlog predstavil vojnemu ministru, je bil v letu 1919 za tri tedne poslan v Tlemcen in Sidi bel Abbès, kjer je proučeval francosko Tujsko legijo, njeno organizacijo in disciplino. Vendar se je španska Tujska legija razlikovala od svoje vzornice v tem, da so jo v veliki večini sestavljali Španci (Scurr 1985, 4).

Aktivnosti enot za posebne namene se izvajajo na tujem ozemlju in v podporo ciljem nacionalne varnosti v okviru zunanje politike⁴ (Adams 1998, xxv).

ELITNE ENOTE – gre za enote izbrane sestave, ki so bolj oborožene, opremljene in izurjene. V spopadu se jim običajno zaupajo najtežje naloge. Za razlikovanje od ostalih enot imajo lahko tudi posebna obeležja na uniformi. Prve elitne enote so se pojavile pred več kot 2000 leti - v Perziji so bili to nesmrtniki, v Tebah sveta četa, v Šparti garda 600 izbranih konjenikov, v času Rimskega imperija pretorijanci in paladini v času Karla Velikega... Sam izraz je bil najprej uporabljen v Franciji - *troupes d'elites*, v obdobju konzulata leta 1792 (Gažević 1971, 678).

⁴ Združene države Amerike uporabljajo Army Special Operations Forces (ARSOF) doma in v tujini v podporo svojim nacionalnim in varnostnim ciljem v številnih operacijah. Slednje se med sabo razlikujejo po velikosti, po namenu in bojni intenziteti. Spekter vojaških operacij sega od varnostnega sodelovanja in odvratanja do manjših in večjih operacij. Uporaba ARSOF v vojaške namene in za zagotavljanje varnosti zmanjšuje napetosti med državami in skupinami, s čimer preprečujejo izbruh oboroženega konflikta in hkrati ohranjajo globalni vpliv ZDA (Field Manual 3-05, 1-2).

3 ENOTE ZA POSEBNE NAMENE IN ELITNE ENOTE

Enote za posebne namene in elitne enote med sabo najlažje ločimo po namenu.

Elitne enote so uporabljene za enak namen kot glavnina sile, vendar pa imajo posebne oznake in drugačno urjenje ter večje možnosti, da se odlikujejo. Izvajajo tradicionalne naloge, ki so bolj učinkovite. Ali so elitni zaradi svojih kompetenc ali ker delujejo kot *schock-troops*, kar pomeni, da napadejo dobro branjen položaj kot pričetek v napad manj kompetentnih sil, z namenom prebiti obrambno linijo.

Enote za posebne namene so ustvarjene, usposobljene in uporabljene za druge namene. Niso zgolj elitne, temveč tudi posebne, saj izvajajo naloge, ki jih konvencionalne sile ne morejo.

Misije enot za posebne namene se odvijajo na sovražnih, politično občutljivih območjih. Posebna urjenja, sposobnosti in veščine pa jim omogočajo, da v tovrstnem okolju uspešno delujejo (Tucker 2007, 148).

Enote za posebne namene opredeljuje 5 posebnih kriterijev, po katerih jih ločimo od konvencionalnih sil:

1. Sile morajo posedovati politično prefinjenost. Pogosto se izvajajo v politično občutljivem okolju, ki omejuje tako rekoč vsak vidik operacije, zato morajo biti pripravljene sodelovati s politično avtoriteto in biti sposobne uporabljati lastno presojo v hitro spreminjajočem se politično občutljivem okolju (Tucker 2007, 148). To so npr. operacije, ko se država noče neposredno vplesti v konflikt, oziroma tudi, ko hoče pokazati nacionalni prestiž. Enote za posebne namene so organizirane in izurjene tudi za prikrito delovanje v operacijah, ki jim javno mnenje nasprotuje (Dupuy 1998, 991).

2. Močna motiviranost pripadnikov. Težki pogoji, v katerih delujejo, zahtevajo veliko mero vztrajnosti, saj se lahko znajdejo tudi v situaciji, kjer lahko ostanejo brez podpore (Tucker 2006, 148). Pripadniki enot za posebne namene se že zgodaj odločajo za tovrstno kariero in so izbrani med kandidati, željnimi akcije, ne glede na naravo vojne, boja. Tako med urjenjem kot med bojnim delovanjem so zahteve za te vojake zastavljene tako visoko, da so izbrani zgolj najbolj kvalificirani kandidati (Dupuy 1998, 991). Kandidati

veščine dosejajo preko posebnega selekcijskega procesa in specifičnega urjenja, zaradi česar hitra reprodukcija oziroma zamenjava kadra ni mogoča (Field Manual 3-05, 1-12). Posamezniki v enotah za posebne namene se morajo odlikovati v izjemni fizični kondiciji, mentalnih sposobnostih, samodisciplini in h cilju naravnem delovanju (Dupuy 1998, 997).

3. Ena izmed ključnih vrednot je iznajdljivost, saj se lahko znajdejo v situaciji, za katero doktrina ne ponuja rešitve. Iznajdljivost jim omogoča, da brezizhodne situacije razrešijo v okviru temeljnih vrednot. Poleg tega iznajdljivost povezujemo s sposobnostjo presenečenja, kjer se uspešno prepletajo hitrost, prikrito delovanje, drznost in zavajanje. Izvirni pristopi pa so potrebni pri sodelovanju s silami, ki se nahajajo na območju delovanja, medtem ko se konvencionalne sile tovrstnim stikom običajno izogibajo (Tucker 2007, 148).

4. Nekonvencionalni pristopi zahtevajo nekonvencionalno opremo in urjenje, s čimer se lahko preseneti oziroma premaga nepredvidene ovire v hitro spreminjajočih se okoliščinah (prav tam).

5. Zahteve po natančnih obveščevalnih podatkih (prav tam).

Lastnost enot za posebne namene je tudi, da so v administrativne namene organizirane v bataljone, polke, brigade ali skupine (Dupuy 1998, 995). Posebne operacije so *commando* operacije (akcije z relativno nizkimi stroški in velikimi koristmi, ki se izvajajo na ozemlju, ki ga nadzoruje nasprotnik) in tudi uporniško ter delovanje proti upornikom (Luttwak 1998, 533). Edward Luttwak opredeli *commando* oz. enote za posebne namene kot majhne operativne enote, ki hočejo izkoristiti nasprotnikove specifične slabosti in pri tem tvegajo neuspeh (Tucker 2007, 150). To so operacije velikega tveganja, ki imajo omejen čas za izvedbo in morajo biti uspešne že v prvem poskusu, izpostavlja tudi ameriški taktični priročnik Field Manual, ki opredeljuje doktrino enot za posebne namene. Zato je velik poudarek na urjenju teh enot (Field Manual 3-05, 1-12).

Enote za posebne namene so oborožene in opremljene izključno z namenom bojnega delovanja, torej ne delujejo kot enote podpore oziroma servisne enote. Njihovo delovanje je ofenzivno, po taktiki *hit and run*, možen pa je tudi defenzivni postroj tekom umika ali med začasnim zaščitnim položajem (Dupuy 1998, 992).

Urjenje poteka na domačem ali prijateljskem teritoriju, medtem ko je njihovo delovanje predvsem na nasprotnikovem teritoriju⁵, pogosto v zaledju. Operacije se izvajajo v okviru celotnega sklopa vojaških operacij in ne nadomeščajo operacij konvencionalnih sil, lahko zgolj dopolnjujejo njihovo delovanje, z namenom doseganja ciljev, ki drugače ne bi bili dosegljivi (Field Manual 3-05, 1-12). Njihovi glavni nalogi sta izvidništvo in zbiranje podatkov, kar so usposobljeni izvajati na čimbolj prikrit način. Ena primarnih nalog je tudi nudenje podpore uporniškim gibanjem, gverili in paravojaškim skupinam. Ključ uspešnosti je znanje jezikov nasprotnika. Pripadniki teh enot morajo biti usposobljeni za urjenje tujega vojaškega in paravojaškega osebja ter spodbujanje gverilskih kampanj na nasprotnikovem ozemlju. IMADÉ⁶ navaja Banka, ki je bil med drugo svetovno vojno na ozemlju Jugoslavije udeležen v partizanskem odporu. Po Banku je delovanje enot za posebne namene predvsem nekonvencionalno vojskovanje na nasprotnikovem ozemlju - zasede, vpadi, uničevanje komunikacij, sabotaže, zbiranje podatkov, subverzivna dejanja (Dupuy 1998, 997).

⁵ ARSOF (Army Special Operations Forces) naloge so ponavadi združene. Naloge lahko izvaja unilateralno, z zavezniškimi silami, kot koalicijska sila ali združeno s silami ozemlja na katerem delujejo (Field Manual 3-05, 1-12).

⁶ International Military and Defense Encyclopedia.

4 FRANCOSKA NAJEMNIŠKA VOJSKA

Tradicija najemništva v francoski vojski sega v dvanajsto stoletje, ko so vladarji prišli do spoznanja, da je tovrstna vojska bolj zanesljiva kot vazali, ki so jim bili obvezani služiti zgolj štirideset dni letno.

Uporaba najemnikov se je zlasti povečala med stoletno vojno. Pogodbeniki so bili rekrutirani z *lettres de retenue*, preko katerih je kralj ali njegov namestnik za določeno vsoto vzdrževal poveljnika in njegov kontingent. Veljavnost pogodbe ni bilo časovno določena in sodelovanje se je lahko prekinilo že po dveh mesecih (Petančič 2006, 17). Stoletna vojna je bila pomemben mejnik, saj po njej Francija postane nacionalno enotna država. Urejen je bil tudi sistem financiranja osrednje oblasti in s tem je bil omogočen nastanek stalne vojske (Petančič 2006, 69).

Leta 1439 je nastalo jedro poznejše stalne vojske, sestavljeno iz petnajstih čet, od teh sta bili kar dve škotski. Sledila so prizadevanja po ustanovitvi nacionalne pehote imenovane *francs-archers* med leti 1448 in 1509. Slednji so bili lokostrelci, ki bi bili za svojo službo izvzeti plačila davkov. Iniciativa je spodletela, zaradi česar so morali vladarji svojo oblast še bolj opreti na plačance in tuje vojake. To je predstavljalo precejšen strošek, zato so leti pogosto ostali brez plačila. Prepuščeni sami sebi na podeželju so se preživljali s krajjo (Porch 1991, xv).

Sodelovanje s švicarskimi kantoni se je pričelo leta 1453 s Karlom VII. in je bilo obnovljeno z Ludvikom XI. leta 1474. Slednji je švicarske vojake najemal kot inštruktorje za svojo vojsko. Švicarska konfederacija je spodbujala tovrstno službo, ki je bila močno usidrana v tradiciji kantonov. Švicarski kantoni so tako prispevali može v tujino že v 13. in 14. stoletju, ko so sodelovali v spopadih na območju današnje Nemčije in Italije. To je bilo sezonsko delo, saj so se možje po kratkem obdobju, ko so potekali boji, vrnili domov s plačo in plenom. Sloveli so kot najboljši bojevniki tistega časa. Celotna ureditev je bila regulirana na zvezni ravni, zveza je tako prispevala v boje po Evropi tudi do 15.000 mož v zameno za sol, koruzo in ostalo blago.

Pogoji sodelovanja med kantoni in Francijo so bili podrobneje opredeljeni z zavezništvom leta 1521. Kantoni so se zaobljubili, da bodo Franciji v zameno za zaščito prispevali od 6.000 do 16.000 mož. Čeprav so služili tujemu gospodarju, so kantoni obdržali pravico, da te može umaknejo iz Francije, če bi bilo to potrebno. Te sile so bile popolnoma neodvisne, s svojimi pravili, sodniki in prapori. Poveljevali so jim švicarski častniki v njihovem jeziku (nemščini) in ostali so podložni švicarski zakonodaji. Tudi poznejše pogodbe so potrjevale te pravice (Schweizergarde.org). Švicarji so Franciji služili kot del enote *Cent Suisses*. Ta enota je bila namenjena kraljevi osebni zaščiti in jo je sestavljalo 100 vojakov ter 28 častnikov. Druga švicarska enota je bila *Gardes suisses*. Njena primarna naloga je bila varovanje vhodov in okolice trdnjav, palač. Poleg tega pa so Švicarji sestavljali švicarske polke linijske pehote v okviru francoske vojske (Wikipedia 2009n).

Ugled najemniških enot je bil močno okrnjen v sedemnajstem stoletju. Francija je bila tedaj poražena v sedemletni vojni in v ospredje so prihajali pozivi k političnim reformam. Očitki da kraljeva avtoriteta sloni zgolj na njegovih silah, zlasti tujcih, so privedli do upadanja števila najemniških vojakov.

V času francoske revolucije so tujci še vedno predstavljali kar četrtino vseh vojakov. Enajst od sto dveh polkov je bilo švicarskih. Med preostalimi polki francoske linijske pehote pa je bilo kar dvanajst tujskih. Enote tujih najemnikov so se med revolucijo izkazale kot najbolj zveste kraljevi oblasti, zato je ustavodajna skupščina od vsega začetka zahtevala njihovo razpustitev. Do razpustitve je tudi prišlo in sicer 21. julija leta 1791. Takrat so vojaki nekdanjega nassauskega polka s svojih uniform odstranili vse razpoznavne znake in zahtevali, da Franciji služijo kot francoska enota. Francoski vojski so izmed tujih enot najdlje služile švicarske enote. Ščitile so jih pogodbe, vendar so jih razpustili do 20. avgusta 1792, na zahteve in zaradi sovražnosti množic.

Po letu 1790 se je pričela omenjati zamisel o uvedbi splošnega vpoklica *levée en masse*. Pojavi se koncept državljana vojaka, ki zamenja prejšnji koncept kraljevega podložnika. Splošni vpoklic je bil uveden leta 1798 in je pomenil velik korak naprej v razvoju vojaške organiziranosti. Prednosti so bile očitne. Pojem nacije je prispeval k večji motiviranosti

enot. Enote so bile bolj homogene in lojalne, njihovo vzdrževanje je bilo cenejše. Večje so bile tudi njihove taktične in operativne zmožnosti (Porch 1991, xv-xvi).

Francija je postala dom revolucije in s tem cilj številnih evropski revolucionarjev. Posledično se je francoska družba soočala s problemom, kako te begunce in ostale tujce uspešno integrirati. Čeprav narodna skupščina ni odobrvala tujih vojakov, sta morala prevladati razum in potreba po discipliniranih, organiziranih enotah. V obrambo domovine je bilo zgolj mesec dni po razpustitvi ponovno vpoklicanih med tri in štiri tisoč švicarskih vojakov.

Poleg starih najemniških enot v službi Francije so velik problem predstavljali tudi tujci, ki so dezertirali iz tujih vojska pod vplivom francoske propagande, predvsem Nizozemci in Belgijci. Zato je 1. avgusta leta 1792 nastala *legion franche étrangère*, septembra pa še *legion germanique* za pruske in avstrijske dezertarje.

Število tujih vojakov se je še dodatno povečalo v času direktorata, ki je sklenil nove pogodbe s švicarskimi oblastmi, s čimer so dobili dovoljenje za vpoklic v Helvetski republiki⁷. Napoleon je ustanovil tujske bataljone, ki so se sčasoma transformirali v tujske polke in so od leta 1802 v sebi združevali tuje dezertarje, zapornike in ostale posameznike, ki jih niso imeli namena vključiti v regularne enote. To so bile prave tujske legije, saj je Napoleon enote po narodnostih dobro pomešal. Zanj so bile te enote sekundarnega pomena, dodelil jim je naloge varovanje obale ter garnizijske naloge na Nizozemskem, v Španiji in v Italiji.

Po letu 1805 je število tujih vojakov zelo naraslo, saj se je Napoleonov imperij širil, okupirane države pa so bile primorane prispevati vojake. Med Napoleonovo vojsko, ki je leta 1812 korakala na Rusijo je bila tretjina ali skoraj polovica tujcev. Vendar pa je delež tujcev hitro upadel, ko so v bitki za Leipzig dezertirale saške enote. Tem so sledile bavarske enote, začeli so se vrstiti tudi upori v preostalih nemških enotah. Tako so bile novembra leta 1813 razpuščene številne tuje enote, ostali so zgolj Švicarji, Poljaki in trije tuji polki (Boyd 2006, 57).

⁷ Helvetska republika (francosko *République helvétique*) je bila francoska marionetna država v srednji Evropi, ki je trajala od leta 1798 do leta 1803 (Wikipedia 2009i).

Po burbonski restavraciji leta 1814 se je nadaljevala tradicija rekrutiranja tujcev, tudi zato, ker so napoleonske vojne terjale visok človeški davek in Francija preprosto ni imela na voljo dovolj rekrutov. Nova vladarja Ludvik XVIII. in njegov naslednik Karel X. sta se v veliki meri opirala na tuje vojake. Poleg Švicarske garde sta vzdrževala še polk Hohenlohe. Slednjega so sestavljali tujci iz cele Evrope (Porch 1991, 3).

Pozneje med leti 1815 in 1871, je Francija izvajala prilagojen vpoklic. Rekruti so bili vpoklicani na osnovi vsakoletne loterije za 7 let in vojska je bila po obsegu manjša. Posameznik, ki je izlekel številko, se je vojaškemu roku lahko izognil, tako da je nekemu plačal, da je odslužil namesto njega.

V tistem času je med javnostjo prevladovalo mnenje, da je najemniška vojska boljša možnost od vpoklicane. Bila naj bi boljše usposobljena za delovanje v kolonijah. Vpoklicani državljani so se težje navajali na pogoje služenja v kolonijah, politika in javno mnenje pa sta dogajanje v kolonijah v primeru vpoklicanih vojakov tudi bolj pozorno spremljala. Tradicija najemništva tako kljub uvedbi splošnega vpoklica ni bila ukinjena (Porch 1991, xviii). V Evropi tedaj obstoj dveh ločenih vojska ni bil nič nenavadnega, saj so Britanci imeli kolonialne polke in Indijsko vojsko, Nizozemci kolonialno vojsko, enako tudi Španci (Laffin 1974, 50).

Avtoriteta vladarjev je temeljila na dobro plačani tuji gardi in šestih polkih švicarskih najemnikov ter polku Hohenlohe. Švicarji so za svoje delo prejeli kar dvakrat večje plačilo in so imeli boljše pogoje služenja. Zato je med njimi in regularno francosko vojsko prihajalo do sporov. Eden izmed večjih incidentov se je zgodil leta 1828 pri Versaillesu. Vpleteni pa so bili Švicarji in grenadirji. Prišlo je tudi do sporov med gardo in pariškimi delavci julija leta 1827 in junija leta 1828. Leta 1829 je policija poročala o tem, da garda nadleguje civiliste. Dve leti zatem, po številnih napadih na njihove enote, se je bila Švicarska garda prisiljena umakniti iz države (Boyd 2006, 57–58).

5 NASTANEK FRANCOSKE TUJSKE LEGIJE

Francoska Tujska legija je formacija, ki je šla skozi dve fazi razvoja. Prva je trajala od leta 1792 do leta 1831. V tem obdobju so Legijo sestavljali predvsem borci za neodvisnost iz različnih evropskih držav. Od leta 1831 dalje (v drugi fazi) pa se Legija preoblikuje v plačano vojaško organizacijo, katere namen je širjenje in ohranjanje kolonialnih posesti. Namenjena je bila zlasti za izvajanje nalog, za katere vojaški obvezniki ne bi bili ustrezni (Gažević 1971, 33).

5.1 JULIJSKA REVOLUCIJA

Julijska revolucija je leta 1830 vrgla s prestola Burbonsko dinastijo. Evropski liberalci in nacionalisti so upali, da bo Francija ponovno širila ideje svobode in enakosti. Upokojeni častnik Gauthier je v svojem pismu vojnemu ministru predlagal naj državljane, ki so sodelovali v julijski revoluciji nagradi z vojaškimi položaji in jih na ta način utiša. Vlada je predlog sprejela in vsakemu posamezniku, ki se je odlikoval v revoluciji oziroma je to trdil, rezervirala dve prosti pod poročniški in štiri vodniška mesta. Vladna odločitev se je izkazala za dobro rešitev politične krize, saj bi s podobnim ukrepom lahko vplivali tudi na zaježitev pritoka imigrantov. Edina omejitev je bila, da je bila vključitev tujcev v francosko vojsko nezakonita. Trinajsti člen Listine, ki je julijski revoluciji služila kot ustava, je namreč prepovedoval služenje tujih enot v francoski vojski, razen v okviru posebnega zakona (Porch 1991, 3).

5.2 ŠVICARSKI POLKI IN POLK HOHENLOHE

14. avgusta leta 1830 so bili švicarski polki razpuščeni, proces je bil dokončan do septembra. S pogodbo pri Lucernu aprila leta 1831 pa se je Francija odpovedala svojim pogodbam z Švico.

Polk Hohenlohe pri ljudstvu ni bil tako osovražen in ni simboliziral kraljeve avtoritete. Nastal je 6. septembra leta 1815 kot *Legion Étrangere Royale*, vanj pa so bili vključeni vsi, ki so bili poprej v Napoleonovih *regiments étrangers* in so še vedno želeli služiti Franciji. V času julijske revolucije so bili nastanjeni v pristanišču Marseilles. 22. avgusta je novi divizijski poveljnik izjavil, da so si s svojim obnašanjem zaslužili postati

naturalizirani Francozi. Zato naj bi dobili polkovno številko namesto H-ja, ki je označeval njihov tuji izvor. Vendar pa nova vlada v Parizu ni delila tega navdušenja nad enoto in ni vedela, kaj naj z njo pravzaprav ukrene. 12. decembra je bilo izdano povelje o njihovi napotitvi v Patras, kjer naj bi pomagali v grškemu boju za neodvisnost izpod Turkov. Petega januarja leta 1831 pa je že prišlo do odločitve, da se enota razpusti. Tisti vojaki, ki so želeli ostati v vojski (pod pogojem, da so izpolnjevali pogoje za pridobitev državljanstva) so bili vključeni v 21. polk lahke pehote (Porch 1991, 4).

5.3 VIRI POLITIČNE NESTABILNOSTI

V tistem času so notranjo varnost in stabilnost Francije ogrožali številni dejavniki:

1. Francija je za kratko obdobje ostala brez tujih najemnikov. Poleg vojakov, ki so ostali v Franciji po razpustitvi tujih enot, je mesta poplavila množica disidentov in dezerterjev iz Evrope, ki so jih navdihnili načela revolucije. Brez prihodkov in na ulici so predstavljali grožnjo notranji stabilnosti.
2. Revolucionarji iz cele Evrope so prebegnili v Francijo, ki je do oktobrske revolucije postala dom evropskih revolucionarjev. Francija se je enostransko odpovedala izročanju tujih državljanov, čeprav bi jih v skladu s pogodbami, sklenjenimi na Dunajskem kongresu, morala izročati.
3. V Francijo so pritekali imigranti iz osebnih ali ekonomskih razlogov, ki so postali potepuhi, delinkventi ali pa so prispevali h politični nestabilnosti.

5.4 NASTANEK TUJSKE NAJEMNIŠKE VOJSKE

Za vojnega ministra je bil v tem času izbran veteran iz napoleonskih vojn, maršal Soult. Ta se je odločil v okviru ministrstva ustanoviti polk namenjen izključno delovanju v tujini, ki bi bil sestavljen iz tujcev s predhodnimi vojaškimi izkušnjami.

9. marca leta 1831 je skupščina namestnikov sprejela njegov predlog zakona, kateremu je bil še naslednji dan izdan kraljev odlok. Nastala je legija tujcev, ki so ji poveljevali Francozi. Rekruti naj bi bili stari med 18 in 40 let in naj bi bili višji od 1,52 metra. Kot vsi pehotni linijski polki naj bi vsak bataljon štel 5 čet po 112 mož. Pogoj, da naj bi enota

služila zgolj izven Francije, je bil sicer v končnem predlogu izpuščen, vendar je bil (razen v izjemnih primerih) kljub temu vedno upoštevan (Porch 1991, 4).

5.5 ORGANIZACIJSKI ZAPLETI

Medtem ko starejše zgodovine Legije namigujejo, da so bili njena organizacija in začetki brez zapletov, pa arhivi govorijo drugačno zgodbo (Porch 1991, 6).

26. februarja 1831 je vojni minister odredil ustanovitev depota v Langersu, namenjenega beguncem in tujim dezertarjem. Tuji delavci ki so živeli v Franciji in nekdanji vojaki iz polka Hohenlohe so bili zavrjeni. General 18. vojaške divizije pa je izjavil, da tovrstnega novačenja nimajo v mislih (Porch 1991, 5).

Možje, ki so prihajali v Langers v obupnem stanju, so kmalu preplavili kapaciteto 385 mož, zato jih je vlada preselila v Bar-le-Duc, čemur so močno nasprotovale krajevne oblasti. Depoti so bili ustanovljeni tudi v Auxerru v Burgundiji za namestitev Italijanov in v Agenu za Špance. Do julija je bilo v Bar-de-Lucu nastanjenih že 1.164 legionarjev (Porch 1991, 6). Mesto Bar-de-Luc se je ravno tedaj soočalo z recesijo tekstilne industrije. Vanj so se zatekli številni kmetje, ki so bežali pred lakoto. Oblast je menila, da je bolje, če novonastalo enoto skrijejo v to majhno mesto dokler je ne bi odposlali preko morja, ker tu ne bi mogli povzročiti preveč škode (Porch 1991, 9). Ker vojska ni imela nastanitvenih kapacitet, je rekrute namestila v privatnih domovih, zaradi česar je bil nadzor tako rekoč nemogoč. Prvi legionarji niso imeli ne oborožitve ne opreme, prepuščeni brezdelju pa so se predajali pijači (Porch 1991, 10).

Eden izmed velikih problemov je bilo tudi računovodstvo. Poveljniki enot so bili zadolženi za vodenje stroškov enote in za dodeljevanje plač. Mnogi med njimi pa so jih pospravili v svoj žep. Poleg tega ni bilo ustreznega nadzora nad izdajanjem opreme. Med možmi se je širilo nezadovoljstvo, prodajali so svojo hrano, čevlje, spodnje perilo in si kupovali pijačo. Za kazen so jim ustavili izplačilo plač ali pa so jih za nedoločeno obdobje poslali v ječo. Tako je zapor obenem gostil tudi po šestinšestdeset legionarjev na celico. Na mnoge so njihovi poveljniki pozabili in niso dostavljali denarja za njihovo hrano (zapor namreč ni bil dolžan hraniti vojaških zapornikov). Pojavili so se številni

upori znotraj enote, tako da sta bila poveljujoča častnika prisiljena ukrepati s pomočjo nacionalne garde, maja pa so razkrili dezertersko zaroto, pri čemer so prijeli 20 vojakov, katerim pa niso mogli soditi po vojaškem pravu, ker še niso podpisali pogodb o zaposlitvi (Porch 1991, 10).

Major Sicco je bil šokiran ob spoznanju, da so mnogi tujci pravzaprav francoski kriminalci in drugi neželeni posamezniki. To je sporočil nadrejenim in deset dni zatem je vlada izdala odlok, da Francozi in poročeni moški v Legiji ne smejo služiti, kar pa ni spremenilo ničesar, saj so se zdaj Francozi preprosto izrekli za Belgijce ali pa Švicarje (Laffin 1974, 51).

Pojavil se je tudi problem, kako jih transformirati v vojake. Leta 1831 namreč ni bilo na voljo veliko podčastnikov in častnikov. Julijska revolucija je tudi v vojski povzročila pravo razdejanje, nekateri častniki so dali odpoved zaradi zvestobe Burbonom, drugi pa so bili prisiljeni v upokojitev s strani svojih kolegov, ki so želeli napredovati. Podčastniki so tudi ovajali »reakcionarne« častnike - torej podpornike prejšnjega režima. Ta ovajanja so postala tako množična, da se jih je oprijel rek da so reakcionarji ljudje, ki imajo službo, ki jo hoče nekdo drug. Štiriinštirideset od štiriinšestdesetih polkov je tako ostalo brez poveljnika, prav tako pet od dvanajstih polkov dragoncev⁸ (Porch 1991, 6).

Podčastniki so posledično napredovali, vlada pa se je da bi zagotovila potrebni kader obrnila tudi na nekdanje Napoleonove častnike *demi-soldes*, ki so bili upokojeni po letu 1815 s polovično plačo. 813 upokojenih pehotnih častnikov in 455 konjeniških častnikov so odpoklicali iz upokojitve. Vendar pa po vsem tem času slednji niso bili kos discipliniranju vojakov, poleg tega so jim bili podrejeni izrazito nenaklonjeni, saj so jim le-ti odvzeli možnosti za napredovanje.

Za francoske častnike je bilo služenje v Legiji obravnavano kot kazen in konec možnosti napredovanja. Tisti, ki so pristali tu, so bili torej ljudje, ki so bili nesposobni oz. niso imeli poznanstev, da bi prišli kam drugam. General, ki je prišel v inšpekcijski nadzor leta 1833 je tako zapisal: »Danes, ko so častniki odposlani v Legijo kot kazen, služijo tam z

⁸ Dragonci so bile enote, ki so jezdile na konjih in se borile kot pehota.

oklevanjem, počutijo se ponižane, da so tam in si prizadevajo vrniti se v Francijo.« Prvi legijski poveljnik, poročnik Stoffel je junija leta 1831 izjavil, da je od 26 častnikov zgolj osem sposobnih opravljati svoje delo, ostali so bili predolgo upokojeni, so tujci ali iz vrst konjenice. Hkrati je enega izmed častnikov označil kot najslabšega častnika v celi vojski, administrativni častnik pa naj bi imel talent dezorganizirati vse česar se je lotil. Poudaril je, da nujno potrebujejo dobre linijske častnike z znanjem nemščine (Porch 1991, 7). Vlada je prečesala podeželje, da bi našla častniški material med španskimi begunci, vendar se jih je zgolj šest odločilo za služenje pa še ti so do leta 1834 dali odpoved.

Tudi njegovi nadrejeni z njim niso bili zadovoljni, imel je namreč težave z discipliniranjem mož. Prav tako sta ga diskreditirala njegova podrejena - major Gaubert in de Musis, in to z žaljivkami kar pred možmi (Porch 1991, 8).

Za podčastnike so zaradi pomanjkanja ustreznega kadra postavili številne nemške univerzitetne študente, ki so napredovali zaradi visoke izobrazbe in družbenega položaja, vendar so bili brez ustreznih izkušenj in zatorej nesposobni. Poleg tega so imeli druge ambicije - čakali so na ustanovitev dveh elitnih čet grenadirjev in zato niso bili motivirani za služenje v pehoti (Porch 1991, 9). Edini, ki so vzdrževali formacijo in normalno stanje so bili nekdanji pripadniki švicarske garde in polka Hohenlohe (Laffin 1974, 51).

Stoffelu je vseeno v pol leta uspelo nekoliko disciplinirati može in vzpostaviti bataljone. Oblikoval jih je po pravilih časa in sicer po kriteriju narodnosti:

1. bataljon: nekdanja Švicarska garda in polk Hohenlohe;
2. bataljon: Švicarji in Nemci;
3. bataljon: Švicarji in Nemci;
4. bataljon: Španci;
5. bataljon: Italijani in Sardinci;
6. bataljon: Belgijci in Nizozemci;
7. bataljon: Poljaki (Laffin 1974, 51).

Legijo so nato sklenili 21. novembra leta 1831 poslati v Alžirijo. Na poti proti 700 kilometrov oddaljenemu Toulonu in proti Alžiriji, so poveljniki pričakovali veliko

dezertacij, vendar do teh ni prišlo. Po prihodu v Alžirijo so bile tamkajšnje francoske vojaške oblasti šokirane ob pogledu na 6.000 legionarjev. Poleg tega je depot iz Langresa odposlal invalide in pohabljene, prestare in premlade. Mnogi so bili namreč v Legijo premamljeni z obljubo, da bodo lahko kmalu postali civilisti kolonizatorji, da se bodo o tem lahko dogovorili s svojimi častniki ob prihodu v Alžirijo (Laffin 1974, 51).

Leta 1834 je general Voirol, poveljnik v Alžiriji, pisal pismo vojnemu ministru maršalu Soultu, kjer je predlagal, da bi bojno učinkovitost enote izboljšali s podaljšanjem obdobja služenja iz treh na pet let. Soult je odgovoril, da ga bojna učinkovitost enote ne zanima, saj je bila Legija ustanovljena zgolj kot sredstvo za odstranitev tujcev. Poleg tega je 14. februarja napisal: »Vlada nima nobenih namenov iskati nove rekrute za to enoto. Legija je enostavno azil za nesrečo« (Porch 1991, 5).

6 FRANCOSKI KOLONIALNI IMPERIJ

Legija je bila kot je razvidno iz okoliščin nastanka, pojasnenih v prejšnjem poglavju, namenjena delovanju v tujini. Francija je imela bogato kolonialno zgodovino, ki je segala v začetke 17. stoletja in je trajala do šestdesetih let dvajsetega stoletja. Svoje prve kolonije je ustanovljala na območju Severne Amerike, kjer je leta 1605 ustanovila postojanko Port Royal. Tri leta zatem je Samuel Champlain ustanovil mesto Quebec in Francija je s trgovskimi stiki vzpostavila nadzor nad ogromnim teritorijem, ki ga je poimenovala Nova Francija oz. Kanada. Sledila so osvajanja ob ustju reke Mississippi in vzdolž celotnega toka reke, vendar je Franciji uspelo ohraniti nadzor zgolj nad Louisiano.

Zatem so pričeli ustanovljati kolonije na Karibskem otočju; Francosko Gvajano, Guadelupe, Martinique in Saint-Domingue (današnji Haiti). Kolonialna osvajanja so potem razširili na Afriko, kjer so leta 1624 ustanovili kolonijo v Senegal.

Leta 1664 so ustanovili Francosko Zahodnoindijsko družbo, s katero so se nameravali potegovati za trgovino na vzhodu. Ustanovili so številne kolonije v Indiji ter osvojili otoke Reunion, Mauricius in Sejšele v Indijskem oceanu.

Pri širjenju kolonialnega imperija je Francija tekmovala z ostalimi evropskimi velesilami tega časa - Veliko Britanijo, Španijo in Portugalsko. Po številnih vojnah, ki jih je zaradi teh prekomorskih posesti bojevala z Veliko Britanijo v 18. in 19. stoletju in jih tudi izgubila, se je končal prvi francoski kolonialni imperij.

Svoj drugi kolonialni imperij je Francija pričela graditi leta 1830, ko je osvojila Alžir in v prihodnjih sedemnajstih letih vzpostavila nadzor nad celotno Alžirijo. Naslednji podvig Napoleona III. je bil poskus vzpostavitve protektorata nad Mehiko, ki je trajal med leti 1861 in 1867.

Pričetki francoske Indokine segajo v leto 1863, ko je Kambodža postala francoski protektorat. V letih 1867 in 1874 je na najbolj južnem delu današnjega Vietnama nastala kolonija Cochinchina, v letih 1884-1885 pa je Francija vzpostavila nadzor tudi nad Annamom in Tonkinom (Wikipedia 2009g).

Kolonialna politika je v drugi polovici 19. stoletja v Franciji igrala zelo pomembno vlogo. Zlasti po porazu s strani Prusije in izgubi Alzacije in Lorene je francoski nacionalizem slonel na imperializmu. Pred tem se politika ni v taki meri zanimala za vprašanje kolonizacije. Glavni pobudniki v začetnem obdobju drugega kolonialnega imperija so bili predvsem vojaki, mornarji, misijonarji in trgovci. Torej posamezniki s parcialnimi interesi. Širjenje imperija je potekalo z namenom zaposliti vojsko in mornarico. Po tem porazu pa postane širjenje imperija dokaz veličine naroda. Kolonialna ekspanzija postane v očeh politike rešitev politične in gospodarske krize (Open Yale course: French Imperialism (Guest Lecture by Charles Keith). Jules Ferry, dvakratni premier v letih 1880-1885, v svojem govoru pred Skupščino namestnikov, leta 1884, govori o prednostih kolonializma.

Izpostavi tri ideje na katerih temelji kolonializem: gospodarske, civilizacijske, politične. Kolonizacijo zahteva industrializacija, ki potrebuje nove vire surovin in trge za izvoz. Najbolj pomembna in plemenita je civilizacijska ideja, višje rase imajo namreč pravico in dolžnost civilizirati nižje rase. Kot tretji argument izpostavi potrebo po širitvi, saj vse evropske sile širijo območja vpliva. Pri tem bi nedejavnost na tem področju vodila v propad. Zato je bilo zelo pomembno, da je Francija zagotovila varna pristanišča za svojo odlično mornarico po celem svetu (Halsall 1998).

Do konca stoletja je Francija razširila svoj imperij na Severno, Vzhodno in Osrednjo Afriko. Pod njeno oblast so tako prešle Tunizija, Mavretanija, Senegal, Gvineja, Mali, Slonokoščena obala, Benin, Niger, Čad, Centralnoafriška republika in Republika Kongo. Na Južnem Pacifiku je Francija kolonizirala Novo Kaledonijo in Francosko Polinezijo ter vzpostavila z Veliko Britanijo nadzor nad Novimi Hebridi.

Po 1. svetovni vojni je pridobila še nekdanja ozemlja Otomanskega cesarstva (območje današnje Sirije in Libanona) in nemški koloniji Kamerun in Togo. Njen imperij je pričel razpadati po 2. svetovni vojni, ko so njene kolonije zasedle tuje sile. Pod Charlesom de Guellom so te teritorije ponovno pridobili in jih poimenovali Francoska Zveza, vendar se je leta 1947 že pričel proces dekolonizacije in sledil je postopen razpad njenega kolonialnega imperija, ki ga je zlasti zaznamoval odhod iz Alžirije leta 1962 (Wikipedia 2009g).

7 OPERACIJE FRANCOSKE TUJSKE LEGIJE V 19. STOLETJU

7.1 Alžirija

Leta 1827 je bil francoski konzul v Alžiru poklican na avdienco z dežem⁹. Predmet razprave so bili neplačani francoski dolgovi. Francija je že trideset let zaostajala s plačilom žita, ki ga je uvozila iz Alžirije. Med pogovorom je prišlo do fizičnega obračunavanja, nakar je francoski kralj v bran nacionalnemu ponosu pričel s pomorsko blokado Alžira. Istega leta je vojni minister zapisal svoje mnenje, da bi bila vojna z Alžirijo učinkovit način kako zaposliti veterane iz napoleonskih vojn.

Francija je tako 31. januarja leta 1830 sprejela odločitev o vojaškem posredovanju. Motiv za napad je bila med drugim tudi kraljeva želja preusmeriti pozornost ljudstva in si pridobiti njegovo naklonjenost. Motiv, ki je bil javno naveden, pa je bil boj proti berberskim piratom ki so ogrožali trgovino v Sredozemlju¹⁰.

14. junija leta 1830 je general de Bourmont s 34.000 možmi pristal 27 kilometrov zahodno od Alžirja in ga 5. julija tudi zavzel. Z dežem je sklenil sporazum s katerim se je slednji odpovedal svoji oblasti (Wikipedia 2009f). Francozi so takoj za tem zasedli tako verske objekte kot privatne domove in jih izropali ter pod svoj nadzor prevzeli obširna področja obdelovalnih površin. Sam uspeh kljub vsemu ni bil zelo obsežen, ker je dež že pred časom izgubil nadzor nad podrejenimi v provincah. Tako so Francozi pridobili nadzor nad relativno majhnim ozemljem v okolici Alžira.

⁹ Alžirija je pripadala turški državi, v resnici pa je turški sultan samo formalno potrjeval regenta (deža), ki ga je izbral svet starešin (Švajncer 1998, 249).

¹⁰ Berberski pirati so bili muslimanski pirati, ki so delovali na področju Sredozemlja že od 11. stoletja dalje. Njihove postojanke so se nahajale na obalah Severne Afrike, ki je posledično dobila naziv Berberska obala. Delovali so iz različnih pristanišč, iz Tunisa, Tripolija in Alžira ter Saléja. Napadali so trgovske ladje na celotnem območju Sredozemlja ter na Atlantiku, celo do Islandije. Poleg tega so napadali obalna mesta Španije, Italije, Francije, Velike Britanije, Nizozemske in Portugalske. V teh *razziah* so zaslužnjevali krščansko prebivalstvo, ki so ga potem prodajali na trgih v Maroku in Alžiriji. V suženjstvo naj bi med 16. in 19. stoletjem prodali med 800.000 in 1.250.000 Evropejcev. Najbolj znana berberska pirata sta bila Hayreddin Barbarossa ("Rdečebredec") in Oruç Reis, ki sta v zgodnjem 16. stoletju prevzela nadzor nad Alžirjem. S tem se je na tem področju pričela 400-letna prisotnost Otomanskega cesarstva. Poleg tega sta tu postavila temelje piratstva na Sredozemlju. V začetku 19. stoletja sta sledili dve berberski vojni proti tem piratom v katerih je sodelovala celo mornarica ZDA. Po Dunajskem kongresu so bile evropske sile še bolj odločne nastopiti proti piratom in ta dejavnost je zamrla. Potem pa je leta 1824 sledil ponoven porast in angleška mornarica je kot povračilo bombardirala Alžir. Sledila je francoska kolonizacija tega območja. (Wikipedia 2009b).

Armée d'Afrique, ki je branila francoske interese v Alžiriji, je bila del francoske imperialne vojske *La Coloniale*. Rekrutirala je med belimi naseljenci v Severni Afriki. Poleg slednjih so jo sestavljali še Legija ter *Tirailleurs*¹¹ (Archer *et al* 2003, 467). Francoska vojska je oktobra ustanovila prve polke *zouavov*¹² in nato še spahijske¹³ polke. V tem času je v Franciji prišlo do revolucije in uvedbe parlamentarne monarhije ter parlamentarne komisije, ki je odločala o prihodnosti francoskih sil v Alžiriji. Čeprav so celotno politiko, obnašanje in organizacijo ocenili kot porazne, so se odločili, da nadaljujejo z okupacijo Alžirije kot stvarjo nacionalnega ponosa (Wikipedia 2009f). Po drugi strani pa naj bi obdržali sile v Alžiriji, saj so bili mnogi med njimi privrženci prejšnje, v tem času zamenjane oblasti. Legija je tako ostala v Severni Afriki in je oktobra 1832 štela 5.538 moških (Romani 1997).

Prvih nekaj let kolonialne vladavine so zaznamovale številne menjave poveljnikov, celoten podvig pa se je izkazal za zelo zahtevnega. Glavni nasprotnik francoskih sil je bil emir Moscare, Abd-el-Kader, ki so ga plemenski starešine izvolili na čelo *jihada*. Do leta 1839 je osvojil že tri četrtine alžirskega ozemlja. Leta 1834 so sicer podpisali premirje pri Tafni, vendar pa so ga Francozi prekršili in sčasoma je Abd-el-Kader pridobil tako premoč, da se je Francija odločila pripeljati tretjino vojaških sil (več kot 100.000 vojakov). Do leta 1847 ji je uspelo Abd-el-Kaderja prisiliti k predaji. Njegova predaja je zaznamovala konec upora na nacionalni ravni, vendar so se manjše operacije nadaljevale - med njimi tudi okupacija saharskih oaz (Zaatcha leta 1849, Nara leta 1850 in Ouargla leta 1852). Vzhodna Kabilija je bila pokorjena šele leta 1857 (Wikipedia 2009f).

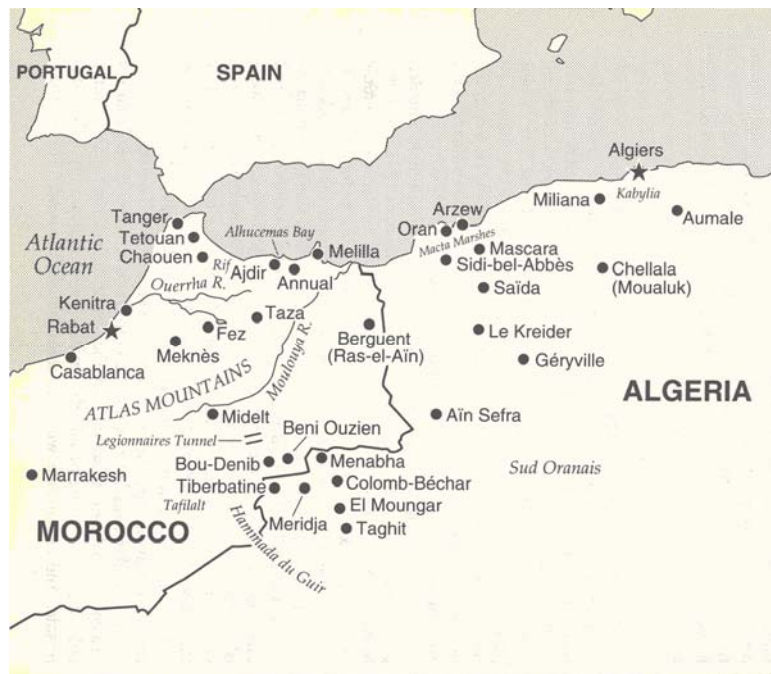
¹¹ *Tirailleurs* so bili ostrostrelci iz podložnih afriških narodov. (Archer *et al* 2003, 467) *Tirailleurs algériens* so bili rekruti na področju Alžirije, ki so bili muslimanskega porekla (Wikipedia 2009n).

¹² *Zouavi* so bili po letu 1831 rekrutirani pripadniki berberskega plemena Zouaoua, pozneje tudi drugi, ki so s kraljevim odlokom 1833 postali tudi uradno del francoske kolonialne vojske na območju Alžirije (Wikipedia 2009n).

¹³ Spahijske enote so bile enote lahke konjenice, ki jih je francoska kolonialna vojska rekrutirala na območju Alžirije, Tunizije in Maroka (Wikipedia 2009m).

7.1 Vojaško delovanje Legije

Slika 7.1: Območje današnje Alžirije in Maroka po letu 1831

Vir: Prirejeno po Porchu (1991, 12).

1., 2. in 5. bataljon Legije so bili nameščeni blizu Alžira (glej Slika 7.1), 4. v Oranu, Belgijci iz 6. pa v Annabi. 7. bataljon, ki je bil oblikovan naknadno iz poljskih imigrantov, se ni najbolje izkazal, ob prvem štetju je manjkalo 35 legionarjev, dva dni pozneje pa se je napila cela četa in napadla svoje častnike, tako da sta morala njihova voditelja pred vojaško sodišče (Boyd 2006, 67).

Enote Legije so bile disciplinsko tako problematične, da jih je moral poveljujoči grof de Rovigo razdeliti na manjše enote in namestiti po mestu, saj so bili v pijanem stanju sposobni zakuhati kakšen spor (Porch 1991, 13). Inšpekcijsko poročilo iz leta 1832 o stanju v Legiji poroča, da se legionarji v veliki večini za Legijo niso odločili zaradi želje po služenju Franciji in vojaškem življenju, temveč po sili razmer. Po želji so se Legiji lahko pridružili zgolj Švicarji in nekateri Poljaki (Boyd 2006, 69). Kot najbolj problematične poročilo navaja 2.196 Nemcev z visoko izobrazbo (odvetnikov, študentov medicine) in kakih sto posameznikov, potencialnih dezerterjev, ki jih je potrebno vzeti

pod drobnogled (Porch 1991, 14). Ti možje so se borili samo zaradi plačila, ni bilo prisotnih vrednot, ki so bile značilne za tradicionalni vojaški duh, na primer lojalnost, pogum, skupinsko delo, samožrtvovanje in podobno. Takim vojakom kot posameznikom ni bilo moč zaupati (glej Krajlah 2003, 13). Mnogi si (iz političnih razlogov) niso drznili vrniti domov, ker pa Francija ni imela dovolj dela niti za svoje državljane, je bila Legija edina razpoložljiva zaposlitev.

Grof de Rovigo je izjavil, da bi s sposobnim poveljniškim kadrom lahko oblikovali *esprit de corps* (Boyd 2006, 69). Po njegovem mnenju bi častniki lahko nudili ustrezen zgled možem, jim stali ob strani in pozitivno vplivali na njihovo samozavest, poleg tega bi jim bili tudi zmožni vcepiti smisel za vojaško disciplino oziroma disciplino nasploh. Oblikovali bi institucijo, s katero bi se legionarji poistovetili in jim vcepili občutek za pravičnost in dostojanstvo (Porch 1991, 14).

Vendar kohezivnost ni bila možna zaradi razdrobljenosti enot, ki so bile priključene drugim enotam francoske vojske in nastanjene v izoliranih *blockhouses*¹⁴ (glej Slika 7.2). Prav tako pa je bila nejasna prihodnost francoske kolonizacije v Alžiriji, saj je bila med ljudstvom izredno nepriljubljena (Laffin 1974, 50).

¹⁴ *Blockhouse* je majhna, izolirana utrdba, namenjena obrambi pred nasprotnikom, ki ne poseduje oblegovalne opreme, artilerije (Wikipedia 2009č). V Alžiriji so bile to običajno dvonadstropne stavbe, zgrajene iz hrastovih hlodov, ki so bili uvoženi iz Francije. Stene te stavbe so bile dovolj debele, da so nudile učinkovito zaščito pred mušketami. Večje je obkrožal jarek in zid ter so celo posedovali dva topova (Porch 1991, 74).

Slika 7.2: Primer *blockhouse* iz prve polovice 20. stoletja

Vir: Prirejeno po Porch (1991, 345).

Po kraljevem odloku je Legija 9. novembra leta 1831 prejela prapor, vendar se je kljub temu občutek pripadnosti razvijal zelo počasi zaradi neznanja francoščine in pomanjkanja vojaških izkušenj. Poleg tega je bil odnos francoskih častnikov do podrejenih neprimeren in je izzval nepokorščino, zlasti pri Nemcih. Voirol je 1. januarja leta 1834 poročal, da polkovnega ponosa tako rekoč ni, pijančevanje je endemično, dezertiranje preveč razširjeno in da se po preteku pogodbe nihče noče ponovno potegovati za službo. Pripadniki sil, ki so se prve izkrcale v Alžiriji, so želeli domov. Slaba morala je bila prisotna tudi zaradi politične nestabilnosti v Franciji, kjer se Narodna skupščina ni mogla sporazumeti glede tega kaj naj z Alžirijo (Porch 1991, 14).

Vse enote, ne zgolj Legija, so izvajale vojaško kolonizacijo, ki jo je spodbujal grof de Rovigo. Vojaki so opravljali razna javna dela, da bi si tako pridobili večjo podporo javnega mnenja doma. Izmed vseh enot so bili legionarji tisti, ki so bili dodeljeni na bolj nezdrave položaje. Tako je bila bolj verjetna od smrti v boju smrt med mukotrpnim fizičnim delom in v bolezni, kar je slabo vplivalo na moralo. Večino časa je bila Legija zaposlena kot poceni delovna sila. Vzpostavljena je bila tradicija gradnje cest, tunelov in civilno inženirstvo, na katero so ponosni še danes (glej Slika 7.3). Dela so potekala v obupnih pogojih, izsuševanje malaričnih močvirij je bilo bolj nevarno kot boj s sovražnikom (Boyd 2006, 71). Njihove izgube v boju so bile v primerjavi s tistimi zaradi malarije in kolere neznatne. Med prvimi štirimi leti jih je zaradi bolezni umrlo ali bilo spoznanih za nesposobne za službo kar 3.200, smrtnost je bila 25%. Tudi hospitalizacija

ni bila zelena možnost. Razmere v lazaretih so bile tako slabe, da so za legionarja, ki je bil odposlan tja, govorili, da gre umret. Postelj ni bilo, sanitarni pogoji so bili neznosni ter ni bilo nege. Tudi hrane je bilo tako malo, da so morali za preživetje prodati svojo opremo, čeprav so jih zaradi tega čakale sankcije (Boyd 2006, 70–71).

Slika 7.3: Legionarji na delu v kamnolomu, prva polovica 20. stoletja

Vir: Prirejeno po Porch (1991, 345).

Francoska taktika v tistem času je bila, da so iz obmorskih enklav izvajali vpade v notranjost, da bi strli alžirski odpor. Taktika je delovala, če so slednji boj sprejeli. Vendar pa so se Arabci pogosto odločili za izčrpavanje enot - dopustili so jim prodor v notranjost brez cest z artilerijo in oskrbovalnimi vozmi in nato enote napadli, ko so se te namenile nazaj proti bazi. Tako so izničili njihovo prednost. V spopadu je bila od discipline in ognjene moči pomembnejša nasprotnikova odpornost in mobilnost. Arabci so imeli prednost presenečenja. Francoski način vodenja bojev, ki se ni bistveno spremenil od

Napoleonovih časov, linijsko bojevanje¹⁵, se je v Severni Afriki izkazal za neustreznega. Legija je bila v tistem času označena kot neizurjena (Porch 1991, 17–19).

1. aprila leta 1832 je poveljstvo prevzel polkovnik Combe. Njegovo poveljstvo je zaznamoval masaker celotnega plemena El Ouffia, ki je prebivalo na področju Maison Carreja. Pleme je izvedelo, da je večina legionarjev predhodno že dezertirala, zato je legijskim dezerterjem ponujalo zatočišče. 6. aprila leta 1832 je vodnik Muller iz tretjega bataljona obvestil majorja de Musisa, da sta njemu in njegovemu sovojaku dva beduina ponudila zatočišče, predvidoma v zameno za njihovo orožje. Tako so pod pretvezo ponudbo sprejeli trije možje, ki so do tabora odpeljali cel oddelek. V napadu so vojaki pobili celotno pleme - 68 ljudi, padla sta tudi dva legijska dezerterja. Dan po masakru so odbili povračilni napad, 23. maja pa je ponovno sledil napad pri Maison Carreeju, utrdbi, ki je ščitila vzhodni dostop k Alžiru. Takrat je 27 legionarjev in 25 *Chasseurs d'Afrique*¹⁶ pod vodstvom majorja de Musisa padlo v zasedo. Legionarji so bili oboroženi z mušketai, ki so bile natančne do maksimalno sto metrov in v boju uporabne le v linijskem postroju, pri čemer so možje stali mirno in streljali, druga vrsta pa je v tem času polnila orožje. Legionarji in afriški borci so se borili proti mobilni konjenici, oboroženi s kopji in ščiti iz kameljega usnja.

Major de Musis je legionarje skupaj s konjenico zapustil, rekoč, da gre po okrepitve, poveljstvo pa je prepustil mlademu švicarskemu poročniku Chamu. Legionarji so izstrelili eno salvo in potem hitro stekli proti zatočišču majhnega gozdička v bližini. To je bila usodna napaka, kajti nasprotnik je razbil njihove vrste in jih zajel. Cham je postal prvi legijski poveljnik, ki je umrl v boju. Zajeti možje so imeli na izbiro smrt ali pa islam in s tem suženjstvo. Zgolj eden je ponudbo sprejel, nato pa pobegnil in poročal o majorjevem ravnanju.

7. novembra je Legija dobila novega poveljnika - podpolkovnika Bernella. Ta je takoj uvedel strogo disciplino in organiziranost. Dva dni pozneje je el-Kader prispel pred Oran

¹⁵ Pri linijski bojni postavitvi je imel vsak vojak točno določeno mesto in smer gibanja ter določen način delovanja, tako da so vojaki le izvrševali ukaze in ravnali po vnaprej določenih šablonah, brez možnosti ali potrebe po lastni iniciativi (Krajlah 2003, 14).

¹⁶ *Chasseurs d'Afrique* so bili enote lahke konjenice v francoski vojski v Alžiriji, sestavljali so jo francoski prostovoljci (Wikipedia 2009d).

na čelu 3.000 glave konjenice. V boju, ki je sledil, se je 4. bataljon Legije boril na francoskem levem boku. Boj se je končal neodločeno in el-Kader se je umaknil (Porch 1991, 20–21, Boyd 2006, 73).

Leta 1833 so se v boju z nasprotnikom najbolj izkazale španske enote Legije, ki so učinkovito izvajala gverilsko vojskovanje in neregularno vojskovanje (Laffin 1974, 50). Marca leta 1833 je 6. bataljon sodeloval v pregonu dveh plemen blizu Alžira, junija pa sta 4. in 5. bataljon zavzela pristanišče Arzew in nato obmorsko mesto Mostaganem med Alžirom in Oranom.

Ker so obupali, da bodo svojega sovražnika zvalili v boj, so Francozi poskusili z diplomacijo. 26. februarja leta 1834 so tako el-Kaderju v zameno za njegovo priznanje francoske suverenosti podelili naziv emir (poveljnik) vseh plemen v regiji Oranais. El-Kader je podeljen naziv izrabil za prepričevanje preostalih plemen, ki se še niso pridružila njegovemu boju. Francozi so se odločili prekršiti premirje. 26. junija je general Trézel zbral svoje sile, ki so štejele - tri bataljone in pol pehote, štiri eskadrene *Chasseurs d'Afrique* in manjšo artilerijo ter velik konvoj. Sile je usmeril proti Moulay Ishmaëlu - pogozdenem območju iz malih hribčkov med dvema dolinama Sig in Treblat. Na čelu je bil major Ludwig Joseph Conrad s tremi četami, Poljaki iz 4. bataljona in Italijani iz 5. bataljona, na njegovem levem boku sta bila dva konjeniška eskadrona.

Ko so se pomikali po plitvi ravnici obkroženi z vzpetinami, je nasprotnik pričel napadati, 4. bataljon se je pomaknil naprej, da bi zaščitil preostale enote in opravil z napadalci, vendar jih je napadlo še večje število Arabcev, ki so jih pregnali nazaj. Ker je bil konvoj že resno ogrožen, je konjenica pričela streljati, vendar neuspešno. V zmedu je bil naznanjen umik in konvoj se je pričel obračati, 5. bataljon pa je pričel protinapad na boku skupaj z bataljonom 66. pehotnega regimenta in odgnal Arabce, ki so že začeli napadati vagona. Do poldneva se je kolona uspela prebiti iz pogozdenega območja na planjavo. Dva vagona sta bila tako poškodovana, da so ju morali zažgati, medtem ko so ostale raztovorili za ranjence. Teh je bilo 180, 52 pa jih je umrlo. 27. junija se je general Trézel utaboril blizu Siga in se skušal, neuspešno, pogajati z Abd-el-Kaderjem. Naslednje jutro je sledil premik proti Arzewu čez planjavo, konvoj je bil organiziran v tri kolone, tri čete

4. bataljona so bile na desnem boku in 5. bataljon na levem. Na varni razdalji jim je sledilo veliko število arabske konjenice. Ob dveh popoldne je kolona dosegla položaj med močvirno Macto in hribovitim področjem Moulay Ishmaël in na najožji točki je Abd-el-Kader napadel. S konjenico in pehoto je napadel čelo, in iz grmovja je bilo napadeno tudi levo krilo. 5. bataljonu je bilo ukazano naj drži položaj in se drži konvoja, kar ga je drago stalo, saj je bil na izpostavljenem položaju, nasprotnik ga je tako napadal iz grmovja. Da bi končal to težko situacijo je Conrad napadel napadalce in jih pregnal nazaj v gozd, kjer so naleteli na strnjene vrste in so se bili prisiljeni umakniti. To je povzročilo paniko tudi med 66. bataljonom pehote, umik je izpostavil levi bok. Arabci so zažgali vegetacijo, kar je povzročilo dodatno zmedo. Enote so se v paniki razbežale. Da bi to preprečil je Conrad ukazal 4. bataljonu, da se mu pridruži za hribom, ki jim je nudil začasno kritje. V zmedi in nezaščiteni so mulovodci ranjence prepustili usodi in se skušali rešiti ter pristali v močvirju. Potem, ko se je umaknil v zaledje, je general Trézel razkril Conradov namen prečkati reko Macto in oditi proti Mostaganemu. To potezo je označil za noro in jo preprečil, vendar je Conradovo dejanje že razkrilo kolono. Vozniki spremljevalnega konvoja so ostali brez zaščite, se razkropili, zapeljali v močvirje in postali lahek plen za napadalce. V zaledju je 66. bataljon ostal brez poveljnika in z ostalimi francoskimi vojaki zašel v močvirje. General Trézel je vodil dva eskadrona, ki še nista dezertirala h konvoju oziroma kar je od njega ostalo. Zavarovan s preostalimi pehotnimi enotami, v glavnem Legijo in kazenskim bataljonom ter artilerijo, ki je ostala strnjena in disciplinirana, se mu je uspelo prebiti do Arzewa. Bitka je zahtevala 300 ranjencev, 62 mrtvih in 280 pogrešanih.

Debakel pri Macti je resno okrnil francosko moralo. Krivda za poraz je bila pripisana Conradu. Tudi v Legiji je prišlo do medsebojnega obtoževanja med Poljaki in Italijani, zato se je poveljnik Bernelle odločil, da bataljoni ne bodo več razdeljeni po narodnosti. Na to odločitev je vplivalo tudi dejstvo, da je bilo novačenje v bataljone, ki so temeljili na narodnosti zelo težavno. Leta 1834 je namreč zaradi španske državljanske vojne pričelo primanjkovati španskih rekrutov (Porch 1991, 21–23, Boyd 2006, 74).

Velja pa omeniti, da tudi Laffin v svojem delu omenja ta dva velika poraza francoske vojske - pri Moulay Ishmaëlu in Macti ter poudarja, da je zgolj obnašanje enot Legije

vzdrževalo moralo francoskih enot. Brez njihove podpore bi bila vojska še bolj poražena (Laffin 1974, 54).

7.2 Španija

Po smrti kralja Ferdinanda VII. je po Španiji divjala nasledstvena vojna med njegovim bratom Donom Carlosom Burbonskim in legalno naslednico, njegovo hčerjo Isabelo II., ki jo je zastopala mama kraljica Marija Kristina. Ferdinand VII. je svoji hčerki prestol zagotovil s pragmatično sankcijo. Don Carlos je temu nasprotoval in pod imenom Karel V. zahteval prestol zase. Marija Kristina ga je razglasila za upornika in izdala odlok o izgonu. S tem je spodbudila upor absolutistov proti njenemu razsvetljenemu despotizmu in začela se je karlistična vstaja. Ta se je razširila v državljansko vojno (predvsem na severu). Kraljica je sklenila pakt s Francijo, Veliko Britanijo in Portugalsko. Francija je na poziv španske vlade v domovino iz Alžirije premestila 439 španskih legionarjev iz 4. bataljona. Mesto tega bataljona v Legiji je prevzel 7. bataljon. Cilj francoskega notranjega ministra Thiersa je bil prispevati čim več sil. S tem bi dokazali svojo angažiranost ostalim velesilam. Tudi vladar je podprl to iniciativo. Vojni minister je sprejel odločitev, da bodo predali Španiji celotno Legijo. S tem bi se izognili prelivanju francoske krvi. Prav tako, bi se na ta način izognili sramoti poraza ali pa morebitnim potrebam po okrepitvah, Španska vlada se je zavezala, da bo vojsko oskrbovala in plačevala (Boyd 2006, 75).

Tako je 29. junija leta 1935 Legija pogodbeno prenehala biti del francoskih oboroženih sil. Legijo so v celoti predali Španiji. Sam status Legije sicer ni bil čisto določen, saj se izraz predaja ne pojavi v uradnih dokumentih, le kasneje v pismu vojnega ministra. Poznejši sestanek med obema vladama pa glede Legije uporablja izraz dostava, kot bi govorili o blagu. Prav ta nedorečenost statusa je obema vladama omogočala zanemarjanje Legije v tem obdobju (Porch 1991, 26).

Legionarji so temu dogovoru močno nasprotovali, služili bi Franciji v Španiji in ne Španiji. Da bi pomirili nemire, so iz Pariza poslali dva govornika, ki sta pojasnila, da morajo vsi legionarji v Španijo. Njihovi francoski častniki so lahko izbirali med

premestitvijo drugam in odpovedjo. Tuji častniki, ki so zavrnili špansko službo, so bili ponovno na cesti, vsem častnikom, ki bi sprejeli služenje v Španiji, pa so obljubili napredovanje (Boyd 2006, 75–76).

Odločitev o predaji Legije pa je tudi pozitivno vplivala nanjo v smeri oblikovanja *esprit de corps*. Legijo so namreč zapustili vsi častniki, ki ji iz kakršnegakoli razloga niso hoteli več služiti. Tako so se odprle nove priložnosti za napredovanje 85 mož. 123 častnikov, ki so ostali, so bili heterogena množica, enako kot 5.000 legionarjev. Med častniki je bilo kar 38 tujcev. Odstotek tujih častnikov je še narasel, ko se je Legiji po septembru leta 1836 francoska vlada odrekla in so jo številni francoski častniki zapustili. V Legiji je kljub temu ostal kakovosten kader. V oceni iz leta 1838 je bilo ocenjenih 129 častnikov, od katerih jih je bilo kar 60 ocenjenih kot odličnih ali dobrih, zgolj 20 pa jih je prejelo izrazito negativno oceno - zaradi brutalnosti, popivanja, pomanjkanja odločnosti in izogibanja odgovornosti (Porch 1991, 27).

Druga odločitev, ki je dodatno izboljšala kakovost enot, je bila odločitev opustiti homogene nacionalne bataljone, ta odločitev je pripomogla k večji administrativni učinkovitosti in disciplini. Tako ni bilo več druženja po nacionalni pripadnosti ter sporov med legionarji na nacionalni ravni, saj so bili ti do tedaj med npr. Italijani in Poljaki stalnica.

Legija je sedaj prvič delovala kot enotna, koherentna enota in ni bila razkrojena po bataljonih in četah. Možje so prvič služili skupaj, s svojo lastno artilerijo in sčasoma tudi konjenico, kar je pripomoglo tudi k občutku samozadostnosti, saj so bili praktično vojska zase. Občutek identitete je dodatno okrepilo tudi dejstvo, da so služili proti reakcionarnim silam. Poleg tega pa je bilo pomembno, da je večina častnikov, ki so ostali v Legiji, tam ostala, ker so verjeli, da s tem služijo francoskim interesom (Porch 1991, 27–28).

7.2.1 Vojaško delovanje Legije

Legija je pristala v Tarragoni 19. avgusta 1835, potem ko je zaradi kolere prestala karanteno na Majorki. Italijani in Nemci so med korakanjem prepevali posebej za to priložnost sestavljeno pesem, ki je poudarjala vlogo Legije v zatiranju tiranije in širjenju svobode.

Slika 7.4: Španija v letih med 1835 in 1838

Vir: Prirejeno po Porch (1991, 24).

Potem ko so odkorakali 400 kilometrov v notranjost v Vitorio (glej Slika 7.4), so se znašli na ozemlju, kjer niso bili dobrodošli, saj je podeželje podpiralo karliste (Boyd 2006, 57). Med ljudstvom je vladalo prepričanje, da so vsi izobčenci, morilci..., kar so legionarji pozneje spretno obrnili sebi v prid za zastraševanje nasprotnika (Porch 1991, 30). Tam je bila tedaj že nastanjena britanska Legija, ki je nahajala v podobnem stanju kot Legija v svojih začetkih. V Angliji je vojvoda Wellington nasprotoval intervenciji in zato so bili v boj odposlani drugorazredni najemniki ali pa avanturisti brez predhodnih vojaških izkušenj.

Obe Legiji sta se pritoževali zaradi neugodnih razmer. Preskrbovalni sistem je bil neustrezen, vladalo je vsesplošnega pomanjkanja in španski zavezniki niso bili

pripravljeni na boj. Znašli so se v službi vlade, ki ni imela denarja niti za lastne vojake, moške so tako preprodajali orožje, da so si lahko kupili hrano.

Smrtnost v spopadih je bila velika, saj so imeli karlisti navado pobijati ujetnike in ranjence. Britanski ambasador se je s sporazumom dogovoril, da se ta dejanja prekinejo in se uvede praksa izmenjave ujetnikov. Karlisti se tega v primeru Legije niso držali, rekoč, da se pogodba ne nanaša na tuje najemnike.

General Bernelle se je znašel na čelu Legije v zelo neugodnem času, vendar je uvedel velike izboljšave - mešanje bataljonov, ki niso več temeljili na nacionalnem kriteriju. Poleg tega je poskrbel za večjo avtonomnost Legije, dodal ji je tri enote poljske konjenice - ulancev, ki naj bi jih domnevno financiral španski minister v Parizu, ambulanto, inženirsko enoto in baterijo artilerije. Finančni viri vseh teh izboljšav niso bili razkriti. General Bernelle naj bi se pri zbiranju sredstev zatekal celo k zajemanju talcev.

Kljub temu, da je javno mnenje nasprotovalo španski intervenciji, je Thiers, ki je medtem postal premier, dosegel, da je vladar 16. decembra leta 1835 podpisal nov odlok o novačenju. Španski emigranti v Franciji naj bi izpopolnili bataljon, ki bi bil potem odposlan v Alžirijo. Moške so bili na koncu odposlani v Španijo, da bi napolnili tamkajšnje izgube (Porch 1991, 33–35).

Poleti leta 1835 je bilo karlistično uporniško gibanje že omejeno, vendar se je gverila učinkovito obdržala v hribih - niso bili izurjeni po klasičnih vojaških standardih, vendar pa je bila na njihovi strani velika predanost. Imeli so podporo ljudstva in s tem neomejene zaloge hrane in ljudi ter odlično obveščevalno mrežo. Veliko prednost je predstavljal tudi odmaknjen gorski relief brez cest (Porch 1991, 30).

Pozimi leta 1835/1836 je britanska Legija nihala med brezdoljem in akcijami, v katerih je bil poraz neizogiben, kar je negativno vplivalo na moralo. General Bernelle je bil v akcijah bolj uspešen in tudi zaradi tega ni imel težav z dezertacijami (Boyd 2006, 79). Legija je bila v primerjavi z Angleži na boljšem položaju, saj je bila že izoblikovana enota, poleg tega pa je imela sposoben častniški kader (Porch 1991, 34). Porch (1991, 35) ocenjuje, da je bila v tem spopadu Legija najbolj izurjena enota.

Karlisti so v tem obdobju prešli v defenzivo, kar je dolgoročno obetalo poraz in njihovi nasprotniki so jih izčrpavali na dolgi rok. Legija se je kljub težkim pogojem odlikovala v številnih bitkah. Pri Leranozu je četa Legije spremljala na rutinski nalogi 15 španskih vojakov, ko so odkrili, da je kraj okupiral nasprotnik. Legija je napadla in se znašla obkoljena s štirimi četami. Na pomoč jim je prišla elitna četa, ki se je znašla obkoljena in skupaj so organizirali defenzivni položaj ter prisilili karliste k umiku. General Bernelle je med svojimi možmi naštel devet in med nasprotnikom dvajset žrtev.

Bitka pri Inigu se je odvila, ko je Legija nameravala zavzeti hribe nad Zubiro, da bi tako enotam omogočila varen prehod po dolini. Legionarji na čelu so se znašli v slabih vremenskih pogojih, snegu in metežu, zaledje pa je padlo v zasedo karlistične konjenice. General Bernelle je v akcijo pozval 5. bataljon, ki naj bi sile obkolil, vendar je bil neuspešen. Kljub temu je njihov prihod demoraliziral napadalce, 30 se jih je takoj predalo, vseh žrtev na njihovi strani pa naj bi bilo 200. Med legionarji je bilo žrtev zgolj 40. Bitka sicer ni imela večjega pomena, vendar pa so možje dokazali odločno bojno superiornost nad nasprotnikom (Porch 1991, 37–39).

General Bernelle je Legijo poleti leta 1836 uporabljal izredno preudarno in se ni loteval ambicioznih operacij z majhnim strateškim učinkom, a je sočasno ohranil sile na vrhuncu moči. Dezertacije so sicer bile, vendar v manjši meri. V letu 1836 so Legionarji pričeli sloveti kot zagnani borci, ki so se pripravljene bojevati do konca. Njihova očitna zavzetost bojevati se, tudi ko je bilo že vse izgubljeno, je privedla do tega, da je Legija aprila tega leta pri nasprotniku povzročila kar 1000 žrtev, medtem ko jih je sama utrpela zgolj 300 (Jordan 2005, 19).

Avgusta leta 1836 je general Bernelle, naveličan je bil večnih bojev s svojim oficirskim zborom in oblastjo v Madridu, odstopil. Njegova velika zamera je bila tudi, da vlada v Parizu ni storila ničesar, da bi preprečila nasprotnikovo tihotapljenje orožja in streliva preko Pirenejev. Prav tako vladarjevi predstavniki niso uspeli doseči, da bi karlisti prenehali streljati talce.

Zamenjal ga je waterlooski veteran polkovnik Jean-Louis Baux, ki je po dveh mesecih dal odpoved. Bil je razočaran, ker francoska vlada ni pokazala nobenega zanimanja za dobrobit Legije, preskrba je bila popolnoma neustrezna. Poleg tega ni bil zmožen nadzorovati svojih častnikov.

Njegova zamenjava je bil polkovnik Conrad, ki je položaj nastopil 10. novembra. Da bi omilil položaj, kar se tiče pomanjkanja hrane, je 300-400 možem mesečno dovolil zapustiti enoto¹⁷. Prav tako je dovolil oditi možem, ki bi drugače dezertirali. Edini pogoj je bil, da so se odpovedali zahtevam do neizplačanih plač.

V decembru, ko je sneg prekril prelaze, so mnogi možje pretili, da bodo prestopili k nasprotniku in so to tudi storili. Število dezertirjev je bilo tako veliko, da si je nasprotnik iz njih oblikoval lastno tujsko legijo. Do februarja 1837 se je število mož zmanjšalo iz 6.134 na vsega 3.841. Zima je bila tako huda, da so bolni legionarji, ki niso mogli slediti enoti, omagali ob poti in tam tudi zmrznili (Boyd 2006, 80–81). Julija leta 1837 je dnevnik *Le Siecle* zapisal, da je Legija izgubila 1.510 mož oziroma četrtno od 6.000 mož zaradi dezertacij, 1.376 naj bi jih bilo odpuščenih iz službe, 875 naj bi jih umrlo v boju oziroma zaradi bolezni (Porch 1991, 43).

21. marca je postal očiten eden izmed razlogov, zakaj je Legija kljub težavnim razmeram uspešno vzdrževala svojo bojno učinkovitost. Polkovnik Conrad je dobil povelje zavzeti vas Larrainzar. Ker je bila vas ob vznožju hriba je polkovnik Conrad ukazal prvemu bataljonu naj zavaruje hrib nad mestom. Medtem je preostanek njegovih dveh bataljonov, ki so tvorili zaledje kolone z 12.000 možmi, čakal na povelje, da naj krene proti 20 kilometrov oddaljeni Pomploni. Ob desetih, ko so nameravali slediti glavnici, so slišali eksplozijo v mestu, ki so ji sledili streli na hribu. Conrad je možem nemudoma ukazal premik na hrib, tako se je drugi bataljon kmalu pomešal s prvim, ki se je umikal pred karlističnimi silami. Ena četa pod poveljstvom stotnika Hebicha je ostala obkoljena na vrhu. Drugi bataljon je skupaj s tretjim krenil na pomoč. Stotnik Hebich je bil obkoljen z dvema bataljonoma. Obrambni položaj si je uredil s par debli in kamni okoli podrte planinske koč. Vendar so karlisti kmalu spoznali, da je stotnik Hebich trd oreh. Mož, ki

¹⁷ To so bili možje, ki se jim je iztekla pogodba.

je bil po opisu nadrejenih disciplinsko izredno problematičen se je v boju odlično izkazal. Stal je za improvizirano barikado na skali in usmerjal može. Ko so jih okrepitve dosegle, je naštel sedem mrtvih, nasprotniki pa trikrat toliko. Pri umiku so dali lažni signal, češ da so okrepitve blizu in s tem zavedli nasprotnika da se je umaknil. Tako so dobili priložnost za umik in pridružiti se koloni. Legija je do trenutka, ko je prišla na varno, izgubila devetnajst mož, med njimi štiri častnike.

Po Larrainzarju se je stanje v Legiji naglo slabšalo. Tudi polkovnik Conrad piše o tem, da si ne drzne več pred može, ker je prelomil že toliko obljub, medtem ko od legionarjev zahtevajo, da se svojih obljub držijo. Val dezertacij je krotil s strelskim vodom. Dezertacije in odhodi so Legijo skrčili na dva bataljona, dva konjeniška eskadrona in topniško baterijo (Porch 1991, 43–44).

Sledila je bitka pri Huesci, 24. maja leta 1837, ob petih popoldne. Potem ko je Legija že več tednov preprečevala karlistični tujski enoti, da bi se prebila do Katalonije, kjer je imela močno podporo, je poveljujoči general Iribaren ukazal polkovniku Conradu napasti karliste. Številni Iribarrenovi častniki so vpili: »Legija naprej! Legija naprej!« Zakaj se je general Iribarren odločil za napad, ni jasno ne s strateškega ne s taktičnega vidika. Morebiti je bila odločitev impulzivna, ker je menil, da so njegovi može bolje pripravljene na boj kot nasprotnik, ki se je že pripravljaj na počitek. Strateško je bil njegov cilj preprečiti predor sil do Katalonije, kar bi bilo najbolj smiselno doseči z defenzivnim položajem, s čimer bi nasprotnika prisilil k napadu, tako da bi mu prizadejal največ žrtev. Taktično pa ni imelo smisla, ker se je bližala noč in bi ponoči bolj prišla do izraza individualna bojna premoč karlistov, saj so slednji imeli utrjene položaje v mestu in tudi v okoliških vrtovih, torej se boj ne bi kmalu končal.

Zakaj se polkovnik Conrad ukazu ni uprl, ni jasno. Na čelu mož je krenil v napad s čimer je presenetil nasprotnika. V napadu je prodril skoraj do mesta, kjer se je znašel odrezan od ostalih mož. Nasprotnik je prodiral iz mesta in se postavil v defenzivni položaj za zidovjem. Skoraj 600 nasprotnikovih mož je streljalo na Legijo. General Iribarren je poslal okrepitve, vendar je bil nasprotnik preštevilčen in predobro vkopan. Karlisti so

izkoristili somrak in ogromne količine dima in prahu ter napadli sile na legijskem levem boku.

V tem napadu je bil general Iribarren smrtno ranjen, potem ko je vodil konjeniški protinapad. Ker podpore ni bilo, je polkovnik Conrad ukazal umik. Ob enih zjutraj so si preživali, ki se jim je uspelo umakniti nabirali moči po 20 kilometrih korakanja. Mrtvih je bilo med 350 in 400 legionarjev, med njimi 28 častnikov. Naslednjega dne je 1.000 legionarjev, ki jim je potekla pogodba, zapustilo enote in se napotilo proti Pamploni.

Kljub tolikšni okrnjenosti enot je polkovnik Conrad vztrajal ob španskih zaveznikih. 2. junija se je ta ista karlistična enota, s katero so se spopadli pri Huesci, ustavila v Barbastru za opoldansko kosilo. Potem so nameravali prečkati edino preostalo oviro do Katalonije - reko Cinco. Novi general se je zavedal, da je to njihova zadnja priložnost za napad, preden se bodo karlistične enote združile z okrepitevami v Kataloniji. Napadel je iz vzhoda z 18.000 možmi. Kot pri Huesci so si karlisti kmalu opomogli od presenečenja in napadli z vso silo ter bolj po naključju kot ne, naleteli na bok in prvo bojno črto, ki se je razbežala med nasadi oljk. Tako se je Legija, ki je bila v drugi liniji napada, znašla pred nasprotnikom, med katerim so legionarji prepoznali veliko svojih nekdanjih tovarišev. To je očitno pri njih spodbudilo še zadnje moči za boj. Legija je bila na skrajni desni strani linije, ki se je na levo od njih razpadla pod močnim pritiskom karlističnih sil. Tedaj je Legija pričela oklevati, zavladata je zmeda. Polkovnik Conrad jim je hotel vliti pogum, zato se je postavil na čelo linije in svojo kapo položil na palico ter začel vpiti: »Naprej!« Ker ga možje niso slišali, so se razbežali. Polkovnik je bil ustreljen v glavo in njegovo truplo bi kmalu pristalo pri nasprotniku, če se ne bi častnik in štirje podčastniki ter vojaki zavzeli in ga odpeljali na varno. Legija se je razbežala in sledila španskim silam v umiku.

Nekateri avtorji menijo, da je bil ta zadnji Conradov napad pravzaprav samomor, ker ni mogel več živeti s sramoto in osebno odgovornostjo zaradi agonije, ki jo je prizadejal svojim možem. Drugi pa so mnenja, da je hotel dati pozitivni zgled. Dejstvo je, da je pomagal zdesetkati karlistično legijo, in sicer z 800 na 160 mož in da je bila posledično par tednov pozneje razpuščena. Karlistična vojna je trajala nadaljnji dve leti. Kar je ostalo od Legije je bilo vključeno v preostale zavezniške sile, ki so bile razpuščene septembra

leta 1838. Januarja se je 63 častnikov, 159 podčastnikov in legionarjev s 75 mulami odpravilo proti Franciji, kjer so izvedeli, da je staro Legijo nadomestila nova. Legija je bila uradno razpuščena 6. decembra leta 1838 (Porch 1991, 46–49).

Bilanca za Španijo je bila sledeča: 23 mrtvih častnikov, 109 ranjenih. 3.600 legionarjev je umrlo v boju, zaradi ran ali bolezni. Podatki o ranjencih niso znani, 4.000 mož pa je dezertiralo (Laffin 1974, 54–55). Zgolj 500 se jih je vrnilo v Alžirijo, bili so vsi razcapani in sestradani (Rosen 1910, 142). Tam so se pridružili silam, ki so jo nadomestile. V času, ko je bila Legija v Španiji, je namreč potekalo rekrutiranje v nove enote Legije. V pričetku leta 1837 sta se tako v Severni Afriki izkrcala dva bataljona, ki sta v nadaljevanju sodelovala v bojih za Constantine. Leta 1938 je ta »nova« Legija štela že tri bataljone (Romani 1997).

7.3 Delovanje Francozov v Alžiriji po letu 1838

Francoska strategija za širitev vpliva in ozemlja po prihodu v Alžirijo je bila osnovanje garnizij na strateških mestih, položaje garnizij¹⁸ pa so zavarovali z *blockhouses*. Položaj ter naloge Legije in ostalih francoskih sil v Alžiriji so pričeli po letu 1840 doživljati korenite spremembe. Spremembe so bile posledica imenovanja Thomasa Bugeauda za generalnega guvernerja.

Bugeaud je bil vojaškega porekla in je svoje izkušnje nabiral tudi v vojaških operacijah pod Napoleonom v Španiji. V Alžiriji je bil že predhodno, za kratko obdobje, ki mu je omogočilo vpogled v situacijo in mu pomagalo pri osnutku strategije za prihodnost. Leta 1836 je bil namreč poslan v Alžirijo skupaj z divizijo kot okrepitev francoskemu taboru v Tafni. Tabor je oblegal Abd el-Kader s svojimi silami. Bugeaud je po prihodu analiziral situacijo in ugotovil, da poglobitni izziv predstavlja učinkovit boj proti mobilnemu nasprotniku na terenu brez cest in z zelo omejenimi zalogami vode.

¹⁸ Pogoji bivanja v izoliranih garnizonih so bili neznosni, tudi če niso bili vojaško ogroženi. Velike težave je predstavljala neustrezna preskrba. Hrana je bila v mnogih primerih neužitna, nevarna za zdravje, zato so se možje zatekali k drugim virom, uživali so razne koreninice, mačke, pse in celo podgane. Zaradi pomanjkanja aktivnosti, dolgčasa, so bili odnosi mnogokrat zelo konfliktni, nič neobičajnega niso bili pretepi, norost, samomori in samopoškodbe. Homoseksualnost je bila zelo razširjena (Porch 1991, 75).

Svojim častnikom je pojasnil, da se s tem, ko na bojne pohode odhajajo s tisoči težkih vozov ter težko artilerijo izpostavljajo in jih spremstvo upočasnjuje. To jih spravlja v defenziven položaj, saj je nasprotnik tisti, ki odloča, kje bo napadel njihove položaje. Možem je predlagal, naj namesto tega nasprotnika presenetijo s kratkimi ofenzivnimi akcijami. Da bi to dosegli, je bilo potrebno odpraviti vse težke vozove in artilerijo. Tovor bi se prenašal z mulami, dovoljeni bi bili izključno lažji topovi manjšega kalibra. Častniki se s tem niso strinjali, odločitev so smatrali celo za kolektivni samomor in ji odkrito nasprotovali. Vendar se je kmalu ponudila priložnost za preizkus te nove taktike. Pri reki Sikkak je Bugeaud presenetil nasprotnika s svojo mobilnostjo in novo formacijo sil v obliki črke V namesto prejšnje kvadratne formacije. K uspehu je prispeval tudi trik iz španskih let, na štiri dele prerezano kroglo so dali v cev muškete na že vstavljeno kroglo in s tem dosegli učinek šibrovke. Nasprotnika so v tem spopadu uspešno odgnali z zgolj strelnim orožjem.

Po letu 1840, ko se je vrnil v Alžirijo je ta uspeh pri reki Sikkak spremenil v strateški sistem. Abd el-Kader je spoznal, da se bo moral izogibati neposrednim spopadom s francoskimi silami in se jim pričel izogibati. Bugeaud je tako spoznal, da bo moral delati na še večji mobilnosti enot. Če so se Arabci za daljše obdobje izogibali spopadom, je napadel civilno prebivalstvo v *razzii*. *Razzia* je bila oblika osnovnega ekonomskega vojskovanja - napad na prebivalstvo je povzročil lakoto in s tem prisilil upornike k predaji (Porch 1991, 70–75). Poleg tega so *razzie* omogočile preskrbo enot s hrano, ko so bile na pohodih in v nekaterih primerih celo priložnost za dobiček. Velik pomen so imele *razzie* tudi zaradi zagotavljanja mobilnosti enot in večje borbenosti. Dobički so bili pravično razdeljeni in zato je bila motiviranost velika¹⁹ (Porch 1991, 81–82).

Bugeaudova strategija je uživala popolno podporo vojnega ministra, ki je v svojem pismu slednjemu leta 1841 zapisal, da so slabi rezultati dotedanjih vojaških operacij odločno dokazali potrebo po spremembi strategije in da ima Bugeaud proste roke pri odločanju kako zlomiti odpor ter čim prej pomiriti deželo (Porch 1991, 75).

¹⁹ Ti pohodi so prispevali tudi k večji povezanosti med vojaki in častniki, ta odnos je postal boljši kot v ostalih vojskah tega časa, častniki so do vojakov gojili očetovski odnos (Laffin 1995, 22).

7.3.1 Vojaško delovanje Legije

Nova Legija je torej prispela v Afriko leta 1837 in je v letih, ki so sledila, rasla v številu. Konec leta 1840 je obsegala že pet bataljonov in vlada je sprejela odločitev Legijo razdeliti na dva polka. Prvi (1e RE) je bil nastanjen v provinci Alžir, njegove pristojnosti pa so po letu 1843 razširili še na Oran. Prvi polk je zgradil utrdbo Sidi bel Abbés, ki je postala dom Legije v Alžiriji in se je nahajala 80 kilometrov južno od Orana. Drugi polk (2e RE) je ostal v Constantinu. Deloval je na območju Kabilije in Biskre. Čeprav so opustili rekrutiranje glede na nacionalnost, pa je obvladal običaj, da so prvi polk sestavljali možje iz severa, drugi polk pa možje iz juga Evrope. Do leta 1852 sta ta dva polka delovala popolnoma neodvisno drug od drugega. Njun obseg delovanja je bil do Abd el-Kadrove predaje leta 1847 približno enak. Po predaji je drugi polk deloval v kar 27 akcijah, medtem ko je prvi polk izvedel zgolj eno veliko akcijo v Alžiriji in tri v Maroku (Romani 1997).

Bugeaud z učinkovitostjo Legije ni bil zadovoljen in je vojnemu ministru v pismu leta 1842 med drugim napisal, da Legija ne bo nikoli postala sila na katero bi lahko računali. Da sicer ima nekaj zelo dobrih častnikov in podčastnikov, stanje vojakov pa je porazno. Na vojake po njegovem mnenju ni bilo moč zanesti ne v boju ne na pohodih, omenil je tudi visoko stopnjo dezertacij. Vojaki so med drugim tudi izkoristili vsako priložnost, ki se jim je ponudila da so svoje orožje strelivo, uniforme in opremo prodali nasprotniku.

V pismu je tudi omenil, da je prvi polk sicer nekoliko boljši, da pa se je izkazal zgolj bataljon mož, izbran izmed boljših mož iz Legije. Legionarji so kljub selekciji pokazali slabše rezultate kot preostale enote *Armee d'Afrique*. Enote bi bilo potrebno odpraviti, ker so dražje od ostalih francoskih enot in hkrati mečejo slabo luč na francoske sile.

Predlagal je, da v Legijo ne bi več rekrutirali, temveč bi enote skladno z upadom števila združevali, dokler ne bi Legije v celoti odpravili. Častnike bi premestili, upokojili ali pa odpravili zaradi zdravstvenih razlogov. Druga možnost, ki jo v tem pismu omenja je

izboljšanje učinkovitosti prvega polka, ki bi sčasoma zadostoval za izvajanje potrebnih aktivnosti.

Vendar Legija ni bila odpravljena. Porch v svojem delu izpostavlja tri razloge zakaj do tega ni prišlo: Franciji je koristila kot odložišče neželenih subjektov, njena prisotnost v Alžiriji je bila kljub navedenim kritikam koristna in pa zaradi sposobnosti Legije da se je uspešno prilagodila na Bugeaudov strateški sistem. Ta sistem jo je pravzaprav odrešil, do leta 1845 se je tako že pokazal znatni napredek Legije kot bojne enote.

Pohodi in *razzie* so prispevali k večji povezanosti in njenemu pomenu kot vojaški enoti. Častniki so imeli priložnost razvijati sposobnosti vodenja in poveljevanja, potencialne akcije in možnosti napredovanja pa so v Legijo pritegnile tudi boljši kader²⁰. Legija je postala mesto, kjer so si ambiciozni možje nabrali potrebne izkušnje. Dodatno je pozitivno vplival odlok iz leta 1844, ki je določal da v Legiji poveljuje častnik z najvišjim činom, ne glede na izvor. Vendar pa je v primeru da sta dva častnika imela enak čin poveljeval častnik francoskega rodu. Stanje prvega polka je bilo že septembra leta 1845 ocenjeno kot zadovoljivo.

Dodatni ukrepi, ki so zagotovili disciplino in boljši nadzor, so bili: združitev bataljonov, ki niso bili več razdrobljeni po različnih garnizonih poleg tega so po letu 1842 njeni poveljniki poudarjali, da ima tudi Legija ogromen potencial, da se pod ustreznim vodstvom izkaže v boju. Ugotovili so, da je potrebni motivator sklicevanje na čast. Odnose med častniki in vojaki pa je izboljšalo dejstvo, da so si na bojnih pohodih delili napore (glej Slika 7.5). Tako zgodovinski viri govorijo celo o očetovskem odnosu častnikov do vojakov ter veliki požrtvovalnosti vojakov v boju, da bi zaščitili svoje častnike. V Legiji se je oblikovalo ustno izročilo, da so zvečer postavili kamp, veterani pa so pripovedovali mlajšim ob ognju o zmagah in herojski preteklosti. Legionarjem je tako postalo pomembno izkazati se v odnosu do ostale *Armee d'Afrique* in hkrati ne osramotiti svojo enoto. Ta večja povezanost med možmi je prispevala tudi k večji učinkovitosti enot. Porch kot enega izmed razlogov zakaj se je Legija tako dobro prilagodila na ta novi

²⁰ Še danes v Legijo odhajajo najboljši častniki iz vojaške akademije St Cyr (Laffin 1995, 22).

sistem vojnih pohodov in *razzij* izpostavlja dejstvo, da nivo izurjenosti in vojaške veščine ni bil tako visok kot v primerljivih enotah, ki so delovale v Evropi (Porch 1991, 85–90).

Slika 7.5: Počitek po napornem pohodu

Vir: Prirejeno po Porch (1991, 345).

7.4 Krim

V petdesetih letih 19. stoletja je francoska vojaška skupnost ocenjevala, če je Legija sploh še potrebna v Alžiriji. Ozemlje današnje Alžirije je bilo že zavzeto, razen goratih predelov Kabilije. Uporabna je bila v Španiji in pozneje pri pokoritvi plemen, sedaj pa so nekateri odkrito priznavali dvome v to, če naj Francija podpira enoto, ki je v osnovi odpad celotne Evrope. Legija je ponovno pridobila na veljavi, ko je novi guverner leta 1852 predstavil načrt, da bi jo reorganizirali v tri polke, vsak bi bil nastanjen v eni izmed treh provinc. Do ustanovitve tretjega polka sicer ni prišlo, je pa usoda Legije postala manj negotova. Ostale pa so pritožbe njenih pripadnikov, da kljub svojim zaslugam v *Armee d'Afrique* še vedno zaseda zgolj marginalno mesto (Porch 1991, 119–121).

Oslabel turški imperij je v tistem času postal tarča ruskih ambicij. Anglija se je zaradi svojih interesov na Sredozemlju postavila na turško stran. Napoleon III. se je zvezal z Anglijo in zastavil velik del svoje vojske v pohodu na Krim, kjer so bile izgube zaradi bojevanja na okopih, kolere in zimskega mraza zelo velike (Bleicken 1981, 505). Rusija se je morala umakniti pred močnejšo silo, vendar sta se Pariz in London odločila, da napadeta pomorsko bazo Sevastopol na Krimu in s tem dokončno omejita rusko grožnjo (Boyd 2006, 100–101).

Edine francoske sile, ki so bile usposobljene za uresničitev tega cilja, so bile sile v Alžiriji in tako je Napoleon III. 10. maja leta 1854 izdal odlok, ki je določal, da se bodo sile napotile od tam (Boyd 2006, 101). Tej odločitvi so mnogi nasprotovali, saj so menili, da je tvegano odpeljati bele sile iz Afrike, kjer so še vedno potrebne (Porch 1991, 124).

7.4.1 Vojaško delovanje Legije

V Legiji je vsak polk prispeval dva pehotna bataljona za združeno brigado. Peti bataljon (iz prvega polka) pa naj bi bil nastanjen v Galipoliju.

Poveljstvo je prevzel general Canrobert. Poveljeval je diviziji, ki jo je sestavljalo 37.000 mož z 3.200 konji in mulami. Pregledal je drugi polk in sestavil osem elitnih čet, iz katerih je oblikoval *bataillon de marche*²¹, ki naj bi zamenjal velike izgube zaradi kolere (med drugim je preminulo 200 legionarjev).

Septembra je 4.500 legionarjev pristalo na Krimu kot del sile, ki naj bi oblegala Sevastopol, kjer je bilo nastanjenih 135.000 ruskih mornarjev, marincev in vojaških enot. Ekspedicijske sile so bile sestavljene iz legionarjev, spahijske konjenice, elementi linijskih polkov, *Zouavov*, alžirskih *tirailleurs* in kazenskih afriških bataljonov. Angleške sile so štejele 27.000 mož. Turška stran je uvedla splošni vpoklic moških po 20. letu za obdobje 5 let, kar je dalo silo 570.000 mož (Boyd 2006, 101–102).

Izgube zaradi bolezni so bile tako velike, da je Napoleon III. z odlokom 17. januarja 1855, ustanovil novo tujsko legijo, ki jo je novačil v Švici. Tam so novačili tudi Angleži in tekmovalje je bilo tako obsežno, da je Švicarska konfederacija uzakonila, da švicarski državljani ne smejo več služiti v tujih vojskah.

²¹ Selekcija je bila ustaljena praksa, ker je bilo potrebno za tovrstne operacije izbrati zgolj najboljše može. Standardna praksa za boje v kolonijah je bila oblikovanje čet iz prostovoljcev. To je bila za Legijo tudi odlična priložnost da se izkaže, saj je lahko iz svojih vrst oblikovala enote, ki so se odlikovale po učinkovitosti. Legija je namreč v tistem času štela večji delež disciplinsko problematičnih in politično oporečnih vojakov kot npr. vojska ali marinci (Porch 1991, 246–247).

Francoska (švicarska) legija je v tistem času vsebovala dva linijska polka in bataljon, uradno je postala 2. tujska brigada, 1. tujsko brigado pa so sestavljale enote legije, ki so že bile na Krimu. Vendar ta legija v vojni ni bila dejavna drugače kot na papirju, general je bil nastanjen na švicarski meji, prepričujoč rekrute, da naj prečkajo mejo v Francijo in se uradno pridružijo francoski vojski (Boyd 2006, 109).

Ker Legija ni bila vključena v začetne okupacijske načrte, je bila nekaj časa nastanjena v Galipoliju (Porch 1991, 125). Združene okupacijske sile so pristale 50 kilometrov severno od Sevastopola in odkorakale proti jugu v formaciji: Francozi center, Britanci levi in Turki desni bok.

Bitka pri Almi se je odvila potem, ko so prečkali 5 rek. Naslednja je bila na vrsti Alma, kjer so jih na nasprotni strani čakale utrjene ruske vrste, in sicer 37.000 mož. Prečkali so jo naslednji dan ob 11.30, Angleži so šli s polno bojno opremo in utrpeli velike izgube, medtem ko so afriške sile odvrgle odvečno breme. Legija je dobila povelje, naj prodre dalje in zavzame dominanten položaj, kjer sta se nahajali poljski artileriji. Na oddaljenosti 300 metrov so pričeli streljati na ruske položaje in njihova hitrost je bila še večja zaradi usnjenih mošenj za naboje, ki so jo nosili na pasu, zaradi česar so si prislužili ime usnjeni trebuh. Spopadi so trajali do pol šestih, ko so se Rusi umaknili, zavezniki jim niso sledili, da ne bi padli v zasedo. Legija je imela ranjenih in mrtvih 5 častnikov in 55 vojakov (Boyd 2006, 102). V tem spopadu se je Legija junaško izkazala in bitka se je zapisala v njeno izročilo (Rosen 1910, 142).

Bitka pri Balaklavi je potekala 25. oktobra. Do takrat je bil *bataillon de marche* razpuščen in elitne čete so bile ponovno vključene v brigado Legije, ki je prispela v drugem valu iz Galipolija pod poveljstvom Achillea Bazainea. Razmere so se s prihodom zime poslabšale - ni bilo kurjave, primerno toplih uniform, ob močnejši nevihti je zalilo jarke in več tisoč mož je ostalo brez šotorov, mnogo jih je umrlo zaradi mraza in preskrba je bila vse bolj težavna. Tudi legionarji so se soočali s problemom nezadostne obleke in ranjenci na obeh straneh, ki bi drugače morebiti preživeli, so bili že veliko pred smrtjo oropani oblačil (Boyd 2006, 102).

Večji spopad je za Legijo sledil po novem letu, v noči z 19. na 20. januar, ko jih je presenetil napad, ki je okrnil njihove vrste. Napaden je bil drugi bataljon iz drugega polka in napad je zelo učinkovito odbil, po besedah španskega narednika kot kladivo v maslo (Porch 1991, 126). Podobni napadi so sledili februarja in marca, 9. aprila pa je sledilo drugo večje bombardiranje Sevastopola, ki je trajalo 10 dni in ni spremenilo razmerja sil.

Nov napad je sledil po Napoleonovem ukazu 1. maja. Cilj je bil bastion, ki je obstreljeval francoske vrste. Na čelu napada so bili legionarji šestih elitnih čet s pritrjenimi bajoneti, pregnali so ruske branilce, podporo pa jim je nudil preostali 1. polk, medtem ko je med močnim ruskim protinapadom 2. polk gradil jarke, da bi bastion povezal s francoskimi položaji.

22. maja so legionarji sodelovali v naslednjem velikem prodoru, ob 21.00 sta bila dva bataljona 2. polka med tistimi, ki so zavzeli prve ruske jarke in držali položaje do jutra, ko so prešteli 38 mrtvih. Drugi trije bataljoni niso bili tako uspešni, imeli so 200 mrtvih.

8. septembra po tridnevnem obstreljevanju z 800 topovi so bili legionarji na čelu tretjega napada, ki je bil uspešen v veliki meri predvsem zaradi njihove gradnje mreže jarkov med bojem, ki so se vedno bolj približevali obzidju in lestvam. Sevastopol je bil zavzet. Po treh dneh so Rusi Sevastopol zapustili, sledilo je plenjenje, iz tistega časa se je še nekaj let obdržal rek - pijan kot legionar v Sevastopolu (Boyd 2006, 110–111). Vendar pa velja omeniti da so bili med vsemi napadalci zaradi svoje trdoživosti in poguma med Rusi najbolj osovraženi prav legionarji, ki so se v boju zelo izkazali (Rosen 1910, 143).

Mirovni pogoji so bili določeni šele 1. februarja in ratificirani 2. marca leta 1856, torej ko so preživeli legionarji že drugo zimo kopali jarke in ponovno gradili fortifikacije. Med obleganjem je bilo ubitih 12 častnikov in 1.625 vojakov. Napoleon III. je priznal zasluge legionarjev in vsem ki so sodelovali v tej kampanji ponudil francosko državljanstvo in po želji premestitev v redne polke. Vojni minister pa je uradno ustanovil in potrdil dva tujska polka: brigada, ki se je vrnila s Krima je postala 2. tujski polk in švicarske enote so bile vključene v 1. tujski polk (Boyd 2006, 112–113).

Legionarji so pomembno prispevali k zmagi na Krimu. Njihove izgube zaradi bolezni in bojev sicer niso bile večje kot v ekvivalentnem obdobju v Severni Afriki, vendar so se borili kot enota v številnih situacijah. Kar je še bolj pomembno za njihov status in kvaliteto njihovih prihodnjih častnikov, pa je, da so se dokazali kot sestavni del francoskega vojaškega stroja.

7.5 Italija

Druga italijanska vojna za neodvisnost in narodno združitev je potekala med Napoleonom III. in kraljestvom Piemont-Sardinija na eni strani proti Avstriji, leta 1859. Prizadevanja Piemonta proti Avstriji v prvi italijanski vojni za neodvisnost so bila neuspešna, zato so spoznali, da potrebujejo zaveznika. Prvi diplomatski koraki so bili narejeni s sodelovanjem v Krimski vojni in prisotnostjo na pariškem kongresu, ko je piemontski ministrski predsednik Camille Cavour vzpostavil stike z Anglijo in Francijo in italijansko vprašanje spremenil v predmet evropske diplomacije. Dve leti zatem je Cavour uspel pridobiti na svojo stran Napoleona III. in z njim sklenil tajni pakt tudi sklicujoč se na njegovo vlogo očeta narodov (Bleicken 1981, 505). V tajni pogodbi sta se zavezala, da bosta skupaj napadla Avstrijo s ciljem poskusiti ustanoviti kraljevino severne Italije, obenem pa spoštovati celovitost Kraljestva obeh Sicilij. Francija bi po tej pogodbi pridobila ozemlji Nice in Savoje, poleg tega si je obetala političen nadzor nad italijansko konfederacijo (Iannaccone in Palmieri 1998, 15). Po avstrijskih porazih in potem ko je ugotovil, da se narodno gibanje naglo širi in je že zajelo Srednjo Italijo in Cerkevno državo ter zahtevalo pripojitev Piemontu-Sardiniji, se je iz spopadov umaknil. Ugotovil je namreč, da svojih interesov ne bo mogel izpolniti (Bleicken 1981, 505).

V operaciji je sodelovala polovica francoske vojske – 130.000 vojakov pehote, 2.000 pripadnikov konjenice in 312 topov. Sardinska vojska je štela 70.000 vojakov pehote, 4.000 pripadnikov konjenice in 90 topov. Avstrijska vojska je bila številčno močnejša, štela je 220.000 vojakov pehote in 22.000 konjenice ter 824 topov (Wikipedia 2009).

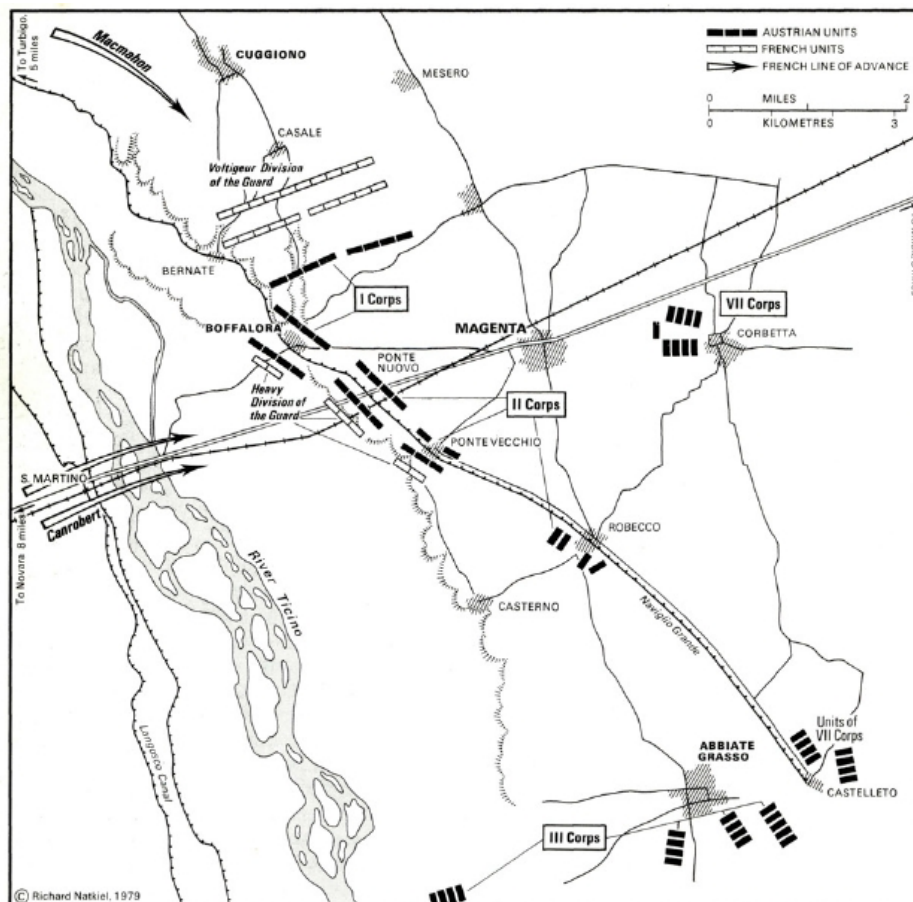
7.5.1 Vojaško delovanje Legije

V tej operaciji sta prvi in drugi polk delovala združeno, saj prvi polk ni bil v celoti popolnjen (Jordan 2005, 22). Prvi polk je 11. maja prispel v Genovo s 600 možmi, potem ko je neuspešno rekrutiral na Korziki. V Genovi se je združil z drugim polkom, ki je štel 1.400 mož in 60 častnikov. Skupaj so odkorakali in opravljali izvidništvo v notranjosti. 4. junija sta se obe vojski zbrali pred Magento (glej Slika 7.6).

Napoleon se je za napad na Magento odločil na podlagi napačnih obveščevalnih podatkov, da mesto nima organizirane močne obrambe in morebiti bi bila njegova odločitev drugačna, če bi se zavedal, kako dobro obrambo tam omogoča razgiban teren s sadovnjaki in vinogradi ter kamnitimi zidovi (Jordan 2005, 22). Teren tudi ni dopuščal linijskega vojskovanja (Boyd 2006, 115) in je onemogočal konjeniške napade (Porch 1991, 128).

Prečkali so reko Ticino in napadli desno krilo avstrijske vojske. Legionarji iz 1. polka so pričeli napad, poveljnik 2. polka je ravno tako možem izdal ukaz naj odložijo nahrbtnike in napadejo nasprotnika. Združen napad legionarjev in *Zouavov* je pognal Avstrijce k umiku (Boyd 2006, 114). Avstrijske sile, okrepljene s hrvaškimi in nekaj tirolskimi gorskimi enotami, so bile v mestu še vedno prisotne (Jordan 2005, 25). Medtem ko so legionarji in *zouavi* čakali povelje za napad na mesto, je Imperialna garda oblikovala linijo napada, legionarji pa so vodili napad. Obramba je bila dobro organizirana za utrjenim železniškim nasipom in uspelo jim je odbiti dva napada legionarjev, preden so se slednji uspeli prebiti v mesto (Porch 1991, 129–130). Sledil je boj mož na moža. Poveljnik je izdajal ukaze da naj požigajo hiše in s tem spravijo ven ljudi. Prelivanje krvi je trajalo do zore, sledilo je popivanje (Boyd 2006, 115). 2. polk je izgubil 4 častnike in imel 250 ranjencev, ki pa v tem obdobju niso imeli realnih možnosti za preživetje. Zmagoslavni Francozi so 7. junija vkorakali v Milano in Legija je bila počaščena s tem, da je bila na čelu parade.

Slika 7.6: Bitka pri Magenti leta 1859

Vir: Prirejeno po Williamson (2009, 3).

Zatem se je Napoleon odločil za zasledovanje avstrijskih sil, ki so krenile proti vzhodu in jih dosegel 24. julija pri Solferinu. Do poldneva so Francozi utrpeli hude izgube, Legija se je znašla sredi bojevanja v vasi Cavriana, ki jo je okupirala in bila zatem pregnana. Avstrijska konjenica je prebila njihove vrste, vendar pa napad ni bil koordiniran in podprt z ostalimi silami, zato Francozov ni resneje ogrožal. Na tej točki je Napoleon ukazal zadnji napad, Legija je ponovno napadla Cavriano in prebila obrambo. Tudi alžirske sile na njenem boku so bile uspešne in ta združena napada sta francoski konjenici omogočila, da se je prebila v nasprotnikovo zaledje in kljub velikim izgubam dobili premoč. Avstrijska obrambna linija je bila prebita in sledil je njihov umik (Jordan 2005, 26).

Ker se je Legija bojevala na evropskih tleh kot sestavni del francoske vojske, je bila nagrajena s častjo, da je prvič lahko sodelovala z linijskimi polki na zmagoslavni paradi skozi Pariz 14. avgusta, vendar je bilo neposredno po paradi njeno gibanje omejeno na vojašnico in bila je obveščena, naj se prične pripravljati na vrnitev v Alžirijo. 1. polk se je vrnil v Alžirijo februarja leta 1860, nakar je bil vključen v 2. polk in ponovno je bil v Alžiriji prisoten zgolj en tujski polk.

Odnos francoske vlade do Legije je bil še vedno ambivalenten, kljub temu, da se je Legija v petdesetih letih izkazala v bojih, tako v Alžiriji kot na Krimu in v Italiji, ji še vedno niso zaupali in se je morebiti celo sramovali (Jordan 2005, 27).

7.6 Mehika

Benito P. Juárez je prišel na oblast po državnem udaru, januarja leta 1861, ki je sledil triletni državljanski vojni. Juárez je po prihodu na oblast nacionaliziral in razprodajal cerkveno premoženje, v skladu z ustavo iz leta 1857, ki je bila naperjena proti Cerkvi. Zaradi posojil, ki so jih prejšnje vlade najemale v Veliki Britaniji, Španiji in Franciji je močno narasel zunanji dolg. Predsednik je menil, da bi morali tuji upniki počakati da bo država sposobna vračati dolgove in je zato razglasil moratorij. Države dolžnice so se, da bi zavarovale svoje investicije, odločile za vojaški poseg. Pri tem se niso ozirale na Monroevo doktrino, saj so bile ZDA v tistem času v državljanski vojni in zato v konfliktu niso mogle posredovati. V Londonski konvenciji so določili združeno okupacijo obal Mehike, s katero bodo podkrepili zahtevo po poplačilu dolgov (Meyer 2007, 337–338). Zaveznice so se odločile začasno zavzeti Veracruz (največje mehiško pristanišče na atlantski obali) ter trdnjave v krajih na poti v Ciudad de México (Córdobi, Orizabi in Tehuacanu) (Vozel 2009, 36).

17. decembra leta 1861 se je na mehiških obalah izkrcalo 7.000 španskih vojakov, sledilo jim je 700 pripadnikov britanske mornariške pehote. 8. januarja pa se jim je pridružilo še 2.000 pripadnikov francoske mornariške pehote in dva polka *zouavov*. Združene sile so v skladu s sporazumom z mehiškimi oblastmi zasedle Veracruz (Glej Vozel 2009, 36). Aprila so se Španci in Angleži zaradi velikih izgub, bolezni in nasprotnikove gverilske

taktike ter spoznanja, da ima Francija skrite vzgibe (osvojiti kolonijo, kjer bi namestili svojega monarha) umaknili.

Francozi so se odločili za vladarja postaviti nadvojvodo Maksimiljana, brata avstrijskega vladarja Franca Jožefa. Maksimiljana so v pravilnost odločitve prepričali tudi bogati mehiški veleposestniki, češ da ga je ljudstvo izvolilo. Sprejel je pod pogojem, da njegov položaj varuje evropska vojska z 10.000 možmi (Porch 1991, 137).

7.6.1 Vojaško delovanje Legije

Legijo je v tem času doletela racionalizacija sil. Leta 1861 je bil 1. tujski polk razpuščen in 16. decembra tega leta je vojno ministrstvo odpravilo novačenje v preostali tujski polk za nedoločeno obdobje. 30. decembra so legionarji prejeli obvestilo, da lahko zapustijo enote, če so že odslužili eno od dveh let službe. Vlada se je torej odločila znatno zmanjšati velikost Legije (Porch 1991, 137).

10. aprila leta 1864 je bila podpisana Miramarska konvencija, ki je določala, da bo Legija ostala pod francoskim poveljstvom, dokler bodo v Mehiki francoske sile, potem pa bo prešla pod oblast mehiške vlade. Maksimilijan je vztrajal pri izbiri Legije, ki jo je zelo občudoval zaradi njenih junaštev v bitki pri Magenti. Menil je, da bi mu z njeno pomočjo uspelo v prihodnjih desetih letih utrditi oblast v Mehiki (glej Vozel 2009, 36). V primerjavi s predajo Španiji je bila edina razlika v tem, da so legijski častniki obdržali pravico do napredovanja v Francoski vojski (Porch 1991, 138). Legija je bila v francoskih načrtih po ohranjanju vpliva v Mehiki velikega pomena, saj naj bi v Legijo pričeli novačiti indijansko prebivalstvo in s tem bi legija tvorila jedro prihodnje mehiške vojske (Porch 1991, 144).

Medtem je v Legiji vladalo nezadovoljstvo in naveličanost nad monotonimi nalogami, tako da so z veseljem pozdravili odločitev Francije za intervencijo v Mehiki. Ko do odločitve o napotitvi Legije v Mehiko ni prišlo, so se zbrali podčastniki in poslali peticijo

vladarju v kateri so zahtevali napotitev tja²². To je bilo dejanje nepokorščine, ki ga je legijski časopis *Le Livre d'Or* označil kot neobičajno vendar uspešno potezo (Ryan 1996, 1–2). Odločitev za intervencijo v Mehiki je privedla do ponovne uvedbe novačenja 22. marca leta 1864 (Porch 1991, 137).

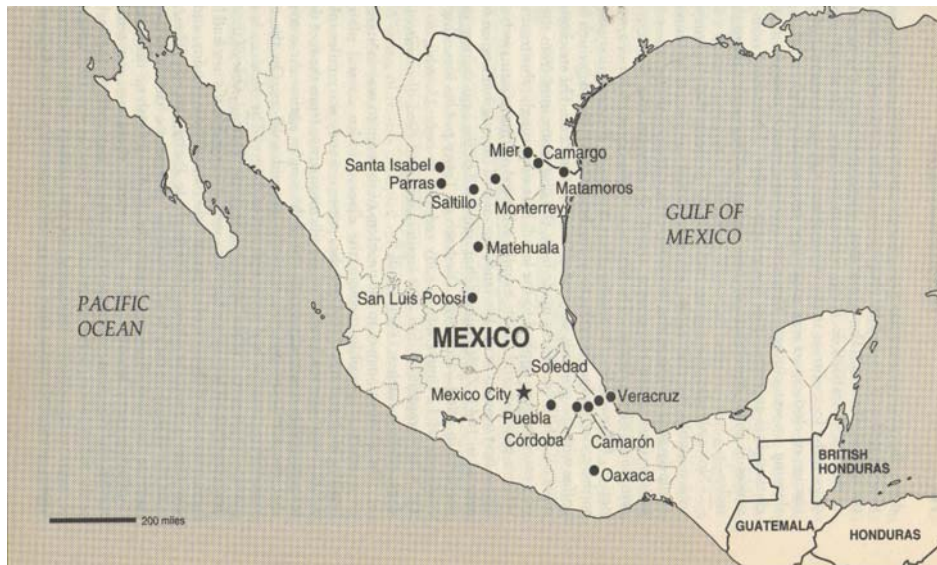
Za potrebe intervencije v Mehiki so načrtovali povečanje Legije na osem bataljonov. Dodatno novačenje in okrepitve enot so izvajali do 16. decembra 1866. Po tem je bil Napoleon III. zaradi groženj vojne s strani Združenih držav Amerike prisiljen umakniti Legijo skupaj z ostalimi francoskimi silami umakniti iz Mehike (Porch 1991, 138).

9. februarja 1863 se je 2.000²³ mož - dva bataljona po 7 čet, štab in preskrbovalna četa odpravili proti Veracruzu (glej Slika 7.7), kjer so pristali 28. marca. To so bile enote, ki so bile izkušene v boju, saj so sodelovale tako na Krimu kot v Italiji. Po njihovem prihodu je poveljnik sil določil, da bodo varovali konvoje na prvih 100 kilometrih poti iz Veracruzua proti Córdobi. Pot se je imenovala *Camino Real* in je bila steza v tropski goščavi, obdana z močvirjem in grmičevjem. To je bilo območje kjer sta razsajali malarija in rumena mrzlica. Te bolezni sta po pričevanjih v prvem letu zahtevali tretjino Legije, po drugem viru pa je četo 124 mož skrčila na 25 mož. Naloga Legije je bila torej varovanje konvojev, ki so bili pogosta tarča gverilcev iz džungle. Slednji sicer niso bili izurjeni bojevniki, vendar pa so predstavljali nevarnost, če so imeli številčno premoč večjo kot pet proti ena (Porch 1991, 140–141).

²² Podpisniki peticije v tem času še niso vedeli za obstoj Miramarske konvencije, po kateri naj bi bili napoteni v Mehiko in tam tudi ostali. Vladar je izdal odlok o njihovi napotitvi, vendar pa je hkrati zaradi nepokorščine kaznoval častnike, ki so s peticijo kršili ustaljene hierarhične poti (glej Vozel 2009, 37).

²³ Po drugih podatkih se je izkrcalo 1.480 mož dveh bataljonov in poveljniške čete (glej Vozel 2009, 37).

Slika 7.7: Zemljevid Mehike po letu 1863

Vir: Prirejeno po Porch (1991, 139).

Boj, ki se je vtisnil v tradicijo Legije in je postal simbol neuklonljivega duha ter predanosti nalogi, se je odvil 30. aprila leta 1863. 15. aprila se je iz Veracruz proti Córdoba in naprej proti Puebli odpravil do tedaj največji konvoj 64 konjskih vpreg s težkimi topovi, strelivom in drugimi zalogami ter 150 mul z vrečami zlata, vojaškimi plačami v višini treh milijonov frankov (glej Vozel 2009: 40). Legionarji 1. bataljona so bili predvideni za varovanje konvoja do mesta Chiquihuite, od Córdoba oddaljenega 12 kilometrov. Tam naj bi konvoj prevzel 7. pehotni bataljon. Polkovnik Jeanningros je, da bi konvoj dodatno zaščitil, 27. aprila na pot poslal še dve četi Legije. Dva dni zatem je stotnik Jean Danjou od indijanske ovaduhinje izvedel, da namerava mehiška vojska napasti konvoj, ko se bo približal Palo Verdeju. Informacijo je posredoval polkovniku in padla je odločitev, da konvoju pošlje dodatne okrepitve in sicer tretjo četo Legije. Ta je bila zaradi bolezni skrčena na zgolj 62 mož in ni imela častniškega kadra. Za poveljevanje četi se je javil stotnik Danjou, za pomočnika pa štabna poročnika, ki sta bila prisotna.

Četa je lahko opremljena krenila na nočni pohod ob 1:00, Palo Verde naj bi dosegli v šestih urah. Camarón, od Palo Verdeja oddaljen 6 kilometrov, so dosegli ob sončnem vzhodu. Vas je bila zapuščena in do tedaj na poti še niso srečali mehiških enot. Ob 5:45

so krenili do 300 metrov oddaljene domačije Hacienda de la Trinidad in Danjou je poslal izvidnico en oddelek v deset kilometrov oddaljeno vas La Joya, kjer naj bi bilo nasprotnikovo poveljstvo. Oddelek se je ponovno pridružil četi ob 7:00 v Palo Verdeju, na nasprotnika ni naletel.

Po razporeditvi oglednikov, so si legionarji pričeli pripravljati zajtrk. V tem času so opazili dim bližajočih se konj iz severozahoda. Sklepali so, da so to mehiške sile in so se nemudoma razporedili v dve obrambni strelski liniji, vendar so se Mehičani odpravili proti jugu in izginili. Stotnik Danjou se je odločil, da jim v primeru obkolitve ruševine Palo Verdeja ne nudijo zadostne zaščite in je zato sile napotil nazaj proti haciendi Trinidad, najbolj primernemu mestu, kjer je lahko organiziral obrambo. Haciendi so se približali skozi gosto rastje na severni strani poti, ki bi napadalcem na konjih predstavljalo znatno oviro. Ko to ni bilo več možno so pot nadaljevali po poti, ko jih je ob 8:30 presenetil strel iz haciende.

Krenili so v napad na domačijo, vendar niso tam naleteli na nikogar – ostrostrelec je pobegnil. Potem, ko so se prepričali, da tam ni nikogar več, so preverili še bližnje indijanske vasi in krenili dalje proti zahodu v iskanju mehiških enot, na katere so tudi kmalu naleteli. Enote so se razvrstile v *kare* (formacijo navideznega štirikotnika, ki omogoča premik v vse smeri) in se umikale nazaj proti domačiji skozi gosto rastje, ki je oviralo napadalca. Med umikom je nasprotnik zajel 16 ranjencev.

Ob 10:00 so bili branilci pozvani k predaji in so poziv kljub temu, da niso imeli nobenih zalog hrane in vode in da je bil nasprotnik številčno v premoči zavrnil. K temu jih je zavezala prisega stotniku Danjouju da se bodo bojevali do smrti. Stotnik je tako z legionarji nase vezal celotno brigado, ki zato ni odšla v napad na konvoj. Dolgotrajnejši odpor je bil možen tudi zato, ker Mehičani niso premogli artilerijskega orožja.

Sledili so številni napadi, ki pa so jih legionarji vedno znova odbili. Sprva je obramba uspešno držala svoje položaje, vendar pa se je situacija prevesila v prid nasprotniku, ko je ob dvanajsti uri stotnika Danjouja nasprotnik ubil.

Nasprotnik se je sredi popoldneva zatekel k drugačni metodi - objekt je na severovzhodnem delu obložil z dračjem in senom ter ga zakuril. Po uri in pol so bili legionarji ponovno pozvani k predaji in predajo zavrnil.

Ob 18.00 je preostalih pet legionarjev z zadnjim nabojem v puški planilo iz zavetja in so potem na 2.000 nasprotnikov skušali izvesti bajonetni naskok (glej Vozel 2009, 54). Strelji so zadeli poveljnika in legionarja, ki se je postavil predenj v bran, nakar so preostali trije legionarji nadaljevali napad, nasprotnik se jim je približal z bajoneti, ki jih je njihov višji častnik odvrnil s sabljo v zrak in pozval može k predaji. Sprejeli so, pod pogojem, da jim dovolijo obdržati orožje in da sami poskrbijo za ranjenega poročnika. Polkovnik Milan je potem, ko so preživele tri može pripeljali pred njega, izrekel slavne besede: »Je to vse kar je preostalo? To niso može, temveč demoni« (Porch 1991, 142)²⁴.

Za bojevanje proti gverili so francoske sile oblikovale tudi enoto, ki so jo sestavljali nekdanji legionarji pod vodstvom plačanca Charlesa-Louisa Dupina, ki je na papirju štela bataljon s 500 možmi in se je specializirala za lov na gverilce. Ta bataljon je bil sposoben v 24 urah premagati razdaljo 100 kilometrov in je imel dva eskadrona s po 150 konjeniki, dvema lahkima topovoma in sanitarno enoto. Poleg tega naj bi bila njihova pomembna dejavnost zbiranje obveščevalnih podatkov. Resnica je bila nekoliko drugačna - ta enota je plenila po podeželju in zajemala talce, za katere je potem zbirala odkupnino. Postali so strah in trepet med Mehičani in kmalu so Francozi dosegajo nasprotni učinek od zelenega - vse več Mehičanov se je namreč odločalo oditi h gverili²⁵ (Porch 1991, 145–146). Naslednja možnost bi bila pridobiti gverilo na svojo stran, kar pa ni obrodilo sadov (Porch 1991, 147).

Po Camarónu so se francoske zmage nadaljevale in poleti leta 1865 so Juárezu pregnali v Texas. Oblast so ohranjali z 30.000 možmi, med njimi Belgijci, Avstrijci in celo egipčanski oddelek. Pri tem so imeli težave z ohranjanjem položajev, varovanjem

²⁴ Za podrobnejši opis bitke glej diplomsko delo Gorazda Vozla: »Termopile 19. stoletja«: Primeri neumičnih obramb v vojskovanju 19. stoletja.

²⁵ Leta 1756 je Robert Rogers oblikoval bataljon prostovoljcev, ki je izvidoval po divjini in je bil hkrati mobilna udarna sila, ki je lahko napadla, ko je to nasprotnik najmanj pričakoval. Predstavljali so učinkovito enoto, ki so ji bili poveljniki konvencionalnih enot nenaklonjeni, očitali so jim pomanjkanje vojaške discipline in predajanje alkoholu. Prav tako so se pojavila namigovanja, da so med Indijanci še dodatno spodbujali sovraštvo (Southward 2002, 2–5)

konvojev in izoliranih garnizij, ker so bili pehota, medtem ko so mehiške sile temeljile na konjenici (Porch 1991, 145).

Tako je prišlo do oblikovanja enote *compagnie franche* iz 100 legionarjev prostovoljcev, najbolj sposobnih za dolge pohode. Enota je delovala do konca operacije, vendar ni bila zadovoljiva rešitev, za uspešno soočanje z nasprotnikom je bila potrebna konjenica. Aprila leta 1864 je bila v prvem bataljonu oblikovana četa konjenikov, ki naj bi delovali kot dragonci (na kraj bitke bi prijezdili in se potem bojevali kot pehota) (Porch 1991, 147). Enota se je imenovala legijski eskadron. Ta je v svojih najboljših časih (septembra leta 1866) štel 240 mož. Maršal Bazaine je hotel uvesti hitre kolone, ki so bile tako uporabne v Alžiriji, vendar je bilo njihovo število premajhno, da bi se te enote smele preveč oddaljevati od podpore pehote. Njihova glavna prednost je bila v tem, da so lahko hitro priskočili na pomoč obleganim garnizonom (Boyd 2006, 133-134).

1. marec leta 1866 je zaznamoval boj pri Santa Isabeli. Drugi teden v februarju je drugi bataljon Legije iz mesta Parras pregnal skupino Mehičanov. Sledilo je povelje, da ostanejo v mestu in organizirajo lokalno obrambo. 28. februarja se je 1.200 konjenikov združilo s 700 uporniki na haciendi Santa Isabel, dobrih 15 kilometrov severno od Parrasa.

Poveljnik sil je predvideval francoski napad, in se je odločil utrditi položaje. Poveljujoči Legiji je izjavil, da sicer ima povelje ostati v Parrasu, vendar ne more dopustiti, da ga nasprotnik, ki se nahaja tako blizu, žali, ne da bi izgubil čast. Predvideval je, da se bodo Mehičani vpričo silovitega napada razbežali, kot so se pogosto v prejšnjih dveh letih. Tako se je, ne da bi opravil izvidnico, odločil za napad in se zvečer, 28. februarja, odpravil proti haciendi s 400 Mehičani in tremi četami, ki so štejele 185, mož v napad. Do treh zjutraj so se približali haciendi na 800 metrov in trčili na prvo obrambno linijo, zato jim je poveljnik ukazal, naj ležejo na tla in čakajo ukaz za napad.

Sile je razdelil - na sredino Mehičane, na boke dve četi Legije in eno v zaledje, kot rezervo. Tik pred zoro je bilo izdano povelje za napad in možje so pričeli teči proti haciendi, vendar jim je organiziran premik onemogočil teren. Približali so se visokemu

obzidju in dojeti, da je ključno, da zavzamejo vzpetino za haciendo, kamor so legionarji, kljub nasprotnikovem ognju, spontano krenili. Bližajoč se vrhu so opazili, da se branilci pričenjajo umikati, vendar pa je v tistem iz haciende nekdo v francoščini pričel pozivati k umiku in legionarji so se pričeli umikati, njihovo število je že padlo na 90.

V tistem je v napad krenila branilčeva konjenica 1.000 mož, ki je razpodila mehiško konjenico, ki je spremljala legionarje in sledil je pokol. Po eni uri se je predalo 82 preživelih, od katerih jih je bilo 40 ranjenih. Legija je izgubila 102 častnikov in vojakov. Zajeti legionarji so bili ujetniki v kampu ob ameriški meji, uspelo jim je pobegniti v New Orleans, od koder so šli z ladjo v Veracruz, kjer so se javili na dolžnost (Porch 1991, 151-154). Do 1. marca leta 1867 so vsi legionarji zapustili Mehiko. V operaciji jih je umrlo 1918, od tega 83% zaradi bolezni (Porch 1991, 162).

7.7 Francija

Julija leta 1866 se je končala vojna med Prusijo in Avstrijo. Prusija je postala potencialno največja sila v Evropi. 2. avgusta leta 1870 so se pričeli spopadi med Prusijo z nemškimi zaveznicami in Francijo. Prusija je v tem času imela pol milijona izurjenih vojakov, dvakrat več kot Francija (Boyd 2006, 138-142).

Francija je v letih pred spopadom zmanjševala vojsko. 4. aprila leta 1867 je tako Legijo zmanjšala iz šestih na štiri bataljone, odpravila artilerijo in inženirske enote ter premestila 84 častnikov in 387 podčastnikov v druge polke. Število so zmanjšali iz 5.000 na 3.000 z enostransko prekinitvijo pogodbe 1.000 legionarjem in premestitvijo Francozov v regularne polke.

Preostanek Legije je živel monotono življenje na vzhodu Alžirije v izoliranih postojankah. Večino časa so preživali v gradbenih delih ob zmanjšanih obrokih, kar jih je zelo demoraliziralo. Poleg lakote so se soočali s tifusom, kolero in malarijo (Porch 1991, 163).

7.7.1 Vojaško delovanje Legije

Ko je vojna izbruhnila, Francija ni imela splošnega vpoklica in je zato vpoklicala tudi afriške enote, vendar brez Legije, ker je le to sestavljalo v tistem času kar 58% Nemcev. Poleg tega je vladar Belgije izrazil željo, da Belgijci v tem spopadu ne bi bili udeleženi (Boyd 2006, 142).

V Toursu so zato pričeli rekrutirati novo tujsko legijo, v katero se je javilo večina Belgijcev in Nemcev, vendar vse skupaj zgolj 1.000 mož. Belgijci so bili odposlani v Alžirijo, preostanek so poimenovali 5. bataljon tujskega polka. Do oktobra je štel 1.300 mož in se odlikoval v bitki za Orleans, kljub pomanjkanju sposobnih častnikov.

19. oktobra leta 1870 sta dva bataljona Legije iz Alžirije brez svojih nemških vojakov, pristala v Franciji in prevzela ostanke 5. polka v svoje vrste. Postali so del 125.000 mož Loirske vojske, katere naloga je bila zavzeti Orleans (Boyd 2006, 143-146).

V zimi 1870-71 sta dva bataljona izgubila 210 mož zaradi boja, zapornih kazni in mraza (Boyd 2006, 143-146). 10. decembra so bili preoblikovani v *bataillon de marche*, ki je bil napoten v Franche-Comte z nalogo prekiniti nemško preskrbo in komunikacije. Po dvotedenski poti se jim je pridružilo 2.000 v naglici rekrutiranih neizurjenih Bretoncev, tako da je njihova moč sedaj na papirju znašala 3.000 mož. Disciplina je bila na nizkem nivoju, saj so možje dezertirali, lovili divjad, izsekavali sadovnjake za kurjavo, prodajali opremo za hrano in pijačo (Boyd 2006, 148). 19. januarja jih je presenetil dobro izurjen nasprotnik, ki se je dokopal do njihove skrinje z denarjem. Ponoči pa je bila zajeta cela četa, ki se je brez straže grela ob ognju (Boyd 2006, 149).²⁶

27. marca 1871 se je Legija pridružila Versajski vojski, ki je bila organizirana, da bi zadušila vstajo komune v Parizu. Legija je že decembra leta 1870 štela dve tretjini Francozov, njihov delež pa se je še povečal 20. aprila, ko so sledile okrepitve iz linijskih regimentov - 6 častnikov in 370 novih vojakov, tako je Legija štela 72 častnikov in 1.373 vojakov. Skoraj vsi so bili Francozi. 22. maja so bili del enot, ki so zadušile vstajo z

²⁶ Tačas je bil v Alžiriji potekal džihad 150.000 pripadnikov plemena Kabyle proti 3. in 4. bataljonu, ki sta ostala tam (Boyd 2006, 151).

masakrom 300 ljudi v St-Cloudu, nasilje se je stopnjevalo in vojska je ubila še 700 meščanov. Legija in ostale vojaške enote so jih do jutra pregnali na pokopališče Pere Lachaise, kjer so jih, potem ko jim je zmanjkalo streliva, pokončali z bajoneti in kopiti. Sledile so številne eksekucije, Legija je pri tem igrala osrednjo vlogo. Do začetka junija je bil upor zadušen, vendar so se pokoli nadaljevali.

Legija je bila medtem znova preoblikovana, saj so Nemci zasedli Alzacijo in Loreno. S tega področja so prihajali številni begunci, zato so dovolili tudi novačenje le-teh²⁷. General Chanzy se je zavzemal za odpravo Legije, ker je bil v njej tako velik del Nemcev, zaradi česar naj bi bila preveč odvisna od nemških podčastnikov. Zato so bili demobilizirani podčastniki iz regularnih enot naprošeni, da gredo v Legijo. Če so sprejeli to odločitev, so izgubili vsa leta pridobljena do tedaj, ki so se štela v pravico do pokojnine, birokratski stroj pa se je do njih obnašal kot do tujcev, zato pobuda ni bila uspešna (Boyd 2006, 151-153).

Julija leta 1871 se je vlada odločila združiti bataljone v Franciji - 1., 2., 5. z *regiment de marche* in 6. bataljonom ter četo, ki je služila z Loirsko vojsko, vse to so združili s 3. in 4. bataljonom v Alžiriji v skupno štiri bataljone. Zaradi nasprotovanja javnosti so uvedli prepoved rekrutacije Nemcev, ki je trajala do leta 1880, vendar ta slednjih ni ovirala, Legiji so se pridružili kot Alzačani ali pa Lorenci (Boyd 2006, 154).

Štirje bataljoni Legije v Alžiriji so bili v tistem času uporabljeni predvsem kot poceni delovna sila, kopali so jarke in delali tunele, izsuševali močvirja, vse to so bili projekti katerih vpliv je viden še danes. Polkovnik Francois Oscar de Negrier si je zadal cilj, da legionarji ne bodo več zgolj fizični delavci in leta 1881 s pomočjo 50 mul, ki jih je priskrbel od lokalnih Arabcev, 100 svojih najboljših vojakov transformiral v pehoto na mulah (glej Slika 7.8). Mule so nosile ves tovor in izmenično može, tako so v 10-urnem dnevnom pohodu lahko premagali razdaljo 60 kilometrov. To je bil potreben element mobilnosti in presenečenja v boju z Arabci.

²⁷ Tako so postali hrbtenica Legije in so do 1. svetovne vojne sestavljali 45% podčastnikov.

Slika 7.8 Povečana mobilnost enot

Vir: Prirejeno po Porch (1991, 345).

Prvi uspeh je sledil, ko so presenetili pleme Sidi Slimane ob maroški meji in jih prisilili, da so zapustili vso svojo lastnino, šotore in 4.000 ovac. Sledilo je maščevanje, 28. aprila 1882, ko je 300 mož teh novih enot pod poveljstvom poročnika Massona naletela na zasedo. Možje, ki še niso bili vajeni nove taktike, so namesto da bi razjahali in povezali mule, da ne bi pobegnile, ter okoli njih oblikovali defenziven kvadrat, ostali na mulah in streljali na napadalce, kar je bila usodna napaka. Utrpeli so 25% žrtev, številni so bili mučeni do smrti (Boyd 2006, 156).

7.8 Tonkin

Francija se je po vojni, ker so bile njene kontinentalne sile omejene s pogodbo v Frankfurtu, odločila svoj vpliv razširiti v tretjem svetu (Boyd 2006, 154). Povečan obseg delovanja je pripeljal do povečanja Legije iz štirih bataljonov leta 1883 na dvanajst do konca stoletja (Porch 1991, 203).

Od leta 1882 dalje je širila svoj vpliv proti Sahari, nadzorovala je tudi dele Zahodne Afrike, Nove Kaledonije, Novih Hibridov, Tahiti, nadalje je širila svoj vpliv iz Cochinchine proti Tonkinu, to je območje današnjega Vietnama.

Vendar pa sta bila Annam in Tonkin strateškega pomena tudi za Kitajsko. Tradicionalno sta ji bili ti deželi podložni. V tem času se je Kitajska soočala z ogrožanjem njenega teritorija s strani tako Japonske kot evropskih sil. Tako so Francozi zavzeli Cochinchino iz katere so prodirali proti njeni južni meji, Angleži so bili prisotni v Burmi in so prodirali proti Yunnanu. Japonci so medtem kazali ambicije do Koreje.

Annamska vlada je leta 1873 za pomoč v boju proti Francozom angažirala Vojsko črnih zastav²⁸. Ta vojska naj bi zaustavila prvi francoski poskus zavzeti Annam. Vojska je skupaj z annamskimi silami napadla Hanoi, kjer so bile nastanjene francoske sile in jih porazila (Wikipedia 2009c). Leta 1874 je Francija sklenila pogodbo z annamskim vladarjem²⁹. V skladu s to pogodbo je Annam postal francoski protektorat. Francija je pozneje pričela krepiti svojo vojaško prisotnost tako v Annamu kot v Tonkinu. Kitajska vlada je od njih zahtevala pojasnilo, vendar pa so diplomati zagotavljali, da s politiko vlade niso seznanjeni, da o morebitni zasedbi ne vedo ničesar. Medtem je Kitajska vlada zanikala veljavnost francoske pogodbe z Annamom. Po pomoč se je obrnila na ZDA, ki so ji svetovale, da vojna ni v njenem interesu. Vojna prav tako ni bila v interesu ZDA, saj bi bila ogrožena njihova trgovina na tem področju kot tudi trgovanje Nemcev in

²⁸ Pričetki Vojske črne zastave segajo v leto 1857, ko je 200 možem, nekdanjim vojakom, v kitajski provinci Guangxi, poveljeval Liu Yongfu. V okviru večje vojske so sodelovali v vstaji proti kitajskim oblastem leta 1864. Po porazu so prebegnili preko meje v severni predel Tonkina. Tu je ta vojska na območju med Črno in Rdečo reko uspela zadušiti vstajo plemen, za kar jim je bila annamska oblast zelo hvaležna in poveljnik vojske je prejel uradni vojaški čin. Naklonjenost vlade je poveljnik izkoristil za pobiranje dajatev na trgovino na Rdeči reki (to je bilo pravzaprav izsiljevanje). Dohodki te dejavnosti so bili tako znatni, da je vojska obogatela in v svoje vrste sprejemala pustolovce iz celega sveta. Mnogi nižji častniki v vojski so bili Evropejci ali pa Američani. Prav njihov poseg v trgovino je bil eden izmed povodov za delovanje stotnika Riviera. Vojska je postala znana zaradi svojih bojev proti Francozom, ki jih je bila na kitajski strani. Vojska je ime dobila po črnih poveljniških zastavah, ki so jih nesli s sabo v boj (Wikipedia 2009c).

²⁹ Pogodba je bila rezultat zasebne pobude, francoski trgovec z orožjem, Jean Dupuis, je najel privatno vojsko in zasedel Hanoi, da bi si zagotovil donosen monopol nad trgovino s soljo s celinsko pokrajino Yunnan. Množica misijonarjev, lovcev na srečo in francoskih pomorskih častnikov je prodrla proti severu iz delte Mekonga in zasedla Annam ter izsilila pogodbo, ki je prepuščala Francozom določene pravice v Hanoiu in njegovemu pristanišču Haiphongu (Boyd 2006, 156).

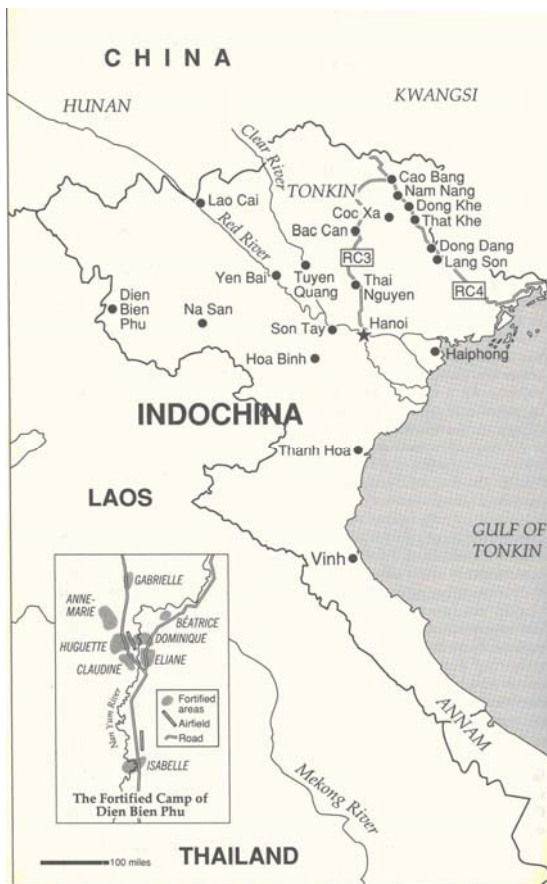
Britancev. Francija je že v proračunu leta 1881 namenila sredstva za ekspedicijo na Tonkin in tudi javno mnenje in mediji so ji bili naklonjeni (Hopkins 1990, 89-107).

V letih, ki so sledila, so se med francoskimi silami in Vojsko črne zastave odvijali številni spopadi (Wikipedia 2009c). Marca leta 1882 so sledile okrepitve pod vodstvom mornariškega stotnika Rivièra - 233 marincev z annamsko podporo. Rivièr je na lastno iniciativo napadel Hanoi in bil pozneje ubit v zasedi. Ko so novice o tem dosegle Pariz, se je skupščina namestnikov odločila, da je potrebno smrti maščevati in je odobrila sredstva za delovanje v Tonkinu in določila, da bodo tja odposlali 3.000 mož (Porch 1991, 204-207).

7.8.1 Vojaško delovanje Legije

Legija je bila v spopadih, ki so sledili, del Tonkinških ekspedicijskih sil (*corps expéditionnaire du Tonkin*). Te sile so bile nastanjene v Tonkinu od junija leta 1883 do aprila leta 1886. Delovale so tekom Tonkinške kampanje, kjer so se bojevale proti Vojski črne zastave ter kitajskima vojskama iz provinc Guangxi in Yunnan. Njihov cilj je bil zavzeti Tonkin in tam vzpostaviti francoski protektorat. Kampanja se je uradno končala aprila leta 1886, vendar je Tonkin dokončno prešel pod francosko oblast šele leta 1896.

Slika 7.9: Tonkin in Annam po letu 1883

Vir: Prirejeno po Porph (1991, 207).

V Hanoiu (glej Slika 7.9) se je 1. bataljon Legije s 600 legionarji pod vodstvom Negrierja izkrcal 8. novembra leta 1883. Bojevali so se proti Vojski črne zastave. Nasprotnikova taktika je bila pogosto primitivna - napadali so v valovih in pri tem utrpeli ogromne žrtve. Vojska črne zastave se je zatekala k defenzivni strategiji, čeprav je imela številne prednosti, med njimi veliko število mož, boljšo oborožitev in poznavanje terena. Francozi so bili do te strategije kritični, nasprotniku je po njihovem mnenju manjkalo drznosti, tako npr. niso napadali francoskih sil, ki so se pomikale po ozkih stezah v džungli v raztegnjeni koloni, prav tako niso bili izurjeni za ravnanje s strelnim orožjem. Francozi so utrdbe napadali tudi z artilerijo in nasprotnik je v prvo linijo obrambe namestil najboljše može. Ko so ti padli, se je nasprotnik umaknil globlje v notranjost, kjer je spet zgradil utrdbo (Porch 1991, 208-213).

Glavna utrdba Vojske črne zastave se je nahajala 60 kilometrov od Hanoia in je bila dovršen primer izrabe lokalnih materialov. Zgrajena iz blata, bambusa in lokalne opeke z jarki, napolnjenimi z vodo ali naostrenimi koli (Boyd 2006, 157). 16. decembra je trdnjavo oblegalo 5.000 Francozov ob ognjeni podpori parnikov. Legijske inženirske enote so prve prodrle skozi obzidje po petnajstih urah obleganja in vstopile v trdnjavo.

Decembra so Francozi zajeli tudi strateško mesto na Rdeči reki - Son Tay in naslednji je bil na vrsti Bac Ninh (Porch 1991, 205). Februarja je prispel drugi bataljon Legije. V tem času je Peking okrepil svojo garnizijo v Bac Ninhu s 15.000 Anamci in Tonkinčani, ki so jim poveljevali kitajski podčastniki in častniki. Njihova naloga je bila blokirati mandarinsko cesto, ki je vodila na Kitajsko in se je nahajala 40 kilometrov stran od Hanoia. 12. marca sta jih dva legijska bataljona izgnala iz garnizije. V tem času je francoska mornarica prenesla neuradno vojno s Kitajsko na Formozo (današnji Tajvan), medtem ko so okrepili tudi svojo prisotnost v Tonkinu. Admiral Courbet je bombardiral pristanišče in skladišče orožja v mestu Fu-zhou, zaradi česar jim je Kitajska napovedala vojno. Admiral Courbet je pristal s 1.800 marinci, kazenskim bataljonom in 3. ter 4. bataljonom Legije. Ko so hoteli blokirati pristanišče, ki je vodilo do prestolnice Taipei, so bili odbiti, nato je sledil monsun, Francozi pa so se znašli v močvirju, pristanišču Chilung, obkroženi z nasprotnikom, razsajati je pričela malarija in kolera. Preživelo je zgolj 600 mož. Januarja so prispele okrepiteve, tudi legionarji, in ko so ponovno napadli pristanišče Tan-shui, so bili neuspešni. Preživeli so se vrnili v Tonkin.

Že leto pred tem so se 20.000 kitajskih vojakov in Vojska črne zastave utaborili na področju trdnjave Thuyen Quang, na reki Son Gam, 165 kilometrov severozahodno od Hanoia. Navkljub navodilom iz Pariza, naj svoje delovanje omejijo na področje delte Rdeče reke in okolico Hanoia in Haiphonga, se je novembra leta 1884 poročnik Charles Duchesne napotil s 700 legionarji in marinci ter tremi topnjačami na to področje, da bi pregnal Vojsko črne zastave. Uspešno so prestali zasedo in pregnali tako prve kot Kitajce ter ustanovili lastno garnizijo pri Thuyen Quangu. Garnizija je štela 600 mož - od tega 160 lokalnih rekrutov, medtem ko se je v okolici nahajalo vsaj 20.000 pripadnikov Vojske črnih zastav. Francoske sile je varovala zgolj ena topnjača, ostali dve je poročnik Duchasne odpeljal ob odhodu. Na novo leto 1885 so ob pomoči topnjače uspešno odbili

napad Vojske Črnih zastav, 150 nasprotnikov je bilo mrtvih ali ranjenih. 16. januarja pa so nasprotniki pričeli kopati jarke okoli trdnjave, da bi jo tako odrezali od sveta. Deset dni pozneje je Vojska črne zastave zažgala bližnjo vas. To je bila diverzija za napad na trdnjavo, ki pa je bil neuspešen, izgube so bile velike. Nato so si nasprotniki prizadevali jarke približati trdnjavi, pod bližnjo utrdbo pa so pod ovirami pričeli kopati tunel. Zato je bila slednja konec meseca evakuirana in uničena. Ker je bila to dominantna točka nad trdnjavo Thuyen Quang, so tako nasprotniki pridobili idealno mesto za izvajanje ostrostrelskih napadov, ki so sledili do konca obleganja in so francoskim silam povzročili ogromne žrtve.

3. februarja se je lokalni obveščevalec ponudil, da se bo poskusil prebiti preko blokade po pomoč. 11. februarja je tunel že segal znotraj zidov trdnjave. Istega dne je obveščevalec dosegel preostale francoske sile.

Zvečer naslednjega dne so z mino nasprotniki prebili severozahodno steno, vendar so napad legionarji kljub še eni mini uspešno odbili in že v prvem valu ubili približno 40 nasprotnikov ter jih s tem odvrnili od nadaljnjega napadanja. Legionarji so naslednji dan izvedli povračilni napad, obzidje pa so utrdili z bambusom in zemljo. Nasprotniki so tedaj že premogli artilerijo, tako da se oblegani tekom dneva niso smeli izpostavljati na planem. 22. februarja je sledil nov napad, ki je bil uspešno odbit. Tako se je ponavljalo dan za dnem.

3. februarja je general Brière de l'Isle sprožil operacijo - prodor proti Lang Sonu, od koder bi lahko izvajali vpade proti kitajskemu ozemlju. Dvanajst bataljonov je krenilo na pot - med njimi 1.800 legionarjev iz Formoze, alžirski kazenski bataljon in artilerija.

Ko so se znašli v hribih in džungli, ki je bila posejana s številnimi postojankami, so na le-te izvajali frontalne napade. Lang Son so zavzeli po močnem artilerijskem ognju, nakar je sledil umik nasprotnih sil. 16. februarja je general Brière de l'Isle predal oblast Negrierju in se odpravil na 160 kilometrsko pot skozi močvirje, hribovje in džunglo na pomoč francoskim silam v trdnjavi Thuyen Quang (Boyd 2006, 158-169).

Oblegana trdnjava je bila pravzaprav vaba. Francoske sile so nasprotniki napadli na poti. Padlo je 500 žrtev med vojaki in 25 častnikov. V trdnjavi Thuyen Quang, ki so jo šli osvoboditi, se je tedaj nahajalo še zgolj 200 mož. Legijski častniki naj bi s svojimi vojaki ravnali nepremišljeno, njihova življenja naj bi tvegali v pretirani meri (Boyd 2006, 168)³⁰.

Mir s Kitajsko je bil sklenjen junija 1885. Vietnam so predali Francozom in postal je kraj, kjer so legionarji služili po želji. Prednosti služenja tam so bile številne: eno leto se je štelo za dve v oziru za pokojnino, poleg tega so prejemale kolonialni dodatek - obojega v Alžiriji ni bilo. Vojaki so imeli služabnike in žene, alkohol in opij pa sta bila tolerirana, če nista vplivala na disciplino in učinkovitost enot (Boyd 2006, 158-169).

7.9 Dahomej

Pričetki kraljestva Dahomej segajo v leto 1625, ko se je pričela vladavina dinastije treh bratov na ozemljih ob reki Mono. V začetki 18. stoletja je en član rodbine prevzel oblast nad ostalimi in zavladal kraljestvu, ki je bilo predhodnik današnjega Benina - kraljestvu Dahomej (History World). Dahomejci so v teh dveh stoletjih osvojili obsežna območja in okrepili moč kraljestva. Pri osvajanjih so pomembno vlogo odigrale tudi bojavnice, Amazonke.

Na obalah Gvinejskega zaliva so prvi pristali Portugalci, ki so v 17. stoletju ustanovili trgovsko postojanko Porto Novo. Kmalu zatem so tu pristali tudi Britanci, Francozi in Nizozemci. Vzpostavili so obsežno trgovino s sužnji, ki so jim jih predali plemenski poglavarji iz notranjosti celine (Gažević 1971, 301). Obala si je tako prislužila ime Obala sužnjev. Kralji obalnih mest so zaradi ekonomskih koristi tesno sodelovali z evropskimi

³⁰ Na splošno so se možje pritoževali, da jih njihovi poveljujoči občudujejo zgolj kot bojno enoto, kot posamezniki pa so zanje nepomembni in zamenljivi. Kljub temu je bila zvestoba poveljujočim izredna, če so bili slednji sposobni in drzni, v nasprotnem primeru se je v enotah lahko izoblikovala neformalna hierarhija in možje so bolj sledili svojemu neformalnemu vodji. Omeniti velja še velik pomen, ki ga je igrala čast. Posamezniki tako v boju niso hoteli osramotiti ne sebe, ne svoje nacije, ne Legije. V tistem času je bil v Legiji zelo pomemben združevalni in motivacijski faktor kult osebnosti poveljnika Negrierja (Porch 1991, 208–213).

trgovci, tako so jim dovolili gradnjo trgovskih postojank, ki so sčasoma prerasle v trdnjave. Kljub rastoči moči Dahomeja sta se kraljestvi Porto Novo in Ouidah, dve najpomembnejši postojanki trgovine s sužnji, uspešno branili. Dahomej je Ouidah naposled pokoril leta 1727, vendar pa je že leta 1738 država Ojo plemena Jorub osvojila Dahomej in tam naslednje stoletje pobirala dajatve.

Konec 18. stoletja je v Dahomeju sledila gospodarska kriza, ki je bila med drugim tudi posledica prepovedi trgovine s sužnji, ki je stopila v veljavo v Veliki Britaniji. Posledično je Dahomej svoje gospodarstvo preusmeril v palmove nasade ter pridelavo palmovega olja in kokosa, s kraljevim odlokom je bilo ljudstvu zaukazano gojiti maniok, na veljavi je pričela pridobivati vojska. Kraljestvo se je osvobodilo nadoblasti Jorub in osvojilo celo Porto Novo (Alexander 1960, 425).

Kralj Ghézo je uspešno nadaljeval vojaško tradicijo ter vzpostavil diplomatske odnose z Evropejci. Francozi so z njim leta 1851 sklenili sporazum s katerim so dobili privilegije za trgovanje s palmovim oljem, njihovi misijonarji pa so bili zaščiteni s posebnimi pogodbami. Francija je poleg tega sodelovala tudi pri sestavljanju dahomejske ustave (Ki-Zerbo 1977, 275).

Leta 1883 je Dahomej priznal Porto Novo kot francoski protektorat. Sledilo je širjenje francoskega vpliva v notranjost Dahomeja, kar je skušal preprečiti kralj Béhanzin v letih 1890-1892. Francozi so njegov napad na svoj protektorat Porto Novo in kralja Tofo izkoristili za povod v pričetek ekspedicije in sila, ki je bila določena za to nalogo je bila Legija. Leta 1891 je, potem ko je prečkal reko Uemé, topniški oddelek francoske vojske pričel obstreljevati ozemlje Dahomeja (Ki-Zerbo 1977, 415–416).

7.9.1 Vojaško delovanje Legije

Legija je bila povišana v brigado decembra leta 1884. 1. polk je bil nastanjen v Sidi bel-Abbesu in 2. regiment v Saïdi. Julija 1889 sta regimenta prejela povelje, da naj vsak prispeva 400 mož v *bataillon de marche*, ki bo odposlan v Dahomey (Boyd 2006, 171).

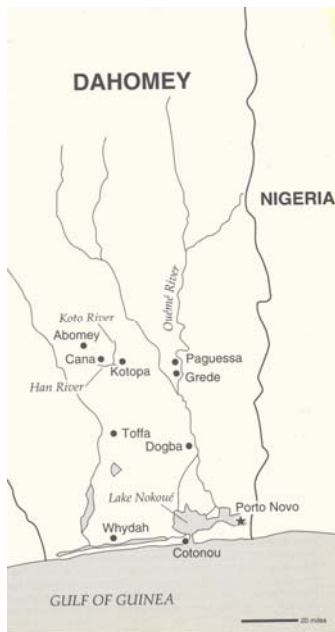
Iz političnih razlogov je bilo bolje ne poslati celih enot - vlada ni hotela da bi se tok rekrutov iz Alzacije in Lorene ustavil zaradi govoric, da so vojaki v Legiji žrtvovani, zato so enote razbili s sistemom prostovoljstva.

Poleg tega so se poveljniki pritoževali, da ima Legija premalo enot, da bi jih posojala tudi za kolonialne ekspedicije, cela četa iz enega garnizona pa bi bila težko nadomestljiva (Porch 1991, 245).

Čeprav so bile domorodske sile za te operacije zelo primerne, kar se tiče vzdržljivosti in majhnih logističnih potreb, pa so jim očitali premajhno disciplino in to, da jim ni mogoče zaupati kot enotam, ki so zveste nacionalni zastavi, zato je bilo nujno uporabljati tudi evropejske enote. Zvestobo domorodcev so kupili s plenjenjem in zajemanjem talcev, predvsem žensk. Plenjenje je predstavljalo tudi tveganje, saj bi lahko porušilo že tako šibko disciplino.

Ekspediciji je poveljeval Alfred-Amedee Dodds, poročnik, pozneje general. Njihov cilj je bilo mesto Abomej (glej slika 7.10). Doseči so ga nameravali po poti reke Uéme in 60-kilometrskem pohodu do Paguessa. Ta pot je sicer razdaljo do mesta podvojila, vendar pa so se izognili močvirjem in glavnini nasprotnikove vojske. Poleg tega je reka zmanjšala njihovo odvisnost od nosačev ter olajšala preskrbo.

Slika 7.10: Dahomej po letu 1889

Vir: Prirejeno po Porch (1991, 252).

Dodds je svoje sile razdelil na 3 skupine po 800 mož. Pomešal je bele sile in domorodce ter imel še enako število nosačev, rezerva 900 mož pa je ostala v Portu Novu. Istočasno je poslal diverzantski četi Senegalcev po najkrajši možni poti proti severu. Teren je bil izredno težaven od mangrove do trave višje od vojakov, ki so nosili samo svoje orožje in 150 nabojev, kar je bilo njihov maksimum.

Francozi so dahomejske sile ocenili na 12.000, po drugih podatkih naj bi šteje 4.500 mož in 800 Amazonk. Te so bile kraljeva osebna straža, ki so nastale na začetku 19. stoletja, iz vrst ujetnic, vendar so sodelovale v vseh vojaških spopadih in so do konca stoletja postale elitna enota, kamor so svoje hčere pošiljale najbolj odlične družine. Stalna vojska je štela med 2.000 in 3.000 mož, v vojnem času pa je veljal splošni vpoklic moške populacije. Poveljevala jim je vojaška elita, imeli so dobro razvito taktiko - formacija je bila v loku, dajali so kritje, globinski ogenj, formirali raztegnjene vrste ter napadali boke. Oboroženi so bili s starimi puškami in loki ter kratkimi meči. To je bila vojska, ki je v glavnem opravljala suženjske pohode in na ta način širila svoje ozemlje (Boyd 2006, 174–175).

Vojska je bila izurjena za izogibanje neposrednemu bojevanju. Klasična taktika je bila presenečenje. Ko so bili od mesta, ki so ga nameravali napasti, oddaljeni par dni, so zapustili ustaljene poti in napadli iz džungle. Med približevanjem je bila zapovedana tišina, uporaba ognja je bila prepovedana. Mesto so obkolili pod okriljem noči, napad je sledil ob zori. Cilj napada je bil zajeti čim več ljudi ob čim manjših izgubah v lastnih vrstah, talci pa so bili prodani na trgih v obalnih mestih (History World).

Na 19. september so se prvič spopadli z nasprotnikom, ki je štel med 4.000 in 5.000 mož ter je bil namenjen proti Porto Novu, vendar se je odločili za napad, ker je ocenil, da bo s številčno šibkejšimi silami zlahka opravil. Navsezgodaj zjutraj so se Dahomejci približali kampu in sledil je masaker, saj niso bili izurjeni za ravnanje s strelnim orožjem. Kopito so prislanjali k stegnu, tako da je večina nabojev končala nad njihovimi glavami. Edine žrtve med legionarji so zadali ostrostrelci v krošnjah. Poleg tega Dahomejci niso redno čistili orožja, zato je bilo nezanesljivo, streljali pa so z zaprtimi očmi. Velika večina je bila oborožena z lokom, s sulico ali pa z mečem. Nekateri izmed njih so si s sabo prinesli stolčke, na katerih so sedeli, medtem ko so streljali na nasprotnika, ki je bil oddaljen vsega 10 metrov. Po francoskem bajonetnem protinapadu so se umaknili in sledili so še štirje masovni napadi, med nasprotniki so prešteli med 130 in 140 žrtev. Francoske sile so, da bi odvrnile ponovni napad, streljale med drevje z artilerijo (Boyd 2006, 174–175).

28. septembra je njihovo oboroženo ladjo v izvidnici nasprotnik neuspešno napadel, dva dni zatem pa jih je z nasprotnega brega obstreljevala artilerija, zopet neuspešno.

Uspešno so prečkali reko in 4. oktobra je Dodds razdelil sile na dva dela, desni je sledil toku reke, levi pa se je prebijal skozi visoko travo. Kmalu so naleteli na dobro zasnovano zasedo, ki pa je bila zaradi nenatančnosti ognja spet neučinkovita. Francozi so oblikovali obrambne kvadrate in z artilerijo streljali na valove napadalcev, ki so jih pogosto vodile Amazonke. Potem ko so z bobni oznanili prenehanje ognja, so jih nasprotniki okrepljeno napadli, nakar so sledile salve iz vseh pušk. Legija naj bi prodrla levi bok, kar je, potem ko je presenetila nasprotnika, tudi uspešno izvedla. Iz ladij so medtem obstreljevali nasprotnikovo rezervo in glavno bojno črto. Nasprotnik se je umaknil in za sabo pustil dve tretjini mrtvih.

6. oktobra je sledil nov spopad, Dahomejci so branili manjši most, legionarji so nanje izvedli bajonetni naskok in jih ubili 95, Francozi pa so v svojih vrstah prešteli zgolj 6 mrtvih in 33 ranjenih. Za Francoze se je sedaj pričel najtežji del njihove operacije, zapustili linijo reke, kjer so jim dodatno varnost zagotavljale ladje z artilerijo in krenili na 80 kilometrov dolgo pot skozi neoznačen teritorij do Abomeja.

Dodds jih je razdelil na tri kolone, center je hodil po stezi, ostali pa so se prebijali skozi grmovje. Od jutra do večera so jih ovirale zasede, ki pa so jih odgnali bajonetni naskoki legionarjev. Žrtve so bile majhne, vendar konstantne. Dahomejci so ovirali njihovo preskrbo, zasipali so vse vodnjake in vojaki so se morali zanesti na deževnico.

V vasi Kotopa jih je čakala zaseda, zato se Dodds odločil, da jo bodo obstreljevali s topovi in se sami pomaknili dalje, vendar dostop do reke Koto zaradi gostega rastja ni bil možen. Poslal je izvidnico, v tem času pa jih je nasprotnik obkolil, zato so se za čez noč umaknili na nekoliko dvignjeno ravnico, brez vode. 15. so jih Dahomejci napadli in bili odvrnjeni z velikimi izgubami. Poskus priti do vode je bil neuspešen in 16. so se pomaknili stran od reke na položaje iz 13.

Odrešila jih je epidemija koz med Dahomejci in vstaja njihove delovne sile, jorubskih sužnjevi. Ti so Dahomejcem povzročili več škode kot Francozi, med drugim so v veliki meri ovirali njihovo preskrbo s hrano.

Pri Kani, starodavnemu kraljevemu mestu, se je odvila še zadnja bitka, nakar so sledila pogajanja z Béhanzinom, ki so bila prekinjena, slednji se je umaknil na sever, od koder je hotel pričeti ponovna pogajanja o ustanovitvi svoje države.

Francoska operacija je bila zelo uspešna, izgubili so zgolj 11 častnikov in 70 vojakov, 25 častnikov in 411 vojakov pa je bilo ranjenih. Legija se je izkazala, saj se je borila bolje kot domorodci, njihove izgube zaradi bolezni in izčrpanosti pa so bile znatno nižje kot pri marincih 35%, medtem ko so slednji prenehali obstajati kot bojna enota (Porch 1991, 245–267).

Za kolonialne poveljnike je Legija predstavljala silo, ki je bila pripravljena soočiti se z izzivi, izurjena za težke pogoje in silo, ki bi jo lahko, če bi šlo karkoli narobe, prepustili usodi brez nasprotovanja kogarkoli v Franciji. V Dahomeju velikega izziva niso predstavljali nasprotniki, temveč težaven teren, bolezni in nesposobnost Francozov, da bi izdelali ustrezni logistični sistem.

Francozi so z osvojitvijo Dahomeja dobili izhodišče za širjenje svojega kolonialnega imperija v zahodni Afriki, Dahomej je tudi uradno postal francoska kolonija leta 1899, leta 1910 pa je bil administrativno vključen v Francosko Zahodno Francijo (*Afrique occidentale française*), ki so jo sestavljale kolonije Senegal, Sudan, Mavretanija, Niger, Zgornja Volta in Slonokoščena obala (Gažević 1971, 301).

7.10 Madagaskar

V začetku 16. stoletja so na Madagaskar na poti v Jugovzhodno Azijo po naključju naleteli Portugalci. Naslednjih dvesto let so otok skušali poseliti Francozi in Angleži, vendar so bili zaradi neugodne klime neuspešni. V 17. stoletju je otok postal znano piratsko zatočišče, pirati so tu obnavljali zaloge. Poleg tega se je na otoku v tem obdobju pričela razvijati trgovina s sužnji.

V 17. in 18. stoletju so se povzpele in propadle številne dinastije, preobrat v zgodovini otoka pa je prinesel vzpon kraljestva Merina, ki je Madagaskar združilo pod enotno oblastjo.

Leta 1810 je kralj postal Radama I. Kralj se je odločil svojo oblast utrditi preko sodelovanja z Angleži, ki so zaveznitvo utrdili s sporazumom leta 1817, v katerem so razglasili suverenost kralja Merin. Angleži so Radami kot povračilo za ukinitve trgovine s sužnji zagotovili finančna sredstva, strelno orožje in uniforme ter vojaške inštruktorje in s tem dodatno povečali svoj vpliv. Ukinitve trgovine s sužnji je bila v njihovem interesu med drugim tudi zato, ker so se francoske plantaže na sosednjih otokih zanašale na to delovno silo.

Kraljeva moč je z novimi osvajanji vztrajno rasla in leta 1824 je razglasil oblast nad celotnim otokom. Angleški misijonarji so v tem obdobju odpirali šole, ki pa jih je smelo obiskovati le ljudstvo Merina. Preobrat v zunanji politiki je sledil s kraljevo naslednico Ranavalono I., ki je zanižala veljavnost sklenjenih pogodb in pričela preganjati krščanstvo ter svoje ljudstvo pozvala naj se vrne k starim običajem. Evropski priseljenci niso bili več dobrodošli na otoku, prekinjeno je bilo tudi gospodarsko sodelovanje.

Izrednega pomena za odnose med Madagaskarjem in Francijo je v tistem času podpisana Lambertova pogodba (Wikipedia 2009k). Leta 1854 je francoski trgovec s sužnji Joseph-François Lambert pomagal Merinam v boju proti malagaškim plemenom in bil v zahvalo povabljen na avdienco h kraljici. Ta čas je izkoristil za sklenitev pogodbe z njenim sinom in naslednikom. Po določitvi Lambertove pogodbe so Francozi dobili izključno pravico za izkoriščanje madagaskarskega rudnega bogastva, gozdov in nezasedenih območij v zameno za desetodstotni prispevek Merinam. Lambert je pogodbo uspešno uveljavljal, ko je prestol zasedel Radama II. V Parizu je s poslovnimi partnerji ustanovil Madagaskarsko družbo (uradni naziv *La compagnie de Madagascar financière, industrielle et commerciale*).

Družba je z delovanjem pričela maja leta 1863, vendar je bil na Radamo II. že par dni zatem izveden atentat, v katerem je izgubil življenje. Nova vlada je skušala spremeniti pogoje pogodbe, kar je privedlo do trenj med francosko vlado in Madagaskarsko družbo na eni in Merinami na drugi strani (Wikipedia 2009k). Da bi ponovno uveljavljali pogoje, določene s pogodbo, so francoske sile leta 1883 otok napadle. Leta 1886 je bil podpisan mirovni sporazum s katerim je Madagaskar predal Franciji pristanišče Diego-Suarez z okolico ter se zavezal, da bo plačal Franciji vojno odškodnino.

Francosko-britansko rivalstvo se je v tem času prenehalo, saj je leta 1890 Francija priznala britanske pravice v kontinentalni Afriki in so Britanci v zameno razglasili, da je Madagaskar francoski protektorat.

Z odprtjem Sueškega prekopa se je zmanjšal strateški pomen Madagaskarja in madagaskarski premier se je pričel pripravljati na morebiten spopad ter v Evropi pričel nakupovati orožje. Tudi Francozi so se pripravljali na izbruh sovražnosti in so zato z otoka umaknili svoje državljane (Wikipedia 2009e). Avgusta so se pričele priprave, pri katerih so sodelovali predstavniki vojnega ministrstva, mornarice, kolonij in zunanjega ministrstva. V enem mesecu so pripravili načrt po katerem bi za obvladanje 40.000 vstajnikov potrebovali 12.000 vojakov.³¹

Cilj operacije je bila zasedba glavnega mesta Antananariva (glej Slika 7.11), ki se je nahajalo na severu otoka v goratem predelu. Pristali bi na jugovzhodu³² in premagali razdaljo 250 kilometrov po reki, nakar bi pot nadaljevali z 18.000-20.000 mulami, katerih število bi lahko zmanjšali na 5.000, če bi uporabljali vozičke tipa Lefebre³³ (Boyd 2006, 179).

³¹ Nasprotnikova vojska je na papirju delovala impresivno, vendar je bilo med njimi zgolj 10 000 mož primernih za boj. Po poznejših ocenah bi 5000 vojakov z 8000 mulami in nosači z nasprotnikom zlahka opravila. Poleg tega so v skladu z načrtom glavnino sile predstavljali vojaki bele polti. Večina teh vojakov je izhajala iz metropolitanskih enot in niso bili izurjeni za kolonialno vojskovanje (Boyd 2006, 179).

³² Mornarica je vzpostavila mornariško bazo v bližini glavnega mesta, v Taomasini, decembra 1894. Prav tako je obstajala mornariška baza v Diego Suarezu, vendar se niso odločili za ti dve možnosti, ker je mornarica po mnenju načrtovalcev operacije zahtevala previsok proračun (Boyd 2006, 179).

³³ Slednji so bili za ta teren izredno neustrezna odločitev, načrtovano je namreč bilo, da jih bodo legionarji privali oziroma vlekli 450 kilometrov daleč skozi tropski gozd, kjer je višinska razlika dosegala do 800 metrov. Za te vozičke so morali legionarji graditi cesto. Nosači so pravzaprav delovali kot vozači, legionarji pa so morali sami nositi svoje nahrbtnike. Tako je bilo glavno orodje legionarjev znova lopata in kramp (Boyd 2006, 179).

Slika 7.11: Madagaskar po letu 1894

Vir: Prirejeno po Porch (1991, 272).

7.10.1 Vojaško delovanje Legije

Spopad se je pričel 12. decembra 1894, ko je francoska mornarica prevzela nadzor nad mestom Tamatave (Wikipedia 2009e). *Armée d'Afrique* je v spopad prispevala legijski bataljon - 22 častnikov in 818 vojakov v ekspedicijsko silo 30.000 mož pod Jacques Charlesom Duchesnom (Boyd 2006, 179).

Madagaskarska kraljeva garda je bila opremljena s sodobnimi puškami, preostanek 40.000-glave vojske pa z mušketami, sulicami in loki. Urjenje je obsegalo korakanje in parade, streljanja zaradi pomanjkanja streliva niso izvajali (Boyd 2006, 179).

Po pristanku in začetnih težavah z logistiko (mornarica namreč ni razkrila bistvenih podatkov - da pristanek onemogoča koralni greben in da premik po reki s čolni zaradi močnega toka ni možen) so zbrali 7.715 nosačev. Legija z *bataillon du marche* 818 mož in 22 častnikov je bila uvrščena v *Regiment d'Algerie* skupaj z dvema bataljonoma *trailerjev*.

Nasprotnikova vojska ni bila izurjena, vojaki so prejeli po 10 do 15 nabojev, saj naj bi po njihovem verovanju vsak ubil človeka. Poleg tega niso bili plačani, tako da kraje niso bile neobičajen pojav. Po izkrcanju Francozov, ki je trajalo od januarja do aprila, je njihova morala še bolj padla.

2. maja so francoske sile napadle močno utrjeno mesto Marovoay, ki so ga branilci zapustili takoj zatem, ko so bili napadeni s topnjačami, pred tem pa so še ubili svojega poveljnika, ki so ga obtožili izdaje. 9. junija je sledil francoski napad na Maevetananao, ki je bil spet uspešen. Branilci so bežali tako hitro, da jih niso mogli ujeti. Verjeli so, da je na delu čarovnija.

Kot je pokazal že Dahomej so bili med možmi najbolj odporni domorodci. Moč francoskih sil je temeljila tudi na moči nosačev, Dodds jih je 1.366 možem dodelil kar 1.858 in izdal povelje, da se z njimi ne postopa brutalno, da so plačani in naj ne nosijo več kot 30 kg, kar tu ni bil primer. Nosači so bili zaničevani, ker so jih povezovali z vozički, ki so ovirali prehod skozi džunglo. Vozičkov je bilo tudi premalo, tako da so vojaki morali sami nositi nahrbtnike, kar je dodatno prispevalo k utrujenosti. 21. septembra je Lentonnet zapisal, da so samomori v Legiji vse bolj pogosti, le-ta pa postaja demoralizirana. Duchesne je zato oblikoval lahko kolono in zapustil Andribo. 5.000 najbolj sposobnih mož je s 3.000 mulami krenilo naprej pred ostalimi, izčrpnimi. V Legiji je bilo od 840 mož za pot sposobnih zgolj 19 častnikov in 330 ostalih vojakov.

Blizu vasi Tsmainondry je bila nasprotnikova utrdba in naloga Legije je bila voditi napad na čelu po ravnini in po pobočju do utrdbe, ostale sile pa so varovale boke. Na branilce so streljali z 2.000 metrov, kar je bilo dovolj, da so se razbežali.

Naslednje so bile na vrsti gorovje Ambohimenas, kjer so na grebenu naleteli na novo utrdbo, ki se je neuspešno branila z artilerijo (Porch 1991, 269–287).

Sledil je napad na glavno mesto. Dahomejci so svojo obrambo razvrstili na glavnem dostopu do mesta, cesti iz južne smeri. Francoski poveljnik se je odločil s svojimi silami mesto obkrožiti. Nato je izvedel diverzijo na severu, z glavnino sile pa je mesto napadel z vzhodne strani, kjer so se nahajale glavne vladne stavbe in kraljičina palača (Wikipedia

2009e). Ko so bili legionarji še vedno oddaljeni par kilometrov, so se branilci že razbežali, čeprav so branili dobro utrjen položaj. Potem, ko so izobesili v prestolnici belo zastavo, je Legija držala položaj, ostale enote pa so vkorakale v mesto. Vendar pa legionarji niso ostali zapostavljeni, imeli so namreč pomembno vlogo pri pacifikaciji mesta. Sledil je podpis pogodbe s katero je Madagaskar postal francoski protektorat. Boji na Madagaskarju so med legionarji terjali 5 žrtev, 226 legionarjev pa je preminulo zaradi težkih pogojev in neustrezno načrtovane operacije.

Ekspedicija na Madagaskar je bila najbolj porazna operacija tretje republike. Kljub temu, da so imeli na voljo dovolj časa za načrtovanje operacije, ko je novembra postalo jasno, da ga bodo z vojaško silo prisilili v sprejem protektorata, pa to ni zagotavljalo učinkovitosti teh priprav.

Legionarji so bili nepogrešljivi; v Tonkinu, v Dahomeju in na Madagaskarju, so odigrali osrednjo vlogo. V primerjavi z domorodci so se odlikovali po večji disciplini in v primerjavi z belimi silami po vzdržljivosti, poleg tega so bili bolj odporni na bolezni. Tudi pozneje so v kolonizacijskih operacijah zahtevali sodelovanje Legije, vendar ne toliko zaradi njene superiornosti kot zaradi tega, ker domorodcem niso zaupali (Porch 1991, 269–289).

8 VERIFIKACIJA HIPOTEZ

1. hipoteza: Nastanek francoske Tujske legije je nadaljevanje tradicije služenja tujih najemniških enot.

Pregled zgodovine francoskih najemniških enot je razkril, da je ta tradicija v Franciji nedvomno obstajala. Od dvanajstega stoletja dalje so bili del nacionalno-varnostnega sistema Francije tudi plačanci, ne zgolj vazali. Tradicija tujih najemnikov se je nadaljevala vse do časa francoske revolucije, ko je dosegla svoj vrhunec za časa Napoleona in oblikovanjem *regiments etrangere* ter se nadaljevala po restavraciji *ancien régime-a*. Tako sta obstajali dve različni formaciji - Švicarska garda in polk Hohenlohe, ki pa sta svoj konec dočakali z julijsko revolucijo, saj sta bili za novo oblast simbol preteklega režima. Vključitev tujcev v francosko vojsko je postala celo nezakonita in Francija je za kratko obdobje ostala brez tujih vojakov. Švicarski polki so bili razpuščeni 14. avgusta 1830, 5. januarja sledečega leta pa je bil razpuščen polk Hohenlohe. Vendar ta tradicija ni bila dolgo prekinjena, saj je že 9. marca 1831 Skupščina namestnikov sprejela predlog zakona, ki ga je predložil vojni minister, kralj pa je naslednji dan izdal odlok po katerem je nastala legija tujcev, ki bi ji poveljevali Francozi. Vendar pa se je ta najemniška vojska razlikovala od prejšnje v eni ključni točki - prvič v zgodovini so Francozi oblikovali enoto, ki je bila namenjena izključno delovanju v tujini, rekrutirana pa je bila na njihovih tleh. V Franciji naj bi delovala zgolj v posebnih primerih. Edinstvena je bila tudi po instituciji *anonymata*³⁴, ki je dopuščal, da se je tej enoti lahko pridružil praktično kdorkoli. Tako je to enoto ob njenem nastanku sestavljal velik del francoskih kriminalcev in drugih neželenih subjektov. Poleg tega sami kriteriji selekcije niso bili upoštevani, tako da so to enoto ob njenem pričetku sestavljali tudi fizično neustrezni kandidati - od invalidov do pohabljenih, prestarih in premladih. Bili so tudi primeri vojakov, ki so se pridružili Legiji zgolj zaradi obljube možnosti da postanejo kolonizatorji v Alžiriji. Sam vojni minister je kmalu po njenem nastanku izjavil, da ga

³⁴Vojaku, ki se je odločil pridružiti Legiji, ob podpisu pogodbe ni bilo potrebno priložiti dokumentov, tudi narodnost in poklic sta se obravnavala izključno po izjavi kandidata, brez dokazil. V določenih primerih so posamezniki to priložnost izkoristili za podajanje izjav o svoji dotedanji vojaški karieri, kar jim je bilo v pomoč pri napredovanju.

bojna učinkovitost enote ne zanima, da je bila Legija ustanovljena zgolj kot sredstvo za odstranitev tujcev, ki so poplavljali Francijo in bi lahko povzročali težave.

Vse te točke govorijo v prid mnenju, da je v primeru Legije moč govoriti o enoti, ki je bila na francoskih tleh nekaj novega. Njen nastanek je bil politično motiviran, bila je sredstvo povrnitve notranje stabilnosti države, namenjena je bila delovanju v tujini in sama selekcija ni bila ustrezna za bojno učinkovito vojaško enoto. Legija je bila bolj kot to produkt politične in socialne nuje. Če to upoštevamo, lahko ugotovimo da francoska Tujska legija ni pomenila nadaljevanje tradicije najemniških enot kot so do tedaj obstajale v francoski zgodovini in da gre za nastanek enote *sui generis*.

2. hipoteza: Francoska Tujska legija je že v 19. stoletju razvila lastnosti enot za posebne namene.

Pet ključnih lastnosti, po katerih lahko ločimo enote za posebne namene od konvencionalnih sil so uporabnost v politično občutljivih situacijah, močna motiviranost in velika mera vztrajnosti v povezavi z izjemnimi psihofizičnimi lastnostmi, iznajdljivost v povezavi s sposobnostjo presenetiti nasprotnika, nekonvencionalni pristopi in uporabi po natančnih obveščevalnih podatkov v delovanju.

Sama politična uporabnost Legije se je izkazala že v vzrokih za njen nastanek, ko je postala sredstvo reševanja socialnih in političnih groženj varnosti. Njena uporabnost je bila nadalje vidna v njeni vlogi pri vojaški kolonizaciji Alžirije, kateri je bila javnost vseskozi izrazito nenaklonjena. Nadalje je sledil svojevrsten pojav, ko je, da bi pokazala podporo Španiji in pri tem utrpela kar najmanjše stroške, tako francoskih življenj kot finančnih sredstev, Francija Legijo v celoti predala Španiji. Odločitvi, da se Legijo odpošlje na Krim je botrovala vojaška nuja, saj je bila *Armée d'Afrique* za to najbolj usposobljena, iz istih motivov je sledilo tudi sodelovanje v operaciji v Italiji in Franciji. Pri intervenciji v Mehiki se je zopet pokazala politična uporabnost Legije, ki ji je pred tem pretela celo ukinitvev. Legija naj bi v sodelovanju z Mehičani predstavljala jedro prihodnje mehiške vojske in torej ostala v Mehiki po tem, ko bi jo ostale zavezniške sile

zapustile. Sledil je Tonkin, Dahomej in Madagaskar, kjer se je Legija izkazala kot bolj usposobljena in bolj vzdržljiva od ostalih rodov francoske vojske.

Motiviranost in velika mera vztrajnosti v povezavi z izjemnimi psihofizičnimi sposobnostmi se je zlasti izkazala ob dveh bitkah - bitki pri Camarónu in pri Tuyen Quangu, kjer sta enoti vztrajali do konca brez upanja na okrepitev in se nista predali, vse v dobro ostalih enot. Legija je bila zaradi zanemarjanja prav tako prepuščena sama sebi v Španiji, vendar je kljub temu vztrajala do konca bojev, pričela je celo sloveti po zagnanih borcih, ki so se pripravljali bojevati do konca. Odločnost kaže npr. bitka pri Larrainzarju. Prav tako legionarji zajeti pri Santa Isabeli pobegnejo iz ujetništva in se ponovno pridružijo Legiji, čeprav se jim je ponudila priložnost, da ostanejo v ZDA. Sama psihofizična sposobnost legionarjev je bila na močni preizkušnji tekom celotnega 19. stoletja, v bojih z neustrezno organizirano preskrbo in težkih klimatskih pogojih, vendar so se legionarji v teh pogojih bolje odrezali od pripadnikov ostalih rodov francoske vojske. Iznajdljivost in sposobnost presenečenja je v Alžiriji prišla do izraza pri masakru plemena El Ouffia ter pri uporabi gverilskega in neregularnega vojskovanja španskih enot Legije. V Španiji je bila odločilnega pomena pri samozadostnosti Legije sposobnost reorganizacije. V bitki pri Almi se je prav tako zopet pokazala njihova iznajdljivost, ko so edini odvrgli odvečno breme pri prečkanju reke. Zraven bi lahko prišteli še izboljšave, ki jih je uvedel poročnik Negrier z uvedbo pehote na mulah. To je bila sprememba taktike, ki je omogočila potreben element presenečenja.

Legija je v 19. stoletju pogosto delovala na podlagi neustreznih in netočnih, pomanjkljivih obveščevalnih podatkov. To je zlasti prišlo do izraza tekom operacije na Madagaskarju, podcenjevanje velike vloge izvidnice pa je razvidno iz napada na Santo Isabelo. Luttwak opredeli, da so enote za posebne namene majhne sile, ki hočejo izkoristiti nasprotnikove specifične slabosti, da je potrebna pri tem velika natančnost pri identificiranju nasprotnikovih slabosti ter hitrost in natančnost v delovanju proti njemu. To so lastnosti, ki za Legijo niso bile tipične. V veliki večini primerov gre za frontalne spopade, do katerih je velikokrat prišlo, ker so njeni pripadniki naleteli na zasedo ali nenamerno naleteli na nasprotnikove sile. Samo iskanje slabosti in delovanje proti njim ni bilo izpostavljeno. Trdili bi lahko celo, da je držalo obratno - nasprotnik je v več primerih

uspešno deloval proti njenim slabostim - prepričevanje legionarjev s strani El Ouffij naj dezertirajo, ko so izvedeli, da je večina legionarjev poprej že dezertirala iz kake vojske ali pa napad na Santa Isabelo, ki ga je nasprotnik pričakoval kot dejanje ponosa, ali pa incidenti v Franciji, ko je bila npr. zajeta cela četa, ki se je grela pri ognju brez straže.

Če se osredotočim na ostale lastnosti, ki jih navaja IMADE, lahko ugotovim, da je bila tudi Legija, tako kot je tipično za enote za posebne namene, zlasti ob svojih pričetkih v Alžiriji razdeljena na manjše operativne enote, vendar pa k temu ni prispevala zgolj narava operacij, temveč tudi disciplinska problematičnost enot.

Naslednja lastnost enot za posebne namene je, da so tovrstne enote ustanovljene kot regularne enote, zatem pa organizirane, usposobljene in opremljene za operacije nekonvencionalnega vojskovanja. Pri Legiji bi to držalo v primeru oblikovanja začasnih enot kot je bil npr. pohodni bataljon, ki je bil oblikovan tekom bojev v Franciji in katerega naloga je bila prekiniti nemško preskrbo in komunikacije. Nemara bi bilo v tem primeru bolj smotrno govoriti o nastanku elitnih enot, saj so v te enote prispevali svoje najboljše može, vendar pa so izvajale konvencionalne naloge, v sodelovanju z ostalimi enotami francoske vojske. Primer enot za posebne namene znotraj legije bi lahko bili *compagnie franche*, enota pehote, sestavljena iz stotih prostovoljcev, ki je rešila problem mobilnosti pri izvajanju mehiške operacije in legijski eskadron oziroma legijska konjenica. Medtem ko so enote za posebne namene bojne enote in ne enote podpore v boju oziroma servisne enote, je bila to prvenstvena naloga Legije v mehiški kampanji. V drugih kampanjah je bilo njeno delovanje tudi mnogokrat povezano s fizičnim delom - v Alžiriji gradbena dela, na Krimu gradnja utrd in jarkov, na Madagaskarju gradnja ceste, vse to so bila mukotrpa dela, ki so jih opravljali v težjih pogojih od ostalih enot. Medtem ko je ena primarnih nalog enot za posebne namene nuditi podporo uporniškim gibanjem, gverili in vstajniškim ter paravojaškim gibanjem, tega v primeru Legije ne moremo trditi. Prej nasprotno - v Alžiriji je bila njena naloga streti upor plemen, v Španiji zatreti upor karlističnih sil, na Krimu je bilo to delovanje v okviru ekspedicijskih sil proti Rusiji, v Italiji gre zopet za spopade med velesilami, v Mehiki podpora nameščenemu vladarju in boj proti upornikom, v Franciji branjenje domovine in streti komuno, v Tonkinu širjenje interesnih območij, prav tako Dhomeju, na Madagaskarju pa streti protikolonialni upor.

V 19. stoletju za Legijo še ni moč trditi, da je bila primer enote za posebne namene, saj je bil njen namen v vojaških operacijah enak namenu konvencionalnih sil, v določenih primerih celo podpora delovanju teh sil. Odlikovala se je po večji psihofizični usposobljenosti, zlasti proti koncu 19. stoletja. Posebne naloge, ki jih je izvajala pa so bila fizična dela. Tudi samo urjenje ni bilo specifično, še najbolj ji je bilo očitano, da ga je premalo in da so možje izredno nedisciplinirani. Dezertiranje je predstavljalo velik problem vseskozi njenega obstoja, kar zopet ne priča o veliki motiviranosti mož. To hipotezo torej lahko zavrnem.

3. hipoteza: Francoska Tujska legija je bila v odnosu do francoske vojske elitna enota.

Elitne enote so uporabljene za enak namen kot glavnina sile, vendar pa prejemajo posebne oznake, urjenje in vire in s tem možnost da se odlikujejo. So elitni zaradi svojih kompetenc ali zaradi delovanja kot *shock-troops*, kar pomeni napad v dobro branjen položaj kot uvod v napad manj kompetentnih sil. Legija je bila v večini bojev uporabljena v enak namen kot glavnina sile, pri tem pa ni prejela posebnih oznak, urjenja in virov. Moč je opaziti, da je pogosto delovala kot *shock-troops*, saj je vodila pred glavnino v napad. Pri Huesci je bila pozvana z besedami »Legija v napad«. Na Krimu, pred Sevastopolom, so bili na čelu napada na utrdbo 1. maja legionarji, pripadniki šestih elitnih čet. Prav tako so bili na čelu tretjega napada na Sevastopol 8. septembra, po katerem je bil slednji zavzet. Legionarji so tudi vodili napad na Magento, čeprav je tudi imperialna garda oblikovala linijo napada. Vendar Legija ni bila izurjena izključno za to vlogo in vloga predhodnice je bila v teh primerih povezana z visoko smrtnostjo, Legija pa je bila enota, ki je bila lahko žrtvovana. Glede na to lahko sklepam, da navedena hipoteza ne drži, francoska Tujska legija v odnosu do francoske vojske ni bila elitna enota. Vendar je sam razvoj francoske Tujske legije tekom 19. stoletja zelo obetaven, Legija je naredila dolgo pot in ob koncu stoletja postala enota z ugledom kot sposobna in boju predana enota.

9 ZAKLJUČEK

Naloga pričujočega dela je bila pojasniti nastanek francoske Tujske legije in njeno vlogo v Francoski vojski. Opisana je bila tudi njena vloga v 19. stoletju, ko je pogosto nihala med uporabnostjo in razmišljanji o njeni odpravi ter številnimi reorganizacijami.

Legija je v pričetku 20. stoletja v Severni Afriki aktivno sodelovala v širjenju francoskega vpliva na zahod. Pogosti napadi maroških plemen so dali potrebni povod za vpade na ozemlje Maroka. Legionarji so bili ključen element v bojih proti vstajam koalicijskih plemen. Zlasti so se izkazale mobilne enote na mulah.

Opazen je bil upad nemških rekrutov, zlasti zaradi močne proti propagande. Legija je v tistem času slovela po izredno ostrih kaznih in discipliniranju, ki ju je izzvalo pomanjkanje usposobljenega častniškega kadra. Legionarji so se v I. svetovni vojni dobro odrezali in Legija je bila med najbolj odlikovanimi francoskimi enotami. Potem ko je utrpela številne žrtve, so bile njene enote razpuščene in preostali možje so bili združeni v legijski »*Regiment de Marche*«, ki mu je poveljeval poročnik Rollet. Njegov vzdevek je bil »oče Legije«.

V letih po vojni so legionarji delovali na ozemlju Maroka, proti različnim vstajam. V II. svetovni vojni je bila Legija razdeljena med dva tabora - med Vichysko vlado in uporniškim gibanjem. V bojih ki so sledili, so se legionarji znašli na nasprotnih straneh, kot že enkrat poprej - v Španiji. Po vojni se je zopet povečalo število nemških rekrutov. Do tega je prišlo, ker zanje vojaška kariera v nemški vojski ni bila več možna.

Legionarji so sodelovali tudi v vojskovanju v Indokini, kjer so bile zastopane vse enote. Odlikovali so se v bojih pri Phu Tong Hoa na Kolonialni cesti 4, kjer so se odlikovali pri obrambi Dien Bien Phuja in izgubili veliko število mož.

V Alžirski osvobodilni vojni med leti 1954 in 1962 so delovali proti Nacionalni osvobodilni fronti in ostalim skupinam, ki so se borile za neodvisnost Alžirije. Po letu 1962, ko je bil v polnem razmahu proces dekolonizacije, se je Legija uspešno prilagodila

spremenjenim razmeram in prilagodila svoje naloge. Kot hitra intervencijska sila je sodelovala v bojih na številnih kriznih žariščih po svetu, kjer je ščitila francoske interese. Njen novi dom je postala Francija (Jordan 2005, 50–90).

Danes je Legija integralni del francoske vojske, z enakimi nalogami in enako opremo kot vse enote pehote, mehanizirane enote in inženirske enote francoske vojske. Njen cilj je služiti Franciji. V enoti vlada močan *esprit de corps*, ki temelji na disciplini in časti, želji po dobrem opravljanju dela, močnem zavedanju zgodovine in spoštovanju tradicije. To tradicijo odseva njena uniforma, njena glasba in pesmi, svečano korakanje na paradah in njene svečanosti.

10 LITERATURA

Adams, Thomas K. 1998. *US Special Operations Forces in Action: The Challenge of Unconventional Warfare*. London: Frank Cass Publishers.

Alexander, William M. 1960. *The Encyclopedia Americana: Complete in Thirty Volumes, Vol.8 Corot to Desdemona*. New York: Americana Corporation.

Archer, Christon I., John R. Ferris, Holger H. Herwing in Timothy H.E. Travers. 2003. *World History of Warfare*. London: Cassell.

Bleicken, Jochen. 1981. *Svetovna zgodovina od začetkov do danes*. 2. dopolnjena izdaja. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Boyd, Douglas. 2006. *The French Foreign Legion*. Gloucestershire: Sutton Publishing Limited.

Dupuy, Trevor N. *International Military and Defense Encyclopedia*. Washington: Brassey's.

Field Manual No 3-05 (100-25), Army Special Operations Forces Doctrine. 2006. Washington: Headquarters Department of the Army.

Gažević, Nikola. 1971. *Vojna enciklopedija, drugo izdanje, 2 Brdo-Foa*. Beograd: Redakcija vojne enciklopedije.

--- 1973. *Vojna enciklopedija, drugo izdanje, 5 Lafos-Naukrat*. Beograd: Redakcija vojne enciklopedije.

Halsall, Paul. 1998. *Modern History Sourcebook: Jules Ferry (1832-1893): On French Colonial Expansion*. Dostopno prek: <http://www.fordham.edu/halsall/mod/1884ferry.html> (21. februar 2010).

History World. 2009. *History of the Republic Benin*. Dostopno prek: <http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=ad17> (21. januar 2010).

Hopkins Miller, Robert. 1990. *The United States and Vietnam 1787-1941*. Washington, DC: National Defense University Press.

Iannaccone, Andrea in Ivano Palmieri. 1998. *Devetnajsto stoletje / Začetek dvajsetega stoletja : 1815-1938*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Jordan, David. 2005. *The history of the French Foreign Legion: from 1831 to present day*. Guilford: Lyons Press.

- Ki-Zerbo, Joseph. 1977. *Zgodovina črne Afrike*. Kranj: Založba borec.
- Krajlah, Dejan. 2003. *Clausewitz in vojskovanje v Evropi v XVIII. in začetku XIX. stoletja*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Laffin, John. 1974. *The French Foreign Legion*. London: Dent.
- Luttwak, Edward in Stuart L. Koehl. 1998. *The Dictionary of Modern War*. New York: Gramacy Books.
- Meyer, Michael C. 2007. *The Course of Mexican History*. Oxford: Oxford University Press.
- Mullin, T.J. 2003. *Special Operations Weapons & Tactics*. Pennsylvania: Stackpole Books.
- Open Yale courses. 2010. *French Imperialism (Guest Lecture by Charles Keith)*. Dostopno prek: <http://oyc.yale.edu/history/france-since-1871/content/sessions/session-12-french-imperialism-charles-keith-1> (21. februar 2010).
- Petančič, Samo. 2006. *Stoletna vojna*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Porch, Douglas. 1996. *The French Foreign Legion: a complete history of the legendary fighting force*. New York: HarperCollins Publishers.
- Romani, Roberto. 1997. *Storia della Legione Straniera*. Dostopno prek: <http://www.legionestraniera.org/frames.htm> (2. marec 2010).
- Rosen, Erwin. 1910. *In the Foreign Legion*. London: Duckworth & co. Dostopno prek: <http://www.archive.org> (2. marec 2010).
- Ryan, James W. 1996. *Camerone: The French Foreign Legion's Greatest Battle*. Westport: Praeger Publishers.
- Schweizergarde. 2010. *Die Internetseite der Päpstlichen Schweizergarde*. Dostopno prek: <http://www.schweizergarde.org/> (21. januar 2010).
- Scurr, John. 1985. *The Spanish Foreign Legion*. Oxford: Osprey Publishing Ltd.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. 2009. Dostopno prek: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html> (21. februar 2010).
- Southworth, Samuel A. in Stephen Tanner. 2002. *U.S. Special Forces: A Guide to America's Special Operations Units*. Cambridge: Da Capo Press.

Švajncer, Janez J. 1998. *Vojna zgodovina*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Tucker, David in Christopher J. Lamb. 2007. *United States Special Operations Forces*. New York: Columbia University Press.

Vozel, Gorazd. 2009. »*Termopile 19. stoletja*« *Primeri neumičnih obramb v 19. stoletju*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.

Wikipedia. 2009a. *Annam: (French Protectorate)*. Dostopno prek: [http://en.wikipedia.org/wiki/Annam_\(French_protectorate\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Annam_(French_protectorate)) (22. september 2009).

--- 2009b. *Barbary Corsairs*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Barbary_corsairs (20. oktober 2009).

--- 2009c. *Black Flag Army*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Black_Flag_Army (21. september 2009).

--- 2009č. *Blockhouse*. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/Blockhouse> (20. december 2009).

--- 2009d. *Chasseurs d'Afrique*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Chasseurs_d'Afrique (21. september 2009).

--- 2009e. *Franco-Hova War*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Franco-Hova_War (21. september 2009).

--- 2009f. *French Algeria*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/French_Algeria (21. september 2009).

--- 2009g. *French Colonial Empire*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/French_colonial_empire (20. oktober 2009).

--- 2009h. *French Foreign Legion*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/French_Foreign_Legion (21. september 2009).

--- 2009i. *Helvetska republika*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Helvetska_republika (20. december 2009).

--- 2009j. *History of Madagascar*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Madagascar (21. januar 2010).

--- 2009k. *Lambert Charter*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Lambert_Charter (21. september 2009).

--- 2009l. *Second Italian War of Independance*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Second_Italian_War_of_Independence (21. september 2009).

--- 2009m. *Spahi*. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/Spahi> (21. september 2009).

--- 2009n. *Swiss Guard*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Swiss_Guard (21. september 2009).

--- 2009o. *Zouave*. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/Zouave> (21. september 2009).

Williamson, Mitch. 2009. *The Franco-Austrian War 1859 – An Overview*. Dostopno prek: <http://germanmilitaryhistory.devhub.com/blog/2009/09/21/the-franco-austrian-war-1859-an-overview> (2. marec 2010).

Windrow, Martin in Michael Roffe. 1971. *The French Foreign Legion*. Oxford: Osprey Publishing.

PRILOGI

Priloga A: Legionarji v različnih obdobjih

Na slikah so legionarji v različnih obdobjih. Med leti 1831 in 1835 je bila uniforma legionarjev enaka uniformi ostalih francoskih vojakov. Na naslednji sliki je legionar v Španiji, v letu 1837. Sledijo legionar na Krimu, legionarja v Mehiki in legionar v francosko-pruski vojni (Jordan 2005, 11, 16, 27, 37).

Priloga B: Camarón

Na prilogi je lesena roka stotnika Danjouja, ki se je ohranila po boju pri Camarónu. Ta roka je danes v Legiji pomembna relikvija. Na naslednji sliki je prikazan odhod Legije iz Sidi-bel-Abbèsa, 29. septembra 1962. Na čelu procesije je legionar s to relikvijo. Na dan obletnice tega boja Legija praznuje še danes (Jordan 2005, 34; Porch 1991, 245).